

ΠΑΙΔΕΙΑ

«Σκοπός της παιδείας είναι να μας βοηθήσει να δώσουμε νόημα στη ζωή μας, να ερμηνεύσουμε το παρελθόν και να γίνουμε άφοβοι και ανοιχτοί στο μέλλον».

Έρμαν Έσσε

ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

Ολοκλήρωση προσωπικότητας	Πολιτιστική ταυτότητα
Πνευματική καλλιέργεια	Οικουμενική συνείδηση
Αισθητική αγωγή	Διά βίου παιδεία
Ηθική διαμόρφωση	Ρόλος εκπαιδευτικού
Κοινωνικοποίηση	Ανθρωπιστική παιδεία
Πολιτικοποίηση	Τεχνοκρατική εκπαίδευση

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΙΑΣΑΦΗΣΕΙΣ

Παιδεία γενικά θεωρείται η μόρφωση, η ευρύτερη καλλιέργεια του ανθρώπου. Πρόκειται για «το κληροδοτούμενο από γενεά σε γενεά κεφάλαιο των πνευματικών αγαθών που σχηματίζεται μέσα στην ιστορία με τον ατομικό και συλλογικό μόχθο του ανθρώπου».

Ε. Παπανούτσος

Εκπαίδευση είναι η θεσμοθετημένη από το κράτος λειτουργία που έχει ως στόχο την παροχή συγκεκριμένων γνώσεων και την ανάπτυξη των διανοητικών και σωματικών δεξιοτήτων του ατόμου σε ειδικά ιδρύματα (το σχολείο, το πανεπιστήμιο και άλλους φορείς). Είναι ο δυναμικότερος φορέας της παιδείας, και αυτό εξηγεί το γεγονός ότι πολλές φορές η εκπαίδευση ως έννοια εξομοιώνεται με την παιδεία.

Ανθρωπιστική παιδεία: πρόκειται για ένα πρότυπο παιδείας που στοχεύει στην ολόπλευρη ανάπτυξη των στοιχείων της προσωπικότητας του ατόμου (πνευματικών, ηθικών, ψυχικών) με τις ανθρωπιστικές αξίες (ελευθερία, αξιοπρέπεια, μέτρο, ανθρωπιά, δημοκρατία, δικαιοσύνη, ισότητα).

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Ο όρος παιδεία, με την ευρύτερη έννοια, δεν αναφέρεται, βέβαια, μόνο στο εκ-
παιδευτικό σύστημα, αλλά συνδέεται με έννοιες όπως η «μόρφωση», η «αγωγή» και η
«κουλτούρα» και εμπεριέχει ένα πλήθος παραγόντων που επηρεάζουν την πνευματική
ανάπτυξη και τη διαμόρφωση του ήθους και της συμπεριφοράς του ανθρώπου. Τέτοιοι
παράγοντες (εκτός από την εκπαίδευση) είναι: **η οικογένεια, τα μέσα ενημέρωσης, η
θρησκεία, η τέχνη, η επιστήμη, οι θεσμοί και οι νόμοι της πολιτείας, το επάγγελμα και
το κοινωνικό περιβάλλον.**

Η ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Ως σύνολο των πνευματικών κατακτήσεων του ανθρώπου και συντελεστής της κοι-
νωνικής ολοκλήρωσής του, η παιδεία αποβλέπει στη διαμόρφωση της προσωπικότητας
του νέου και την ομαλή ένταξή του στις κοινωνικές διαδικασίες. Πιο συγκεκριμένα:

1. Συντείνει στην πνευματική καλλιέργεια και αυτονομία του ανθρώπου

- α. Εξασφαλίζει τη διεύρυνση των νοητικών δυνατοτήτων του (κρίση, αντίληψη, λο-
γική, προβληματισμός) με την παροχή γνώσεων που επιτρέπουν την κατανόηση
και ερμηνεία του φυσικού και κοινωνικού χώρου και τη διαμόρφωση μιας σφαιρι-
κής και ολοκληρωμένης εικόνας του κόσμου.
- β. Ευνοεί τη συνειδητοποίηση και την ανάπτυξη των έμφυτων κλίσεων και δεξιότη-
των του (αυτογνωσία) με στόχο τη διάπλαση δημιουργικής προσωπικότητας.
- γ. Συμβάλλει στη διαμόρφωση συνειδητοποιημένων και κριτικά σκεπτόμενων αν-
θρώπων, ικανών να αντιστέκονται στον δογματισμό και την προκατάληψη, να
επεξεργάζονται τις πληροφορίες και να διατηρούν την αυτονομία και την ιδιαίτε-
ρότητά τους.

2. Διαμορφώνει την αισθητική και ενισχύει την ευαισθησία του ανθρώπου

- α. Καθιστά το άτομο ικανό να διακρίνει την ομορφιά στην καθημερινή ζωή, να βιώ-
νει το ωραίο, να αποφεύγει την τυποποίηση της εποχής μας και την κυριαρχία του
ψυχρού ορθολογισμού.
- β. Καλλιεργεί τα αισθητικά κριτήρια και αυξάνει τη δεκτικότητα του ανθρώπου απέν-
αντι στα ερεθίσματα του περιβάλλοντος.
- γ. Εξευγενίζει τον συναισθηματικό κόσμο του ατόμου παρέχοντας ποιότητα στις
πράξεις και τη ζωή του.
- δ. Συμβάλλει στη συναισθηματική ωρίμανση του νέου μέσα από την ανάπτυξη της
ικανότητάς του να κατανοεί και να ελέγχει τα συναισθήματά του.

3. Ολοκληρώνει την ηθική υπόσταση του ατόμου

- α. Επιδιώκει τη διαμόρφωση ενός σταθερού κώδικα αξιών και συμπεριφοράς στις

σχέσεις του ανθρώπου με τους άλλους, ώστε να έχει άξονες αναφοράς στη ζωή του και να προσανατολίζεται προς το ηθικά βέλτιστο.

- β. Προβάλλει υψηλά ηθικά πρότυπα· διαμορφώνει ηθική συνείδηση και ορθά κριτήρια στο άτομο, ώστε να διακρίνει το δίκαιο από το άδικο και να οδηγείται στην αυτοβελτίωση βιώνοντας τις ανθρωπιστικές αξίες.
- γ. Στοχεύει στην κατανόηση της σημασίας των ηθικών αξιών για την κοινωνική συνοχή και την ευημερία της κοινωνίας.

4. Ενισχύει την κοινωνική φύση του ανθρώπου και την κοινωνική του συνείδηση

- α. Ασκεί τον νέο στην ομαδική ζωή, την υπευθυνότητα και τη συλλογικότητα και προετοιμάζει τη δημιουργική ένταξή του στο σύνολο.
- β. Ευνοεί την προσαρμογή του νέου σε ένα σύνολο αρχών και αξιών, που συνδέονται με την κοινωνική ζωή και συγκροτούν ένα σύστημα αναφοράς γι' αυτόν.

5. Αναπτύσσει την πολιτική συνείδηση και τη δημοκρατική συμπεριφορά του ατόμου

- α. Ενισχύει την επαφή με τους πολιτικούς θεσμούς και τις αξίες, τις δομές και την οργάνωση του πολιτικού χώρου και μεταδίδει τα στοιχεία του πολιτικού πολιτισμού μιας κοινωνίας.
- β. Παρέχει ερεθίσματα πολιτικής σκέψης και προβληματισμού με στόχο τη διαμόρφωση προσωπικής κοσμοθεωρίας και την ιδεολογική συγκρότηση του ατόμου.
- γ. Εκπαιδεύει τους νέους στον δημιουργικό διάλογο, στην αποφυγή του φανατισμού και διαμορφώνει ελεύθερους, υπεύθυνους και ενεργούς πολίτες με δημοκρατικό ήθος.

6. Φέρνει τον άνθρωπο σε επαφή με τα επιτεύγματα του εθνικού και του οικουμενικού πολιτισμού

- α. Εξοικειώνει τους νέους με τις διάφορες εκφάνσεις του πολιτισμού (παράδοση, μνημεία, τέχνη, γλώσσα, αθλητισμός κ.ά.), ώστε να τις εντάσσουν στη ζωή τους, αναπτύσσοντας τη γόνιμη σκέψη και τον δημιουργικό προβληματισμό.
- β. Διαφυλάσσει και ενισχύει την εθνική και πολιτιστική ταυτότητα μέσα από την επαφή με τα δημιουργήματα του εθνικού πολιτισμού.
- γ. Καλλιεργεί το οικουμενικό πνεύμα, μέσω της γνωριμίας με την πανανθρώπινη παράδοση και την κατανόηση της ενότητας του ανθρώπινου πνεύματος και του παγκόσμιου πολιτισμού.

7. Προετοιμάζει τον νέο για την επαγγελματική του σταδιοδρομία

- α. Εφοδιάζει τον νέο με την απαραίτητη τεχνογνωσία και εμπειρία, προκειμένου να **αντεπεξέρχεται** στον αυξημένο επιστημονικό και επαγγελματικό ανταγωνισμό της εποχής μας.

- β. Προσανατολίζει τον νέο επαγγελματικά σύμφωνα με τις έμφυτες κλίσεις και επιθυμίες του, αλλά και τις κοινωνικές συνθήκες και ανάγκες, ώστε να εξασφαλίσει την οργανική ένταξή του στις παραγωγικές δομές.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Εισαγωγή

Παρά τις κατά καιρούς δομικές αλλαγές και την πρόοδο που συντελέστηκαν στα εκπαιδευτικά μας πράγματα τα τελευταία χρόνια, αποτελεί κοινό τόπο ότι εγγενείς αδυναμίες του εκπαιδευτικού μας συστήματος και χρόνια προβλήματα υπονομεύουν τον ρόλο του.

ταύτα που συνάρχει στην ίδια την φύση, δ. αυτό που υπάρχει από την αρχή της παρούσας ενός ατόμου ή της γενέσεως μιας κατάστασης.

Κύρια προβλήματα είναι:

1. Αδυναμία της εκπαίδευσης να ανταποκριθεί στις αυξημένες απαιτήσεις της εποχής μας

- Ανεπαρκής υλικοτεχνική υποδομή, ελλείψεις σε τεχνολογικά μέσα και καθυστέρηση στην αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών.
- Ελλιπής επιμόρφωση και κατάρτιση των εκπαιδευτικών.
- Απουσία μακροπρόθεσμου σχεδιασμού και οργάνωσης.

Αποτέλεσμα είναι η εκπαίδευση να παράγει πτυχιούχους χωρίς την απαιτούμενη σύγχρονη, επιστημονική και επαγγελματική κατάρτιση.

2. Αναντιστοιχία της εκπαίδευσης με τις ανάγκες της οικονομίας και της κοινωνίας

- Έλλειψη οργανωμένου επαγγελματικού προσανατολισμού, λεπτομερούς και έγκυρης ενημέρωσης για τις προοπτικές των σχολών - σύμφωνα με τις ανάγκες της εποχής- και τα κορεσμένα επαγγέλματα.
- Μαζικός προσανατολισμός των νέων στα Α.Ε.Ι., με αποτέλεσμα το πλήθος των άνεργων πτυχιούχων και την υποβάθμιση των τεχνικών - χειρωνακτικών επαγγελμάτων.
- Υποβάθμιση της αξίας των πτυχίων και της λειτουργίας των πανεπιστημίων.

Συνέπειες είναι η όξυνση των κοινωνικών προβλημάτων και η διαιώνιση της χαμηλής παραγωγικότητας της ελληνικής οικονομίας.

εξεταστικός

3. Εξετασιοκεντρικός χαρακτήρας του εκπαιδευτικού συστήματος

- Χρησιμοθηρική αντιμετώπιση της γνώσης και καλλιέργεια του ανταγωνισμού και της βαθμοθηρίας.
- Μηχανική αποστήθιση έτοιμων γνώσεων και παραμέληση της κριτικής ικανότητας και της προσωπικής αναζήτησης της γνώσης.
- Μετατροπή του σχολείου σε διαρκές εξεταστικό κέντρο, με αποτέλεσμα να αδυνατεί να επιτελέσει τους πλατύτερους παιδευτικούς του στόχους.
- Μεταλλαγή του Λυκείου σε «προθάλαμο» των Α.Ε.Ι., με συνέπεια να κινδυνεύει να απολέσει τον αυτοτελή του ρόλο ως βαθμίδα της Γενικής Παιδείας.

να λείπει

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Ο εκσυγχρονισμός και η αναβάθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος, ώστε αυτό να ανταποκρίνεται στις αυξημένες απαιτήσεις της τεχνολογικά προηγμένης εποχής μας και να διαμορφώνει ανθρώπους με δεξιότητες και δημιουργική σκέψη, αποτελεί μια πρόκληση για την ελληνική κοινωνία. Για την επίτευξη αυτού του στόχου επιβάλλεται:

1. Εισαγωγή των νέων τεχνολογιών στο σχολείο

- Χρήση των νέων τεχνολογιών που παρέχουν απεριόριστες δυνατότητες μάθησης και ωθούν την εκπαίδευση σε ενδιαφέρουσες αλλαγές.
- Εξοικείωση του μαθητή με τις νέες τεχνολογίες, ώστε να είναι προετοιμασμένος για τις υψηλές απαιτήσεις της τεχνολογικής εποχής μας.
- Εκπαίδευση του νέου στην αξιολόγηση, την επιλογή και κατανόηση των πληροφοριών.

2. Νέος ρόλος του εκπαιδευτικού στο σχολείο της δημιουργικότητας

- Αλλαγή του ρόλου του εκπαιδευτικού, ώστε από απλός μεταδότης γνώσεων να μετατραπεί σε συντονιστή της μαθησιακής διαδικασίας.
- Οργάνωση της διδασκαλίας με τρόπους που ενθαρρύνουν την πρωτοβουλία και τη συμμετοχή του μαθητή στο μαθησιακό περιβάλλον.
- Έμφαση στη βιωματική μάθηση και όχι στην απομνημόνευση έτοιμων γνώσεων.

3. Απαγκίστρωση του σχολείου από τη χρησιμοθηρική αντίληψη

- Αποσύνδεση του σχολείου από την ωφελιστική αντιμετώπιση της γνώσης και το αγχωτικό πνεύμα των εξετάσεων, που επιβάλλουν τη στείρα απομνημόνευση. Έτσι, το σχολείο αναδεικνύεται ως χώρος δημιουργικότητας και ανάπτυξης της προσωπικότητας.

4. Σύνδεση εκπαίδευσης και οικονομίας

- Μακροπρόθεσμος σχεδιασμός για τη σύνδεση της εκπαίδευσης με την οικονομία. Δημιουργία νέων ειδικοτήτων που θα ανταποκρίνονται στα δεδομένα της αγοράς εργασίας και τις προοπτικές της οικονομίας.
- Ενίσχυση του φορέα επαγγελματικού προσανατολισμού των νέων με λεπτομερή πληροφόρηση και ενημέρωση για τα κορεσμένα επαγγέλματα και τις επαγγελματικές προοπτικές.
- Παροχή δυνατοτήτων και προϋποθέσεων στον νέο, για να αντεπεξέλθει σε ένα ανταγωνιστικό παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον.

5. Διαμόρφωση πολυπολιτισμικής συνείδησης

- Εισαγωγή νέων μαθημάτων με αναφορές σε σύγχρονα θέματα, όπως, για παράδειγμα, στα ανθρώπινα δικαιώματα, και προσαρμογή των σχολικών βιβλίων στις απαιτήσεις που επιβάλλει η ευρωπαϊκή ενοποίηση και η πολυπολιτισμικότητα: προβολή της ευρωπαϊκής ταυτότητας και **απαλοιφή στερεοτύπων** με στόχο την αποδοχή της διαφορετικότητας.
- Ανάδειξη της πολιτιστικής ιδιαιτερότητας κάθε λαού, αλλά και των στοιχείων που συνδέουν τους λαούς μεταξύ τους.

ΕΡΓΑΣΙΑ - ΑΝΕΡΓΙΑ

ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

Παραγωγικότητα	Υποαπασχόληση
Δημιουργικότητα	Αυστηρός προγραμματισμός
Κοινωνική καταξίωση	Εκμηχανισμός της εργασίας
Οικονομική ανάπτυξη	Αυτοματοποίηση
Παραγωγή αγαθών	Ανεργία των πτυχιούχων
Βιοτικές ανάγκες	Ολοκληρωτική εξειδίκευση
Επαγγελματικός προσανατολισμός	Αλλοτρίωση από την εργασία
Καταμερισμός εργασίας	Τυποποίηση της εργασίας

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΙΑΣΑΦΗΣΕΙΣ

Εργασία είναι η συστηματική καταβολή προσπάθειας από τον άνθρωπο για την καλύτερευση του βιοτικού του επιπέδου.

Πρόκειται, δηλαδή, για μια σκόπιμη σωματική ή πνευματική απασχόληση/δραστηριότητα που αποσκοπεί στην παραγωγή αγαθών και την επιτέλεση ενός συγκεκριμένου έργου. Η εργασία αποτελεί θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα που προστατεύει την αξιοπρέπεια, δικαιώνει υπαρξιακά και καταξιώνει κοινωνικά τον άνθρωπο. *κατοχυρωμένο Η Ε. διεθνείς και εθνικές συνθήκες (π.χ. ΟΗΕ)*

Ανεργία είναι η αδυναμία εξεύρεσης εργασίας και ένταξης του ατόμου στις παραγωγικές δραστηριότητες της κοινωνίας.

Η ανεργία αποτελεί μια σημαντική πληγή για κάθε κοινωνία. Ωστόσο, δεν πρέπει να συγχέεται με την αεργία, δηλαδή την εθελούσια αποχή από την εργασία, τη φυγοπονία, τη ραθυμία και τη νωθρότητα.

Η ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ως στυλοβάτης του πολιτισμού μας και θεμελιώδης αξία της κοινωνίας, η εργασία:

- Εξασφαλίζει την οικονομική ανεξαρτησία του ανθρώπου, αφού επιτρέπει την ικανοποίηση των βιοτικών αναγκών του και τον καθιστά μια ανεξάρτητη οντότητα, απαλ-

λαγμένη από το άγχος της επιβίωσης.

- Συντελεί στην αξιοποίηση των δημιουργικών ικανοτήτων του ανθρώπου, εξασφαλίζοντάς του την ικανοποίηση, τη συναισθηματική πληρότητα και τη χαρά της δημιουργίας.
- Αναπτύσσει τις πνευματικές δεξιότητες του ατόμου, αφού η καθημερινή ανάγκη της επίλυσης των προβλημάτων που σχετίζονται με την εργασία διευρύνει την αντίληψη, καλλιεργεί τον προβληματισμό και προάγει τη φαντασία και την επινοητικότητα του.
- Συμβάλλει στην κοινωνική καταξίωση και αναγνώριση, αφού δίνει τη δυνατότητα στο άτομο να προσφέρει έργο στο κοινωνικό σύνολο, να κερδίσει την αποδοχή, ενώ, παράλληλα, το κατατάσσει στην κοινωνική ιεραρχία.
- Υποβοηθά την κατάκτηση της αυτογνωσίας, τη γνώση δηλαδή των ιδιαίτερων δυνατοτήτων και αδυναμιών, των έμφυτων κλίσεων και δεξιοτήτων του ανθρώπου.

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΟΔΗΓΟΥΝ

ΣΤΗΝ ΑΛΛΟΤΡΙΩΣΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ

αποξένωση, αίσθημα κενού

Η παραπάνω προσφορά της εργασίας προϋποθέτει, βέβαια, την επιλογή ενός επαγγέλματος που είναι σύμφωνο με τις επιθυμίες του ατόμου και την οργάνωση της παραγωγικής διαδικασίας με τρόπους που προωθούν τη δημιουργικότητά του. Ωστόσο, οι συνθήκες που επέβαλε η τεχνολογική πρόοδος στην παραγωγική δραστηριότητα διαβρώνουν τη σχέση του ανθρώπου με την εργασία και την καθιστούν ξένη προς τις βαθύτερες ανάγκες του.

Ειδικότερα:

- Η *αυτοματισμός* μηχανοποίηση της εργασίας και ο αυξημένος καταμερισμός καθιστούν την εργασία καταπιεστική και καταναγκαστική, καθώς η μηχανική επανάληψη των ίδιων κινήσεων και η τυποποίηση αδρανοποιούν το πνεύμα και προκαλούν ανία και πλήξη.
- Η εξειδίκευση περιορίζει τις δυνατότητες του ανθρώπου ως πολυδιάστατης προσωπικότητας και τον οδηγεί σε πνευματική μονομέρεια, αποξενώνοντάς τον από τη συνολική παραγωγική διαδικασία.
- Η λανθασμένη επιλογή επαγγέλματος, λόγω και της απουσίας οργανωμένου επαγγελματικού προσανατολισμού, κάνει τον άνθρωπο δυστυχισμένο, αφού η επιλογή του επαγγέλματος είναι εκλογή τρόπου ζωής.
- Η διόγκωση της ανεργίας οδηγεί το άτομο σε υποαπασχόληση και ετεροαπασχόληση, με αποτέλεσμα να στερείται τη χαρά της δημιουργίας.

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΗΝ ΕΚΛΟΓΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ

Η επιλογή επαγγέλματος, μια απόφαση - ορόσημο στη ζωή του ανθρώπου, αποτελεί τη συνισταμένη παραγόντων, τόσο ατομικών όσο και κοινωνικών. Τέτοιοι παράγοντες είναι:

- Οι προσωπικές επιθυμίες και επιδιώξεις, οι έμφυτες κλίσεις και ικανότητες του ατόμου.
- Οι συνθήκες εργασίας, το ωράριο, η κοινωνική ασφάλιση, η υγιεινή, ο ελεύθερος χρόνος.
- Οι οικονομικές απολαβές που επιτρέπουν οικονομική ανεξαρτησία, ικανοποιητικό βιοτικό επίπεδο και αξιοπρεπή ζωή.
- Το κοινωνικό κύρος που παρέχει κάθε επάγγελμα, καθώς αυτό κατατάσσει το άτομο στην κοινωνική ιεραρχία.
- Ο επαγγελματικός προσανατολισμός στο πλαίσιο του σχολείου.
- Η οικογενειακή επαγγελματική παράδοση.
- Οι ανάγκες της αγοράς εργασίας και της παραγωγής.
- Τα επαγγελματικά πρότυπα που προβάλλονται από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και συνδέονται κυρίως με τους χώρους του θεάματος και της διαφήμισης.
- Τα κοινωνικά στερεότυπα αναφορικά με τη χειρωνακτική και την πνευματική εργασία.
- Η επίδραση –άμεση ή έμμεση– που ασκεί το φυσικό περιβάλλον.

ΑΝΕΡΓΙΑ

ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

λόγω της παγκόσμιας αλλά και εθνικής κρίσης

Η διόγκωση της ανεργίας ταλανίζει τις περισσότερες σύγχρονες κοινωνίες προκαλώντας εκρηκτικά προβλήματα, τα οποία κατακερματίζουν την κοινωνική συνοχή. Οι ρίζες του φαινομένου είναι ανάγκη να αναζητηθούν τόσο στα νέα δεδομένα που δημιούργησε η πρόοδος της τεχνολογίας στην αγορά εργασίας όσο και στις αδυναμίες και ανεπάρκειες του εκπαιδευτικού μας συστήματος. Συγκεκριμένα:

- Η τεχνολογική επανάσταση και η αυτοματοποίηση της παραγωγής περιορίζουν τις θέσεις εργασίας. Οι μηχανές υποκαθιστούν τον άνθρωπο, αποδίδουν περισσότερο και αποτελεσματικότερα και έχουν οδηγήσει στην κατάργηση ορισμένων παραδοσιακών χειρωνακτικών απασχολήσεων.
- Το άνοιγμα των οικονομικών συνόρων στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης επιτάχυνε τη μεταφορά επιχειρήσεων σε χώρες στις οποίες το εργατικό δυναμικό αμείβεται με χαμηλές αποδοχές. *και δωμενείς εργασιακές συνθήκες*
- Η επιδίωξη μεγιστοποίησης του κέρδους οδηγεί τις επιχειρήσεις στη μείωση των θέσεων εργασίας.
- Η ανεπάρκεια του επαγγελματικού προσανατολισμού στο σχολείο έχει αποτέλεσμα τον κορεσμό ορισμένων επαγγελμάτων, ενώ σε άλλα επαγγέλματα δεν υπάρχουν εξειδικευμένα στελέχη.
- Η έλλειψη μακροπρόθεσμου προγραμματισμού από την Πολιτεία και η αντιμετώπιση του προβλήματος της ανεργίας με αποσπασματικά και ευκαιριακά μέτρα.

- Η απουσία σύνδεσης της εκπαίδευσης με τις πραγματικές ανάγκες της οικονομίας και της αγοράς εργασίας.
- Τα κοινωνικά στερεότυπα σε βάρος των τεχνικών επαγγελματιών προσανατολίζουν τους νέους σε επαγγέλματα κορεσμένα, με αποτέλεσμα τη διόγκωση της ανεργίας.

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Οι επιπτώσεις της ανεργίας είναι επώδυνες και εκρηκτικές σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο.

1. Σε ατομικό επίπεδο, ο άνεργος:

- Εξαθλιώνεται οικονομικά, καθώς αδυνατεί να ικανοποιήσει βασικές βιοτικές ανάγκες, με αποτέλεσμα την απώλεια της αξιοπρέπειας και του αυτοσεβασμού.
- Κυριεύεται από ανασφάλεια και αγωνία για το μέλλον και βιώνει αισθήματα μειονεξίας και κατωτερότητας, ενώ αδυνατεί να διοχετεύσει την ενεργητικότητά του σε δημιουργικές δραστηριότητες.
- Οδηγείται σε κοινωνικό αποκλεισμό και σε περιθωριοποίηση, με συνέπεια να ωθείται κάποιες φορές σε παραβατική συμπεριφορά.

2. Σε κοινωνικό επίπεδο:

- Μένει αναξιοποίητο ένα πολυπληθές ανθρώπινο δυναμικό, το οποίο θα μπορούσε να προσφέρει παραγωγικά στην πρόοδο και την ανάπτυξη του τόπου.
- Συρρικνώνεται η αγοραστική δύναμη των πολιτών και υπονομεύεται το μέλλον της οικονομίας, με αποτέλεσμα να ελλοχεύει ο κίνδυνος οικονομικής κρίσης.
- Εντείνονται οι ανισότητες, οξύνεται ο ανταγωνισμός μεταξύ των κοινωνικών ομάδων για την εξεύρεση εργασίας και αποδυναμώνεται η κοινωνική συνοχή. Η καχυποψία, η ανασφάλεια και η αλληλοϋπονόμευση διέπουν τις σχέσεις των πολιτών.
- Ενδυναμώνεται η εγκληματικότητα, καθώς η κατάσταση αθλιότητας στην οποία περιέρχονται πολλές φορές τα άνεργα άτομα οδηγεί σε παραβατικές συμπεριφορές και αντικοινωνικές ενέργειες.
- Ενισχύονται οι εθνικιστικές και εξτρεμιστικές αντιλήψεις, καθώς η ανεργία προκαλεί κοινωνική δυσaráεσκεια και συμβάλλει στην άνοδο των ακραίων πολιτικών κομμάτων ανά τον κόσμο.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Για τον περιορισμό του προβλήματος της ανεργίας, που υπονομεύει την κοινωνική ευρυθμία και την αρμονική κοινωνική συμβίωση, είναι απαραίτητη η αναμόρφωση του εκπαιδευτικού συστήματος με βάση τις νέες συνθήκες που επικρατούν στην αγορά εργασίας και η λήψη από την πλευρά της Πολιτείας των αναγκαίων μέτρων που θα εξασφαλίζουν την οικονομική ανάπτυξη. Ειδικότερα απαιτείται:

1. Εκσυγχρονισμός και οργάνωση της εκπαίδευσης σύμφωνα με τις ανάγκες της οικονομίας και της κοινωνίας

- Οργανωμένος, σε επιστημονική βάση, επαγγελματικός προσανατολισμός (με ευθύνη του σχολείου), που θα στηρίζεται στις πραγματικές ανάγκες της οικονομίας, θα παρέχει τεκμηριωμένες πληροφορίες για τις συνθήκες που επικρατούν στην αγορά εργασίας και θα προσανατολίζει τους νέους σε ειδικότητες τις οποίες έχει ανάγκη η αγορά.
- Αναβάθμιση της τεχνικής εκπαίδευσης, προκειμένου οι νέοι να κατευθυνθούν προς τα τεχνικά επαγγέλματα που είναι παραγωγικά για την οικονομία και προσφέρουν τα ^{δυνατά αυτά, εξυπνάει} εχέγγυα επαγγελματικής αποκατάστασης.
- Σύνδεση εκπαίδευσης και οικονομίας σύμφωνα με τις τεχνολογικές εξελίξεις.

2. Μακροπρόθεσμος σχεδιασμός για την οικονομική ανάπτυξη από την Πολιτεία

- Ανάπτυξη και αξιοποίηση προγραμμάτων επιμόρφωσης και κατάρτισης των ανέργων.
- Ενίσχυση και εκσυγχρονισμός της οικονομίας μας, ώστε να αντεπεξέλθει στον οξύ παγκόσμιο ανταγωνισμό.
- Υιοθέτηση και προώθηση νέων μορφών εργασίας (π.χ. τηλεργασία), που δίνουν τη δυνατότητα επαγγελματικής δραστηριότητας σε κοινωνικές ομάδες (π.χ. γυναίκες με αυξημένες οικογενειακές υποχρεώσεις, άτομα με ειδικές ανάγκες), οι οποίες δεν μπορούν να εργαστούν στο πλαίσιο των παραδοσιακών συνθηκών εργασίας.
- Μείωση του ορίου ηλικίας συνταξιοδότησης για την απελευθέρωση θέσεων εργασίας.
- Κοινωνική ευαισθητοποίηση μέσω εκδηλώσεων και πρωτοβουλιών και οικονομική στήριξη των ανέργων.

ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

«Όλοι οι άνθρωποι γεννιούνται ελεύθεροι και ίσοι σε αξιοπρέπεια και δικαιώματα, είναι προικισμένοι με λογική και συνείδηση και έχουν την υποχρέωση να συμπεριφέρονται μεταξύ τους με πνεύμα αδελφοσύνης».

(Οικουμενική Διακήρυξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων του Ο.Η.Ε., 1948)

ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

Ατομικά, κοινωνικά, πολιτικά, εθνικά δικαιώματα	Το δίκαιο της πυγμής
Οικουμενική Διακήρυξη δικαιωμάτων	Δημοκρατική κοινή γνώμη
Δημοκρατία	Παιδεία ανθρώπινων δικαιωμάτων
Ανεκτικότητα στο διαφορετικό	Διεθνείς οργανισμοί
Ρατσισμός, κοινωνικός αποκλεισμός	Κράτος δικαίου και πρόνοιας
	Ο άνθρωπος ως μοναδική αξία

ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Τα ανθρώπινα δικαιώματα διακρίνονται σε:

- α. Ατομικά ή θεμελιώδη:** ζωή, αξιοπρέπεια, τιμή, ασφάλεια, περιουσία, ελευθερία λόγου, ιδιωτικότητα (οικογενειακό άσυλο, απόρρητο επικοινωνιών, προσωπικά δεδομένα), ανεξιθρησκία...
- β. Κοινωνικά:** εργασία, μόρφωση, ψυχαγωγία, κοινωνική ζωή, υγεία, κοινωνική μέριμνα, ποιότητα ζωής, ισότητα...
- γ. Πολιτικά:** «εκλέγειν», «εκλέγεσθαι», «συνέρχεσθαι», «συνεταιρίζεσθαι», ενημέρωση, ισονομία...
- δ. Εθνικά:** εθνική ανεξαρτησία, εθνικός αυτοπροσδιορισμός, εδαφική ακεραιότητα, διατήρηση της πολιτισμικής ιδιαιτερότητας και εθνικής ταυτότητας (γλώσσα, παράδοση κ.ά.).

Η ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΣΤΟΝ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΚΟΣΜΟ

Η εδραίωση της δημοκρατίας και η γενικότερη οικονομική και πολιτιστική πρόοδος των κοινωνιών επέτρεψε την κατανόηση της αξίας των δικαιωμάτων για την ευτυχία του

ανθρώπου και την ανάπτυξη των λαών και του πολιτισμού. Στοιχεία που πιστοποιούν αυτή τη διεύρυνση των δικαιωμάτων, τόσο σε επίπεδο διακηρύξεων όσο και σε επίπεδο εφαρμογής τους, είναι:

- Η Οικουμενική Διακήρυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου (Ο.Η.Ε., 1948) και η Διακήρυξη των δικαιωμάτων του παιδιού (Ο.Η.Ε., 1959).
- Η θεσμοθέτηση διεθνών οργάνων που ελέγχουν την εφαρμογή τους σε όλο τον κόσμο και η αναγόρευση του Ο.Η.Ε. σε παγκόσμιο θεσμικό προστάτη των δικαιωμάτων.
- Η δημιουργία ειδικών θεσμών για την κατάργηση των φυλετικών διακρίσεων και των βασανιστηρίων.
- Η αναγνώριση των δικαιωμάτων των εργαζομένων.
- Η διασφάλιση των δικαιωμάτων των προσφύγων και των μειονοτήτων.
- Η προστασία της γυναίκας και του παιδιού.
- Τα δικαιώματα που σχετίζονται με την προστασία του περιβάλλοντος.

Η ΑΞΙΑ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Τα ανθρώπινα δικαιώματα προάγουν τον σεβασμό στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια και εξασφαλίζουν την πρόοδο των λαών και του πολιτισμού, καθώς:

1. Καταξιώνουν τον άνθρωπο ως οντότητα, αφού δημιουργούν τις συνθήκες για την προσωπική του ανάπτυξη, καλλιέργεια και πρόοδο, όπως τη μόρφωση, την υγεία και την εργασία, αγαθά απαραίτητα για την αυτοπραγμάτωση και την ευτυχία του ανθρώπου.
2. Συμβάλλουν στην πραγμάτωση και εδραίωση της δημοκρατίας, όχι μόνο ως πολιτικού συστήματος, αλλά και ως τρόπου ζωής, εξασφαλίζοντας την αξιοπρέπεια, την ελευθερία και την ισότητα όλων των ανθρώπων.
3. Αποτελούν συντελεστή κοινωνικής συναίνεσης και ευρυθμίας, καθώς αμβλύνουν τις κοινωνικές αντιπαραθέσεις και καλλιεργούν τη συλλογικότητα και το αίσθημα δικαίου και συνυπευθυνότητας.
4. Διαμορφώνουν ευνοϊκές συνθήκες για την ανάπτυξη του πολιτισμού, των γραμμάτων, των τεχνών και των επιστημών, επειδή ευνοούν την ελεύθερη διακίνηση ιδεών και την επικοινωνία των πολιτισμών.
5. Είναι προϋπόθεση για την εξασφάλιση της ειρήνης, της ασφάλειας και της ευημερίας όλων των κοινωνιών. Οι ανισότητες, η καταπίεση και ο πόλεμος δημιουργούν αναταραχές και προβλήματα, τα οποία επηρεάζουν τη ζωή σε όλο τον πλανήτη.

Η ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ

Παρά την πρόοδο που έχει συντελεστεί τις τελευταίες δεκαετίες με την εδραίωση της δημοκρατίας και την προστασία και διεύρυνση των ανθρώπινων δικαιωμάτων, διαπι-

κράτη με
ολοκληρω-
τικά
καθεστώτα

στώνουμε και σήμερα φαινόμενα παραβίασής τους, ιδιαίτερα σε υπανάπτυκτα και απο-
λυταρχικά κράτη. Τέτοια φαινόμενα είναι:

- Τα πλέον χαρακτηριστικά φαινόμενα παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων
1. Ο πόλεμος, η τρομοκρατία, η εγκληματικότητα και η θανατική ποινή, τα οποία υπο-
βιβάζουν και σχετικοποιούν την αξία της ανθρώπινης ζωής.
 2. Οι ισχυροί του πλανήτη, οι οποίοι επιβάλλουν το δίκαιο της πυγμής επεμβαίνοντας
στα εσωτερικά άλλων κρατών, καταπατώντας την εθνική ανεξαρτησία, το δικαίωμα
της αυτοδιάθεσης και, κατά συνέπεια, την αξιοπρέπεια των λαών.
 3. Αυταρχικά καθεστώτα που συνεχίζουν αναιδώς τη δράση τους και διατηρούν ή ενι-
σχύουν σκοταδιστικούς και προσβλητικούς για τον άνθρωπο θεσμούς (π.χ. βασανι-
στήρια, λογοκρισία, θανατική ποινή κ.ά.).
 4. Ο υποσιτισμός και η φτώχεια, που στερούν από τους πολίτες, ιδιαίτερα του Τρίτου
κόσμου, το βασικό ανθρώπινο δικαίωμα διατροφής και διαβίωσης σε ένα ανεκτό επί-
πεδο.
 5. Το δικαίωμα στη διαφορετικότητα, το οποίο «συνθλίβεται» από τον ρατσισμό, τις
διακρίσεις, την έλλειψη ανεκτικότητας και τον φανατισμό. Ο «άλλος» γίνεται συχνά
στόχος κακομεταχείρισης, κακοποίησης και ρατσιστικής αντιμετώπισης.
 6. Η εκμετάλλευση της παιδικής εργασίας και η κακοποίηση παιδιών, η χρησιμοποίησή
τους από το οργανωμένο έγκλημα και η συμμετοχή τους σε στρατιωτικές ομάδες
αποτελούν μελανό στίγμα του πολιτισμού μας.
 7. Η καταπίεση της γυναίκας, κυρίως σε θεοκρατικές κοινωνίες, η οποία δικαιολογείται
με το πρόσχημα της προσήλωσης στη θρησκεία ή την παράδοση.
 8. Η ιδιωτική ζωή που μετατρέπεται από τα μέσα ενημέρωσης σε τηλεοπτικό θέαμα,
και η ανθρώπινη αξιοπρέπεια η οποία θυσιάζεται στον βωμό του κέρδους και της
δημοσιογραφικής «επιτυχίας».

ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΡΑΤΗΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Οι ρίζες/αιτίες των παραπάνω φαινομένων καταπάτησης των δικαιωμάτων είναι ανά-
γκη να αναζητηθούν τόσο στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κοινωνικής και πολιτικής
οργάνωσης όσο και στην ίδια την ανθρώπινη φύση. Ειδικότερα:

1. Η επιδίωξη ατόμων, κοινωνικών ομάδων ή πολιτικών σχηματισμών για επιβολή και
η όξυνση του ανταγωνισμού οδηγούν στον εξαναγκασμό των αδύναμων από τους
ισχυρούς.
2. Τα ανταγωνιστικά οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα των κρατών και η αλαζονεία
των ισχυρών προκαλούν διαμάχες και συγκρούσεις που καταλήγουν στην επιβολή
του δικαίου της πυγμής (Επιβολή του δικαίου του ισχυρότερου).
3. Η προσπάθεια διατήρησης της εξουσίας και ελέγχου της κοινής γνώμης από διε-
φθαρμένους ηγέτες σε ολοκληρωτικά καθεστώτα έχει ως αποτέλεσμα πρακτικές
αυταρχικό

και συμπεριφορές που προσβάλλουν την αξιοπρέπεια και την αξία της ανθρώπινης ζωής.

4. Οι μεγάλες αντιφάσεις - αντιθέσεις της εποχής μας (ανισότητα, φτώχεια, οικολογικό αδιέξοδο κ.ά.) τροφοδοτούν την εκμετάλλευση ανθρώπων και λαών.
5. Το τεχνοκρατικό πνεύμα της εποχής μας ευνοεί την επιδίωξη μιας χωρίς όρια τεχνο-οικονομικής ανάπτυξης, η οποία στρέφεται ενάντια στο περιβάλλον, την ποιότητα ζωής και τον άνθρωπο.
6. Οι προκαταλήψεις και τα στερεότυπα, που βρίσκονται διάχυτα στην κοινωνία, διαγιγνίζονται και αναπαράγουν διακρίσεις, φανατισμό και βία.
7. Η άγνοια, η ανοχή και η παθητική στάση των πολιτών σε φαινόμενα παραβίασης των δικαιωμάτων ενθαρρύνουν την καταπάτησή τους από τους μηχανισμούς της εξουσίας.

ΤΡΟΠΟΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Η ευαισθητοποίηση και η δραστηριοποίηση για την προάσπιση των δικαιωμάτων αποτελεί στην εποχή μας δημοκρατική και ανθρωπιστική επιταγή. Γι' αυτό επιβάλλεται:

1. Η δημιουργία υπεύθυνων και δημοκρατικών πολιτών

- Ενημέρωση, πληροφόρηση, ενδιαφέρον και ευαισθητοποίηση.
- Ενεργοποίηση, συμμετοχή σε ομάδες εθελοντικής προσφοράς και σε εκδηλώσεις συμπαραστάσης και αλληλεγγύης.
- Δημοκρατικό ήθος, διαλλακτικότητα και ανεκτικότητα.
- Σεβασμός στα δικαιώματα των άλλων ως καθημερινή στάση ζωής. Καταπολέμηση των στερεοτύπων και των προκαταλήψεων.

2. Η καλλιέργεια της παιδείας των ανθρώπινων δικαιωμάτων

- Ενημέρωση των νέων από το σχολείο για φαινόμενα παραβίασης των ανθρώπινων δικαιωμάτων στην εποχή μας.
- Καλλιέργεια της ανεκτικότητας, της ανθρωπιάς και διαμόρφωση οικουμενικής και πολυπολιτισμικής συνείδησης.
- Όξυνση της κριτικής σκέψης του νέου και αποφυγή του φανατισμού και των προκαταλήψεων.

3. Η ενίσχυση και η εδραίωση των δημοκρατικών θεσμών και του κοινωνικού κράτους

- Διασφάλιση της ισονομίας και της αξιοκρατίας από την Πολιτεία.
- Μέριμνα για τις μειονότητες, προστασία των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, δημιουργία ευκαιριών για όλους, πολιτική εξάλειψης της ξενοφοβίας και του κοινωνικού αποκλεισμού.
- Στήριξη και ενίσχυση του εθελοντισμού, οργανώσεων και πρωτοβουλιών, ως αναγκαίων συμπληρωμάτων του κράτους πρόνοιας.

4. Η αναβάθμιση του κύρους και του ρόλου των διεθνών οργανισμών

- Αυτονόμηση των διεθνών οργανισμών από πολιτικές και εθνικές εξαρτήσεις, και κυρίως από αυτές των ισχυρών κρατών. Αποφυγή της επιλεκτικής στάσης απέναντι σε καθεστώτα και κυβερνήσεις, η οποία δημιουργεί καχυποψία και επιφέρει ^{δεν υπάρχει η υποστήριξη = αβυσσική} την ανυποληψία των Ηνωμένων Εθνών.
- Διεθνής έλεγχος με τη θέσπιση οργάνων και μηχανισμών για την επόπτευση της διασφάλισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε κάθε γωνιά του πλανήτη. Στιγματισμός των φαινομένων αλαζονείας.
- Διακρατική συνεργασία με στόχο τη δικαιότερη κατανομή του πλούτου παγκόσμια, την καταπολέμηση του υποσιτισμού και της φτώχειας και την εξασφάλιση ενός ανεκτού επιπέδου διαβίωσης για όλους τους κατοίκους του πλανητικού χωρίου.

5. Η διαμόρφωση μιας παγκόσμιας δημοκρατικής κοινής γνώμης

- Υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ανεξάρτητα από εθνικά ή φυλετικά κριτήρια.
- Εδραίωση της δημοκρατίας, που αποτελεί προϋπόθεση της προστασίας των ελευθεριών και των δικαιωμάτων των πολιτών.
- Ανάδειξη και στιγματισμός των φαινομένων καταστρατήγησης των δικαιωμάτων από τον γραπτό και ηλεκτρονικό Τύπο και τους πνευματικούς ανθρώπους. Διαφώτιση της κοινής γνώμης και αποφυγή αναπαγωγής και ενίσχυσης προκαταλήψεων και ξενοφοβικών συμπεριφορών.

Τεχνοκράτες: πολιτικός ή δημόσιος λειτουργός που ασκεί το λειτουργήμα του με βάση κυρίως, τη μελέτη των οικονομικών μηχανισμών, και χωρίς να λαμβάνεται αρκετά υπόψη ο ανθρώπινος παράγοντας.

Τεχνοκρατία: η διακυβέρνηση μιας χώρας από τους τεχνοκράτες.

ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ

ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

Εθελοντική προσφορά	Υποσιτισμός στον Τρίτο κόσμο
Μη κυβερνητικές οργανώσεις	Πόλεμος και εθνικισμός
Ακτιβισμός	Φυσικές καταστροφές
Ανθρωπιά - αλληλεγγύη	<u>Διεύρυνση ανισοτήτων</u>
Ηθική ικανοποίηση	Οικολογικό πρόβλημα
Ανθρωπιστική δράση	Ρατσισμός, κοινωνικός αποκλεισμός
Πίστη - προσφορά στον άνθρωπο	Υποβάθμιση της ποιότητας ζωής
Ευαισθητοποίηση	Καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΙΑΣΑΦΗΣΕΙΣ

την ανιδιοτελή ή δωρεάν προσφορά υπηρεσιών

Εθελοντισμός: ένα από τα πιο σημαντικά κινήματα των τελευταίων δεκαετιών με κύριο χαρακτηριστικό του την εθελοντική προσφορά υπηρεσιών προς το κοινωνικό σύνολο μέσα από χιλιάδες μη κυβερνητικές οργανώσεις, οι οποίες παρεμβαίνουν με στόχο να απαλύνουν τον ανθρώπινο πόνο και να διαμορφώσουν έναν κόσμο καλύτερο.

ΜΟΡΦΕΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ ΤΗΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ

Η εθελοντική δράση εκδηλώνεται με τις ακόλουθες μορφές:

1. Ανθρωπιστική δράση

- Παροχή υλικών αγαθών ή χρημάτων για την αντιμετώπιση έκτακτων αναγκών (π.χ. φυσικές καταστροφές).
- Αποστολή ιατροφαρμακευτικού υλικού, παροχή ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης.
- Αιμοδοσία, δωρεά οργάνων, συμμετοχή σε ομάδες διάσωσης ανθρώπων.

2. Κοινωνική δράση

- Προσφορά εθελοντικής εργασίας σε συλλόγους και ιδρύματα για την προστασία των παιδιών, την επανένταξη των τοξικομανών και αποφυλακισμένων, τη βοή-

θεια σε άτομα με ειδικές ανάγκες και σε ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες, όπως οι ηλικιωμένοι.

- Παρεμβάσεις που αποβλέπουν στην ποιότητα ζωής (βελτίωση των συγκοινωνιών, καθαριότητα της πόλης, προστασία των πεζών κ.ά.).
- Δραστηριοποίηση οργανώσεων για την προστασία των δικαιωμάτων του καταναλωτή.

3. Περιβαλλοντική δράση

- Ανάληψη πρωτοβουλιών για την προστασία του περιβάλλοντος (προστασία της χλωρίδας και της πανίδας, αναδασώσεις, καθαριότητα των ακτών, ανακύκλωση απορριμμάτων, εφαρμογές εναλλακτικών πηγών ενέργειας κ.ά.).

ΤΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΤΟΥ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ

Η ανάπτυξη του κινήματος του εθελοντισμού οφείλεται σε ένα πλέγμα αιτίων, τόσο κοινωνικών όσο και ανθρωπιστικών. Αυτά είναι:

- Η διόγκωση των κοινωνικών προβλημάτων και η συνειδητοποίησή τους από την πλευρά του πολίτη.
- Η δραματική παρουσίαση της ανθρώπινης δυστυχίας από τα μέσα ενημέρωσης.
- Η αναζήτηση εμπειριών και η ανάγκη φυγής από τη ρηχότητα και την πεζότητα της καθημερινότητας.
- Η συνειδητοποίηση του βαθύτερου νοήματος της ζωής μέσα από την ουσιαστική ανθρώπινη επικοινωνία και την εθελούσια προσφορά στο κοινωνικό σύνολο.
- Οι ενοχές των ευαίσθητων ατόμων μπροστά στην ανθρώπινη δυστυχία και το αίσθημα ευθύνης και κοινωνικής αλληλεγγύης.
- Η απογοήτευση από τον σύγχρονο τρόπο ζωής (καταναλωτισμός, άγχος, ανταγωνιστικό πνεύμα, ατομικισμός κ.ά.).
- Οι τραυματικές προσωπικές εμπειρίες που ενισχύουν την ευαισθησία του ανθρώπου απέναντι σε αντίστοιχα προβλήματα.

ΙΔΙΟΤΕΛΗ ΚΙΝΗΤΡΑ ΤΟΥ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ

Υπάρχουν περιπτώσεις εθελοντικής προσφοράς οι οποίες υποκρύπτουν **ιδιοτελή κίνητρα**, που δεν είναι ωστόσο ικανά να αμαυρώσουν ένα σημαντικό κίνημα της εποχής μας. Τέτοια κίνητρα είναι:

- Προσωπική προβολή και επιδίωξη της δημοσιότητας. *→ Αυτό δεν οφείλεται στο κίνημα του εθελ. αλλά στις μονές προθέσεις ή ηθικισμ.*
- Τυχοδιωκτικές και καιροσκοπικές πρακτικές ως αποτέλεσμα της τηλεοπτικής εικόνας (ευκαιριακή και επιφανειακή ευαισθητοποίηση). *Διέπονται από κίνητρα*

καιροκόπος: πρόσωπο που καιροσκοπεί *ιδιοτελή*

καιροσκοπία: περιμένω να παρουσιαστεί η κατάλληλη ευκαιρία για να την εκμεταλλευτώ.

αλτρουϊσμός: η ανιδιοτελής μέριμνα για τους άλλους, η συνειδητή άρνηση του ατομικού συμφέροντος προς όφελος - **ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ** προς τον συλλογικό συνήδως κατ'αυτοδιαστολή προς τον εγωισμό συν. φιλανθρωπία. αυτ'εμφανερευσιμώς εφωπιάθεται.

Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ

Οι λόγοι που καθιστούν αναγκαία την εθελοντική δράση είναι:

1. Η όξυνση των κοινωνικών αντιθέσεων και η διεύρυνση του φάσματος των κοινωνικών προβλημάτων (οικολογικό αδιέξοδο, υποσιτισμός, υποβάθμιση ποιότητας ζωής, ξενοφοβία, πόλεμοι, εγκληματικότητα κ.ά.).
2. Η πολυδιάστατη κρίση της εποχής μας -πολιτική αποξένωση, αλλοτρίωση των ανθρώπινων σχέσεων, φθορά της συλλογικότητας- που επιβάλλει ως απάντηση την ενεργοποίηση του πολίτη και την αλληλεγγύη.
3. Η συνειδητοποίηση της αδυναμίας του κράτους και των κυβερνήσεων να αντιμετωπίσουν τα πολύπλοκα προβλήματα, τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο.
4. Η υποχώρηση της αντίληψης ότι η επίλυση όλων των προβλημάτων είναι ευθύνη του κράτους, μιας αντίληψης που αποτελεί το αντικίνητρο της δραστηριοποίησης του απλού πολίτη.
5. Η κατανόηση ότι ο εθελοντισμός αποτελεί έναν ριζοσπαστικό τρόπο συμμετοχής στα κοινά και δημοκρατική αναγκαιότητα, εφόσον η ουσία της δημοκρατίας είναι η ενεργοποίηση του πολίτη ως καθημερινή στάση ζωής.

Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ

Ο εθελοντισμός, ως κίνημα που αναδεικνύει την ανθρωπιά και το αίσθημα κοινωνικής αλληλεγγύης των πολιτών, δημιουργεί τις προϋποθέσεις για τη διαμόρφωση ενός καλύτερου κόσμου βασισμένου στον αλτρουϊσμό και τις ανθρωπιστικές αξίες, καθώς η δράση των εθελοντών:

1. Απαλύνει τον ανθρώπινο πόνο

- Συμβάλλει στη διάσωση ανθρώπων και στηρίζει τους δοκιμαζόμενους από καταστροφές και πολέμους.
- Ανανεώνει την πίστη στον άνθρωπο και την ικανότητά του να δημιουργήσει έναν καλύτερο κόσμο.

2. Εξασφαλίζει την προστασία του περιβάλλοντος και αναβαθμίζει την ποιότητα ζωής

- Συντελεί στη διατήρηση της ποικιλίας του περιβάλλοντος, της οικολογικής ισορροπίας και της φυσικής ομορφιάς.
- Διαμορφώνει οικολογική συνείδηση και επιλύει προβλήματα που σχετίζονται με την καθημερινή ζωή των πολιτών (υγεία, συνθήκες διαβίωσης, καθαριότητα κ.ά.).

3. Προασπίζει τα κοινωνικά δικαιώματα

- Βελτιώνει τις συνθήκες ζωής, προωθεί τα δικαιώματα των ευπαθών κοινωνικών ομάδων και αποτρέπει φαινόμενα εκμετάλλευσης της ανθρώπινης ύπαρξης.
- Αποτελεί αναγκαίο συμπλήρωμα του κοινωνικού κράτους και ακρογωνιαίο λίθο της κοινωνικής συναίνεσης.

θεμελιος λίθος

4. Διευρύνει την κοινωνική συνείδηση και τη δημοκρατία

- Καλλιεργεί το πνεύμα συνεργασίας, την αλληλοκατανόηση και την αλληλεγγύη, αξίες που προάγουν την κοινωνική συνοχή.
- Γαλουχεί τους νέους με αξίες, όπως η συνεργασία, η υπευθυνότητα, η συλλογικότητα και η αγωνιστικότητα. Έτσι, αίρει τη νοοτροπία του «οχαδερφισμού» και του ατομικισμού.
- Ενισχύει τη δημοκρατία, εφόσον συντελεί στη διαμόρφωση μιας κοινωνίας ενεργών πολιτών και όχι παρατημένων, παθητικών και εξαρτημένων υπάρξεων.

«ωχ αδελφές»

ΘΑΝΑΤΙΚΗ ΠΟΙΝΗ

ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

Ρόλος της ποινής	Δικαίωμα επανόρθωσης
Σωφρονισμός/παραδειγματισμός	Ανθρώπινα δικαιώματα
Ποινικό δίκαιο	Δικαστική πλάνη
Το περί δικαίου αίσθημα	Η αξία της ζωής
Βία/εγκληματικότητα	Σύνταγμα - Δημοκρατία
Κοινωνική επανένταξη	Αυταρχισμός/κρατική αυθεντία

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΙΑΣΑΦΗΣΕΙΣ

Θανατική ποινή: η καταδίκη σε θάνατο που επιβάλλεται ως τιμωρία σε κάποιον για αδικήματα που διέπραξε.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΠΟΙΝΗΣ ΣΤΙΣ ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΕΣ

Η Δικαιοσύνη συνιστά θεμελιακό δημοκρατικό θεσμό που αποσκοπεί στην εξασφάλιση της κοινωνικής ευρυθμίας. Στο πλαίσιο αυτό, η επιβολή ποινών αποτελεί ένα μηχανισμό/μέσο προστασίας των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των πολιτών.

Βασικοί στόχοι της είναι:

1. Ο σωφρονισμός του παραβάτη

- Το σύγχρονο ποινικό δίκαιο δεν αποσκοπεί στην εκδίκηση και την εξόντωση του δράστη, αλλά έχει κοινωνικό χαρακτήρα και τιμωρεί για χάρη του μέλλοντος και όχι για το παρελθόν, το οποίο είναι αμετάκλητο και οριστικό.
- Οι επιβαλλόμενες κυρώσεις αποβλέπουν σε μια διαδικασία εσωτερικής αναμόρφωσης του δράστη, καθώς αυτός συνειδητοποιεί τα όρια της ελευθερίας του και τις συνέπειες των ενεργειών του.
- Απώτερος στόχος της ποινής είναι η επανένταξη του παραβάτη στο κοινωνικό σύνολο.

2. Ο παραδειγματισμός των άλλων

- Η άμεση απονομή δικαιοσύνης δημιουργεί ισχυρό συνειρμό στη συνείδηση του κοινωνικού συνόλου ότι η παράβαση έχει ως αποτέλεσμα την ποινή, γεγονός που αποθαρρύνει την τέλεση παρόμοιων πράξεων.
- Η επιβολή κυρώσεων βοηθά τον πολίτη να συνειδητοποιήσει την ισχύ και την εγκυρότητα των νόμων. Ειδάλλως, καλλιεργείται κλίμα ατιμωρησίας, ^{μη υποχρέωσις της σοβαρότητας των νόμων.} ανυποληψίας των νόμων και αναρχίας.

3. Η ικανοποίηση του περί δικαίου αισθήματος του πολίτη

- Με την επιβολή ποινής αποκαθίσταται υλικά και ηθικά το θύμα και ικανοποιείται το αίσθημα δικαιοσύνης των πολιτών. Σε αντίθετη περίπτωση, ο πολίτης αισθάνεται αδικημένος και είναι πιθανό να οδηγηθεί στην αυτοδικία, η οποία καταλύει τους κοινωνικούς θεσμούς και υποσκάπτει το κύρος της Δικαιοσύνης.

4. Η προστασία των δικαιωμάτων και των ελευθεριών του συνόλου

- Η επιβολή ποινών αποτελεί μηχανισμό αυτοπροστασίας της κοινωνίας, γιατί περιορίζοντας την παραβατική συμπεριφορά προστατεύει την ασφάλεια και τα δικαιώματα όλων των πολιτών.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΘΑΝΑΤΙΚΗΣ ΠΟΙΝΗΣ

Η καταδίκη σε θάνατο αποτελεί μια μορφή ποινής η οποία στην εποχή μας θεωρείται ασύμβατη τόσο με τις ανθρωπιστικές αξίες όσο και με το Σύνταγμα των δημοκρατικών κοινωνιών.

1. Η θανατική ποινή δε συνάδει με τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας μιας σύγχρονης κοινωνίας, γιατί:

- Αντίκειται στο πνεύμα του σύγχρονου ποινικού δικαίου, που έχει χαρακτήρα κοινωνικό και στοχεύει στον σωφρονισμό του δράστη και τον παραδειγματισμό των άλλων. Αντίθετα, η θανατική ποινή έχει εκδικητικό χαρακτήρα, στοχεύει στην εξόντωση και αποκλείει τον σωφρονισμό. Αντιπροσωπεύει, επομένως, αναχρονιστικές αντιλήψεις περί δικαίου, που η εποχή μας έχει απορρίψει οριστικά.
- Στατιστικά, αμφισβητείται η αποτελεσματικότητά της. Όπου εφαρμόζεται δεν έχει εξαλείψει ή έστω περιορίσει σε σημαντικό βαθμό την εγκληματικότητα.
- Αποτελεί μία από τις πιο βάρβαρες εκδηλώσεις της ανθρωπίνης κοινωνίας και δε συνάδει με το πνεύμα ανθρωπισμού της εποχής μας.
- Ακυρώνει την αξία της ανθρωπίνης ζωής, η οποία αποτελεί πρώτιστη αρχή των σύγχρονων κοινωνιών.
- Δε συνυπολογίζει το ενδεχόμενο δικαστικής πλάνης και αποτελεί ποινή μη αναστρέψιμη και μη επανορθώσιμη.

- Αποτελεί αναχρονισμό, κατάλοιπο της νομοθεσίας αυταρχικών κοινωνιών του παρελθόντος για την αντιμετώπιση παραβατικών συμπεριφορών. Οι σύγχρονες κοινωνίες διαθέτουν άλλα πιο αποτελεσματικά μέσα για την πρόληψη και καταπολέμηση της εγκληματικότητας, όπως: η παιδεία, η μόρφωση, οι θεσμοί κοινωνικοποίησης, οι δημοκρατικοί θεσμοί, η ανάπτυξη του βιοτικού επιπέδου κ.ά.

2. Η θανατική ποινή δεν αρμόζει σε μια δημοκρατική κοινωνία, γιατί:

- Είναι αντισυνταγματική, εφόσον στερεί το δικαίωμα στη ζωή και υποβαθμίζει την αξία του ανθρώπου, στοιχεία τα οποία προστατεύονται από κάθε δημοκρατικό Σύνταγμα. Υποσκάπτει, έτσι, την αξιοπιστία του Συντάγματος και της νομοθεσίας.
- Η δημοκρατία είναι επιεικής, με κύρια χαρακτηριστικά τη μετριοπάθεια και την ανεκτικότητα. Στη δημοκρατία δεν υπάρχει απόλυτη και οριστική κρίση για έναν άνθρωπο που διέπραξε αδίκημα, αφού κανείς δεν μπορεί να αποκλείσει την πιθανότητα βελτίωσης του δράστη.
- Αντίκειται στις αξίες της δημοκρατικής πολιτείας. Αποτελεί μια δραστική επίδειξη δύναμης και αυταρχισμού από την πλευρά της κρατικής εξουσίας και μέσο εκφοβισμού του πολίτη. Τρομοκρατημένους πολίτες χρειάζονται τα αυταρχικά καθεστώτα, για να στηρίζουν στον φόβο την εξουσία τους, και όχι οι δημοκρατίες, που επιδιώκουν τον διάλογο και τη συναίνεση του πολίτη.
- Θεσπίζεται με πρόσχημα την καταπολέμηση της εγκληματικότητας. Συχνά, όμως, χρησιμοποιείται από ολοκληρωτικά καθεστώτα ως μέσο δώξης πολιτικών αντιπάλων και αντιφρονούντων.

Σύμφωνα, λοιπόν, με την επικρατούσα αντίληψη στην εποχή μας, οι σύγχρονες δημοκρατικές κοινωνίες δεν επιτρέπεται να έχουν στο οπλοστάσιο των κυρώσεων τους μια τέτοια ποινή. Αντίθετα, οφείλουν να επιδιώκουν τον περιορισμό της παραβατικής συμπεριφοράς μέσα από τις διαδικασίες της ομαλής κοινωνικοποίησης των ατόμων και τη διαμόρφωση κοινωνικής πολιτικής που αμβλύνει τις ανισότητες και ενισχύει την κοινωνική συνοχή.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΑ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΘΑΝΑΤΙΚΗΣ ΠΟΙΝΗΣ

Στον αντίποδα της παραπάνω άποψης, ορισμένοι υπεραμύνονται της θανατικής καταδίκης επικαλούμενοι επιχειρήματα, όπως τα παρακάτω:

- Αποκαθιστά την ηθική τάξη, ικανοποιώντας το περί δικαίου αίσθημα των πολιτών και δικαιώνοντας τους οικείους του θύματος.
- Δεν επιβάλλεται σε οποιοδήποτε αδίκημα, αλλά μόνο σε ιδιαίτερα ειδεχθή εγκλήματα που επιφέρουν αποτροπιασμό και κατακραυγή.

- Ισχυροποιεί το κύρος του θεσμού της Δικαιοσύνης στη συνείδηση του πολίτη, ο οποίος αισθάνεται ότι είναι ασφαλής και προστατεύεται από το κράτος. Έτσι, ο πολίτης μαθαίνει να σέβεται και να τηρεί τους νόμους.
- Λειτουργεί αποτρεπτικά και παραδειγματικά για τους άλλους, αποθαρρύνοντας την τέλεση παρόμοιων αποτρόπαιων ενεργειών.
- Δεν έρχεται σε αντίθεση με τον σωφρονιστικό χαρακτήρα της ποινής, αφού ο άνθρωπος που οδηγείται σε τόσο ειδικά εγκλήματα, τα οποία επισύρουν τη θανατική ποινή, είναι συνήθως μια διαταραγμένη προσωπικότητα και οι πιθανότητες σωφρονισμού του είναι περιορισμένες έως μηδαμινές.
- Αποτελεί ποινή μη επανορθώσιμη σε περίπτωση δικαστικής πλάνης, όπως συμβαίνει και με όλες τις άλλες ποινές, πλην της χρηματικής.

ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ

ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

Ενημέρωση καταναλωτή	Επιβάρυνση περιβάλλοντος
Οικονομική ανάπτυξη	Προπαγάνδα/χειραγώγηση
Στήριξη Τύπου, αθλητισμού, τέχνης	Μηχανισμός εξανδραποδισμού
Παραπλανητική διαφήμιση	Υλικός ευδαιμονισμός
Ταύτιση της ευτυχίας με την κατανάλωση	Πνευματική ανελευθερία
Πολλαπλασιασμός αναγκών	Ψυχολογική φθορά
Δικαιώματα καταναλωτή	Κριτικά σκεπτόμενος δέκτης
Δεοντολογία της διαφήμισης	Οργανώσεις καταναλωτών

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΙΑΣΑΦΗΣΕΙΣ

Διαφήμιση είναι η οργανωμένη σε επιστημονική βάση προβολή και προώθηση ενός προϊόντος, μιας υπηρεσίας, μιας ιδέας, ενός προσώπου. Αποσκοπεί με τη συνδρομή κυρίως των μέσων μαζικής επικοινωνίας στη δημιουργία ευνοϊκού κλίματος στην κοινή γνώμη και, τελικά, στην προώθηση της ιδέας ή την αγορά του προϊόντος. *ή της υπηρεσίας.*

ΘΕΤΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ

Η διαφήμιση δεν αποτελεί απλώς έναν οικονομικό παράγοντα, αλλά ένα σύνθετο φαινόμενο με προεκτάσεις σε όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής:

1. Διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στη λειτουργία του οικονομικού συστήματος

- Πληροφορεί και ενημερώνει τους καταναλωτές για τα προϊόντα και τα πλεονεκτήματά τους, ώστε να επιλέγουν αυτά που ανταποκρίνονται πιο αποτελεσματικά στις ανάγκες και τις οικονομικές δυνατότητές τους.
- Διαμορφώνει τις προϋποθέσεις για την οικονομική ανάπτυξη, αφού προσελκύει αγοραστές και προωθεί την αύξηση των πωλήσεων. Ενισχύει, έτσι, τις επιχειρήσεις, οι οποίες προβαίνουν σε νέες επενδύσεις και εξασφαλίζουν νέες θέσεις εργασίας.

- Συμβάλλει στην ποιοτική βελτίωση των προϊόντων, καθώς οξύνει τον ανταγωνισμό ανάμεσα στους παραγωγούς και τους διακινητές των αγαθών.
- Είναι ένας τεράστιος οικονομικός χώρος, ο οποίος απασχολεί χιλιάδες εργαζόμενους, επιστήμονες και καλλιτέχνες. (τεράστιος επιχειρηματικός τομέας)

2. Ασκήνει ουσιαστική επίδραση σε διάφορες πτυχές της κοινωνικής ζωής

- Στηρίζει οικονομικά τα μέσα επικοινωνίας, τον επαγγελματικό αθλητισμό, την τέχνη και γενικότερα την κοινωνία του θεάματος.
- Χρηματοδοτεί εθελοντικές πρωτοβουλίες, φιλανθρωπικές εκδηλώσεις, πολιτιστικές δραστηριότητες και προβάλλει κοινωνικά μηνύματα, ευαισθητοποιώντας την κοινή γνώμη.
- Αναδεικνύεται σε παράγοντα αισθητικής καλλιέργειας, όταν χαρακτηρίζεται από πρωτοτυπία, φαντασία και υψηλή αισθητική.

ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ

και χερσίων της ενείδης του καταναλωτή

Η σύγχρονη διαφήμιση υπερβαίνει τα όρια μιας απλής γνωστοποίησης και αποτελεί έναν μηχανισμό δημιουργίας αναγκών και χειρισμού του καταναλωτή. Με αυτή την έννοια επιφέρει επιπτώσεις στο άτομο και το κοινωνικό σύνολο:

1. Περιορίζει την πνευματική αυτονομία του ανθρώπου

- Αμβλύνει την κριτική του ικανότητα και καταργεί την ελευθερία βούλησης με τον βομβαρδισμό του δέκτη με μηνύματα.
- Επιβάλλει έναν κοινό τρόπο ζωής και σκέψης ενισχύοντας την ομοιομορφία και την τυποποίηση και χειραγωγεί τον πολίτη οδηγώντας τον στη μαζοποίηση.

2. Εξουθενώνει ψυχικά τον άνθρωπο

- Ταυτίζει την ευτυχία και την καταξίωση με την κατανάλωση, γεγονός που προσδίδει στον καταναλωτή στο άρμα των διαρκώς διευρυνόμενων αναγκών του.
- Καθιστά τον καταναλωτή θύμα μιας υλιστικής νοοτροπίας, η οποία τον καταδικάζει σε ασταμάτητο αγώνα, υπερεργασία, εντατικούς ρυθμούς ζωής και άγχος.
- Διεγείρει και εκμεταλλεύεται τις συναισθηματικές ανάγκες του ανθρώπου (ασφάλειες, φόβους, επιθυμίες κ.ά.), εκχυδαίζει τα συναισθήματά του και τον οδηγεί σε μηχανικές συναισθηματικές αντιδράσεις.

3. Διαφθείρει ηθικά τον άνθρωπο

- «Διδάσκει» ηθικά, αλλά από αρνητική σκοπιά. Προβάλλοντας την ηθική του χρήματος και της επιβολής, αλλοτριώνει ηθικά τον άνθρωπο και τον καθιστά άπληστο, κυνικό και φιλοχρήματο.

4. Αμβλύνει την κοινωνική συνείδηση και ενισχύει τη βία

- Τροφοδοτεί την παραβατική συμπεριφορά, καθώς υπόσχεται τα πάντα σε όλους,

χωρίς διακρίσεις. Επειδή, όμως, για τη συντριπτική πλειονότητα η ικανοποίηση αυτών των υποσχέσεων είναι ανέφικτη με θεμιτά μέσα, η προσφυγή σε αντικοινωνικές συμπεριφορές προβάλλει ως εύκολη λύση.

5. Συμβάλλει στην πολιτική αποξένωση του ατόμου

στον ατομικισμό
ή εγωισμό

- Ενισχύει τη σημασία των ατομικών αναγκών σε βάρος των συλλογικών, οδηγεί σε ιδιώτευση και υποβαθμίζει την αξία της πολιτικής συμμετοχής.
- Εθίζει τους πολίτες στην άκριτη αποδοχή της κατευθυνόμενης πληροφόρησης, προετοιμάζοντας την υποταγή τους στην παραπληροφόρηση και την οργανωμένη προπαγάνδα.

6. Αποτελεί μηχανισμό εξαπάτησης και οικονομικής εκμετάλλευσης του καταναλωτή

- Μετατρέπει το άτομο σε εύκολο θύμα της κερδοσκοπίας των επιχειρήσεων, με τη δημιουργία πλασματικών αναγκών και τον ερεθισμό των επιθυμιών.
- Οδηγεί σε λαθεμένες εντυπώσεις για την αξία ενός προϊόντος, με την παρουσίαση ψευδών ή αποσπασματικών πληροφοριών (παραπλανητική διαφήμιση).

7. Επιφέρει όξυνση των οικονομικών προβλημάτων

- Επιβαρύνει τον καταναλωτή οικονομικά, αφού το κόστος της διαφήμισης ενός προϊόντος επιφέρει άνοδο της τιμής του.
- Δημιουργεί μονοπωλιακές καταστάσεις –οι μικρές επιχειρήσεις αδυνατούν να αντέξουν τον ανταγωνισμό των οικονομικών κολοσσών–, διογκώνει την ανεργία και περιορίζει την αυτοαπασχόληση. *επιχειρηματικών κολλήσεων*

Η ΑΤΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ

Ανεξάρτητα από τις αρνητικές της επιδράσεις, η διαφήμιση αποτελεί στην εποχή μας μια αναγκαιότητα που υπαγορεύεται από το υψηλό επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης και την πολυπλοκότητα της βιομηχανικής κοινωνίας. Το ζητούμενο, λοιπόν, είναι να διαμορφώσουμε, ξεχωριστά ο καθένας ως άτομο και συλλογικά ως κοινωνία με τους αρμόδιους φορείς, εκείνη τη στάση και τους μηχανισμούς που θα προστατεύσουν τον πολίτη/καταναλωτή και θα περιορίσουν την ανεξέλεγκτη δράση της διαφήμισης. Προϋποθέσεις για τη δραστική αντιμετώπιση της διαφήμισης είναι:

1. Ο υπεύθυνος και συνειδητοποιημένος καταναλωτής, ο οποίος:

- Διαχωρίζει τις χρήσιμες πληροφορίες από τις τεχνικές εντυπωσιασμού.
- Αξιολογεί τη χρησιμότητα και την αναγκαιότητα ενός προϊόντος σύμφωνα με την ιεράρχηση των αναγκών του, διακρίνοντας τις πραγματικές από τις πλασματικές.
- Θέτει ως προτεραιότητα την ποιότητα ζωής και όχι την ποσότητα αγαθών, αφού η ευτυχία είναι αποτέλεσμα βιωμάτων και όχι καταναλωτικών προϊόντων.

- Γνωρίζει και διεκδικεί τα δικαιώματά του, συμμετέχοντας σε οργανώσεις καταναλωτών και αντιδρώντας σε φαινόμενα αισχροκέρδειας και παραπλανητικής διαφήμισης.

2. Η τήρηση του κώδικα δεοντολογίας της διαφήμισης

Ο διαφημιστής δεν πρέπει να λογοκρίνεται. Πρέπει, όμως, να αυτοπεριορίζεται, ακολουθώντας τις αρχές που επιβάλλει η διαφημιστική δεοντολογία, όπως:

- Η αρχή της αλήθειας και της αντικειμενικότητας, ώστε ο δέκτης να σχηματίζει αντικειμενική και ολοκληρωμένη εικόνα μέσα από επαρκή πληροφόρηση.
- Ο σεβασμός των παραδόσεων, των εθνικών και θρησκευτικών συμβόλων.
- Ο σεβασμός της νοημοσύνης, της αισθητικής και της αξιοπρέπειας του κοινού.
- Η αρχή του θεμιτού ανταγωνισμού.
- Ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η κοινωνική ευαισθησία. Η διαφήμιση δεν πρέπει να συντηρεί και να αναπαράγει αρνητικά στερεότυπα και απαξιωτικές αντιλήψεις για διάφορες κοινωνικές ομάδες.

3. Η ενίσχυση των θεσμών προστασίας του καταναλωτή με ευθύνη της Πολιτείας

Χρέος της Πολιτείας είναι:

- Η διαμόρφωση θεσμικού πλαισίου για την προστασία του καταναλωτή, με κύριους άξονες τον έλεγχο, την ενημέρωση και την προστασία από την αθέμιτη και παραπλανητική διαφήμιση.
- Η ενίσχυση των εθελοντικών οργανώσεων των καταναλωτών.
- Η επιβολή κανόνων στην τηλεοπτική διαφήμιση, όπως: ο περιορισμός του αριθμού των διαφημιστικών μηνυμάτων, η απαγόρευση της προβολής διαφημίσεων που απευθύνονται σε παιδιά σε ώρες υψηλής τηλεθέασης κ.ά.

4. Η προετοιμασία του νέου από την οικογένεια και το σχολείο για τον κόσμο της διαφήμισης

Ευθύνη των παραπάνω φορέων κοινωνικοποίησης είναι:

- Η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και του προβληματισμού του νέου.
- Η παροχή καταναλωτικής αγωγής και η εκπαίδευση των νέων στον έλεγχο και την επεξεργασία των πληροφοριών, με στόχο τη διαμόρφωση υποψιασμένων καταναλωτών.
- Η καλλιέργεια του διαλόγου στο πλαίσιο της οικογένειας και η ελεγχόμενη παρακολούθηση τηλεοπτικών και διαφημιστικών προγραμμάτων.

ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΣΜΟΣ

ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

Μαζική παραγωγή αγαθών	Ατομικισμός/ανταγωνισμός
Υλικός ευδαιμονισμός	Μηχανισμός εξανδραποδισμού
Πολλαπλασιασμός αναγκών	Ψυχολογική φθορά
Ταύτιση της ευτυχίας με την κατανάλωση	Αλλοτρίωση της βούλησης
Οικολογικό αδιέξοδο	Πνευματική ανελευθερία
Υπερεκμετάλλευση φυσικών πόρων	Ηθική φθορά
Ταύτιση του «έχειν» με το «είναι»	Επανιεράρχηση των αξιών

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΙΑΣΑΦΗΣΕΙΣ

Καταναλωτισμός: φαινόμενο της βιομηχανικής κοινωνίας που τοποθετεί την κατανάλωση στο κέντρο της ζωής του ανθρώπου. Στο βαθύτερο περιεχόμενό του αναδεικνύεται ως τρόπος ζωής που εξαρτά την ευτυχία και την αυτοεκτίμηση του ανθρώπου από τη δυνατότητα ικανοποίησης των καταναλωτικών αναγκών.

ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

Το πρόβλημα της ελευθερίας του ανθρώπου στην εποχή μας παίρνει ένα διαφορετικό σε σχέση με το παρελθόν περιεχόμενο. Παλαιότερα, η ελευθερία του ανθρώπου καταργούνταν από τον αυταρχισμό της εξουσίας. Σήμερα, που οι περισσότεροι άνθρωποι έχουν κατακτήσει τις πολιτικές ελευθερίες, ο αγώνας για την ελευθερία μεταφέρεται σε άλλο επίπεδο και συνδέεται με την αντίσταση στους μηχανισμούς ετεροκαθορισμού, τη συστηματική διαφήμιση και τον καταναλωτισμό.

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΣΜΟΥ

Ως διαδεδομένη στάση ζωής, ο καταναλωτισμός διαμορφώνει συνθήκες που υποβαθμίζουν το περιβάλλον, την κοινωνική ζωή και τον άνθρωπο:

1. Περιβαλλοντική υποβάθμιση

Πολλαπλασιάζει την αλόγιστη παρέμβαση του ανθρώπου στη φύση εντείνοντας τους ρυθμούς με τους οποίους αντλούνται οι φυσικοί πόροι με συνέπεια την εξάντληση των πρώτων υλών και των πηγών ενέργειας και αυξάνοντας τη ρύπανση. Πρόκειται, επομένως, για έναν τρόπο ζωής μη φιλικό προς το περιβάλλον.

2. Ψυχική φθορά και ανελευθερία

κατα-διώκει, κατατρέπει
Κατατρέπει τον άνθρωπο με το άγχος της καταξίωσης και της απόκτησης αγαθών, οδηγώντας τον σε έναν ασταμάτητο αγώνα -φαύλο κύκλο- που τελικά σημαίνει δυστυχία.

3. Ηθική αλλοτρίωση

αυτά φέρει η τωκή
Ενισχύει αρνητικές συμπεριφορές, όπως: ο ατομικισμός, ο τυχοδιωκτισμός, ο ωφελισμός και η φυγοπονία, υπονομεύοντας την κοινωνική συνοχή και υποβαθμίζοντας την ποιότητα των ανθρώπινων σχέσεων.

4. Αδιαφορία για τα πνευματικά αγαθά

Απομακρύνει τον άνθρωπο από τα πνευματικά ενδιαφέροντα, τα οποία απαξιώνονται και παραμελούνται, γεγονός που οφείλεται στην επικράτηση του υλικού ευδαιμονισμού και στην ταύτιση του «έχειν» με το «είναι».

5. Έξαρση της παραβατικής συμπεριφοράς

Τροφοδοτεί την εγκληματικότητα, τη βία και τα φαινόμενα κοινωνικής παθογένειας, εξαιτίας της προκλητικής υπερκατανάλωσης και της πολυτέλειας σε μια κοινωνία ανισοτήτων, φτώχειας και αγωνίας για το μέλλον.

6. Αμβλυνση της πολιτικής συνείδησης

Υποβαθμίζει τη σπουδαιότητα της πολιτικής συμμετοχής και της κοινωνικής δράσης, προτάσσοντας τα ατομικά - υλικά αγαθά σε βάρος των συλλογικών, όπως: η παιδεία, ο πολιτισμός, η ποιότητα ζωής κ.ά.

7. Μαζοποίηση και πολιτιστική ομοιομορφία

Ισοπεδώνει τις ιδιαιτερότητες των ατόμων και των λαών, πιέζοντάς τους να ευθυγραμμιστούν με μια κοινή νοσηματοδότηση της ζωής που χαρακτηρίζει όλους τους κατοίκους του πλανητικού χωριού. (του κόσμου μας)

Η ΣΤΑΣΗ ΜΑΣ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΣΜΟ**ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ**

διάρθρωση, διασυναιμία, καταστρεφική
Η απελευθέρωση του ανθρώπου από τη διαβρωτική επίδραση της καταναλωτικής «κουλτούρας» προϋποθέτει σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο:

1. Επαναξιολόγηση αναγκών και αξιών

- Απομάκρυνση από τη λογική της αλόγιστης οικονομικής και βιομηχανικής ανά-

πτυξης, που έχει κύρια χαρακτηριστικά την έλλειψη μέτρου και πρόνοιας για τις επιπτώσεις στο περιβάλλον και τον κοινωνικό χώρο.

- Επαναπροσδιορισμό των στόχων και των αξιών της κοινωνίας μας. Στο κέντρο της ζωής του ανθρώπου πρέπει να τοποθετηθούν οι πολιτισμικές αξίες και όχι αυτές της αύξησης της παραγωγής και της κατανάλωσης.
- Ιεράρχηση των αναγκών και διάκριση των πραγματικών από τις πλασματικές.
- Προτεραιότητα σε ποιοτικά κριτήρια, στην ποιότητα ζωής και τα κοινωνικά αγαθά.

2. Ανθρωπιστική παιδεία (καλλιέργεια ανθρωπιστικού δανικού)

- Διαμόρφωση ατόμων συγκροτημένων και ικανών να αντισταθούν στην ισοπεδωτική καταναλωτική «κουλτούρα» και να αναζητήσουν την ευτυχία και την καταξίωση σε ανώτερα αγαθά, όπως: η δημιουργικότητα, η κοινωνικότητα, ο πολιτισμός, η τέχνη, ο αθλητισμός κ.ά.

3. Διαμόρφωση συνειδητοποιημένων καταναλωτών από την οικογένεια και το σχολείο

- Καλλιέργεια της κριτικής σκέψης, του προβληματισμού και παροχή καταναλωτικής αγωγής, αποβλέποντας στη διαμόρφωση υπεύθυνου και συνειδητοποιημένου καταναλωτή.
- Ανάπτυξη οικολογικής συνείδησης, ώστε να γίνει κατανοητή η σπουδαιότητα του περιβάλλοντος για τον άνθρωπο και τον πολιτισμό και η ανάγκη διασφάλισής του για τις επόμενες γενιές.

4. Δημιουργία θεσμών προστασίας των δικαιωμάτων του καταναλωτή

- Θέσπιση μηχανισμών προστασίας του καταναλωτή από την αισχροκέρδεια, την εκμετάλλευση και την υποβάθμιση της υγείας του.
- Ενίσχυση των καταναλωτικών οργανώσεων από την Πολιτεία, με στόχο την αυτοπροστασία του καταναλωτή και τη διεκδίκηση των δικαιωμάτων του μέσα από εθελοντικές παρεμβάσεις και δραστηριότητες.

5. Υπευθυνότητα του ατόμου

- Αξιολόγηση και έλεγχος των διαφημιστικών μηνυμάτων.
- Διαμόρφωση υπεύθυνης καταναλωτικής συμπεριφοράς με τον έλεγχο της χρησιμότητας και αναγκαιότητας ενός προϊόντος.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΟΠΟΙΗΣΗ

ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

Ενοποίηση κόσμου	Ανθρώπινα δικαιώματα
Κατάργηση συνόρων	Οικονομική σύγκλιση
Πολυπολιτισμικότητα	Ενότητα μέσα στη διαφορά
Αλληλεξάρτηση - αλληλεπίδραση	Ανεκτικότητα στο διαφορετικό
Διεύρυνση δημοκρατίας	Πολιτιστική ομοιομορφία
Ειρήνη και πολιτιστική πρόοδος	«Η ισχύς εν τη ενώσει»

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΟΠΟΙΗΣΗ

Πρόκειται για μια διαδικασία που στοχεύει στην προσέγγιση και τη σύμπραξη των ευρωπαϊκών κρατών και την οικοδόμηση ενός κοινού μέλλοντος για τους λαούς της Ευρώπης, μέσα από τη συγκρότηση ενός ισχυρού συνασπισμού, της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.). Κύριο χαρακτηριστικό αυτής της διαδικασίας είναι η επιδίωξη της οικονομικής και πολιτικής σύγκλισης των κρατών-μελών με τη δημιουργία κοινών θεσμών: ενιαίο νόμιμο, κοινή νομοθεσία, Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κ.ά.

Ελλάδα 1979

Οι αρχές της Ε.Ε. βρίσκονται στην **Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (Ε.Ο.Κ.)**, μια μορφή οικονομικής σύμπραξης η οποία συγκροτήθηκε μεταπολεμικά από έναν περιορισμένο αριθμό κρατών, αποβλέποντας στον τερματισμό των πολεμικών συγκρούσεων διαμέσου αυτής της συνεργασίας. Στις μέρες μας, όμως, η Ε.Ε. μετεξελίσσεται σε έναν οικονομικό και πολιτικό συνασπισμό, ώστε τα ευρωπαϊκά κράτη να αντεπεξέλθουν ενώνοντας τις δυνάμεις τους στον διεθνή ανταγωνισμό, να δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη, να προωθήσουν τη δημοκρατία και να διασφαλίσουν την ειρήνη στην ευρωπαϊκή ήπειρο.

Η ΕΥΡΩΠΗ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ ΠΡΟΟΔΟΥ, ΕΙΡΗΝΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Η πορεία προς την υλοποίηση του ευρωπαϊκού οράματος διανοίγει νέες προοπτικές για το μέλλον της Ευρώπης. Τα οφέλη για τους λαούς είναι πολλαπλά:

1. Οικονομική και τεχνολογική ανάπτυξη

- Καταργούνται τα οικονομικά σύνορα και ευνοείται η διακίνηση των κεφαλαίων και των προϊόντων, καθώς και η οικονομική συνεργασία των χωρών.
- Μεγιστοποιούνται οι οικονομικές αγορές με την απελευθέρωση του εμπορίου, την αύξηση του ανταγωνισμού και της παραγωγικότητας, το ενιαίο νόμισμα και την προώθηση των συναλλαγών.
- Αναπτύσσονται όλοι οι τομείς (γεωργία, εμπόριο, ναυτιλία, βιομηχανία, βιοτεχνία, τεχνολογία) και βελτιώνεται το βιοτικό επίπεδο των λαών με τη σταδιακή σύγκλιση των οικονομιών.

2. Εδραίωση της δημοκρατίας και των ανθρώπινων δικαιωμάτων

- Κατοχυρώνονται οι δημοκρατικές αξίες (ελευθερία, ισότητα, αξιοκρατία, διάλογος, συμμετοχή στα κοινά, δικαιοσύνη κ.ά.) και διασφαλίζονται τα ανθρώπινα δικαιώματα με τη σταδιακή εναρμόνιση της νομοθεσίας και την εφαρμογή ενός κοινού δικαίου σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες.

3. Διασφάλιση της ειρήνης και της σταθερότητας

- Ενισχύεται ο παρεμβατικός ρόλος της Ευρώπης στις διεθνείς εξελίξεις.
- Ευνοείται η σταθερότητα, η φιλία, η συνεργασία μεταξύ των ευρωπαϊκών λαών και η ειρηνική επίλυση των διαφορών τους.

4. Ισχυροποίηση του πολυπολιτισμού και ανάπτυξη πολιτιστική

- Καλλιεργείται η ανεκτικότητα και ο σεβασμός απέναντι στο διαφορετικό, εδραιώνεται ο πολυπολιτισμός με την πολυσυλλεκτικότητα αντιλήψεων, νοοτροπιών, ηθών και εθίμων.
- Εξασφαλίζεται η ανάπτυξη όλων των πνευματικών δραστηριοτήτων (επιστήμη, εκπαίδευση, τέχνες), μέσα από τη στενή συνεργασία των λαών και την ανταλλαγή πολιτιστικών στοιχείων και ιδεών.

5. Βελτίωση της κοινωνικής οργάνωσης και της ποιότητας ζωής

- Διαμορφώνεται ένα ενιαίο κοινωνικό πλαίσιο συνεργασίας και αλληλεγγύης για τον εκσυγχρονισμό των κοινωνικών θεσμών και την αντιμετώπιση προβλημάτων όπως η εγκληματικότητα, τα ναρκωτικά, η ανεργία κ.ά.

**ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΠΡΟΚΥΠΤΟΥΝ ΣΤΗΝ ΠΟΡΕΙΑ
ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΝΩΜΕΝΗ ΕΥΡΩΠΗ**

Η προσπάθεια για την οικοδόμηση μιας Ευρώπης της ευημερίας, της ισότητας και της δημοκρατίας συχνά φαλκιδεύεται από εσωτερικές αδυναμίες, αντιθέσεις και επιμέρους συμφέροντα που αναστέλλουν την πορεία για ένα καλύτερο ευρωπαϊκό μέλλον. Τα προβλήματα που προκύπτουν είναι:

- Πολιτική και οικονομική κυριαρχία των ισχυρών κρατών με αντίστοιχη εξάρτηση των μικρών χωρών και διεύρυνση των οικονομικών ανισοτήτων ανάμεσα στα κράτη.
- Επιβολή πολιτιστικών στοιχείων με συνέπεια την αλλοίωση της παράδοσης και της ταυτότητας των πιο αδύναμων χωρών.
- Υπονόμευση της κοινής ευρωπαϊκής συνείδησης και διόγκωση του εθνικισμού, ως αποτέλεσμα των εθνικών ανταγωνισμών και των αντικρουόμενων συμφερόντων των κρατών-μελών.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ ΕΝΟΣ ΚΟΙΝΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ

Η Ε.Ε. καλείται, λοιπόν, να υπερβεί αντιθέσεις και χρόνια προβλήματα και να φέρει σε πέρας το δυσεπίτευκτο έργο της ενότητας των ευρωπαϊκών λαών με σεβασμό στη διαφορά. Η πραγμάτωση αυτού του οράματος προϋποθέτει:

1. Οικονομική ανάπτυξη προς όφελος όλων των κρατών

- Δίκαιη κατανομή του πλούτου, ενίσχυση των αδύναμων οικονομιών και επιδίωξη της οικονομικής σύγκλισης, ώστε να αποφεύγονται οι ανισότητες οι οποίες διασπούν την ευρωπαϊκή συνοχή.

2. Εδραίωση της δημοκρατίας και των ανθρώπινων δικαιωμάτων

- Σύγκλιση των πολιτικών συστημάτων με εδραίωση κοινών δημοκρατικών θεσμών και αξιών.
- Έμπρακτη κατοχύρωση των ανθρώπινων δικαιωμάτων και ενίσχυση του κράτους πρόνοιας με ιδιαίτερη μέριμνα για τις ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες.
- Αντιμετώπιση των εθνικών διαφορών με διάθεση συνεννόησης και αμοιβαίων υποχωρήσεων, που εξυπηρετούν το μακροπρόθεσμο συμφέρον των ευρωπαϊκών λαών.
- Διαμόρφωση κοινής πολιτικής στα μεγάλα ζητήματα της εποχής μας, ώστε να αυξάνεται η δύναμη επιρροής της Ευρώπης και να αποτρέπονται οι διχασμοί και οι εσωτερικές συγκρούσεις.

3. Προστασία του πολιτιστικού πλούτου των λαών της Ευρώπης

- Ανεκτικότητα και σεβασμός στη διαφορετικότητα.
- Υπεράσπιση της πολιτισμικής ιδιαιτερότητας κάθε λαού και κοινωνικής ή θρησκευτικής ομάδας.

4. Ευρωπαϊκή παιδεία

- Ανάδειξη των κοινών αξιών που συναποτελούν τον ευρωπαϊκό πολιτισμό και επιτρέπουν τη διαμόρφωση κοινής ευρωπαϊκής συνείδησης.
- Επαναπροσδιορισμός του περιεχομένου της εκπαίδευσης με στόχο την καλλιέργεια του ευρωπαϊκού πνεύματος παράλληλα με την ανάπτυξη εθνικής συνείδη-

σης: προβολή της ευρωπαϊκής ιστορίας, ανάδειξη της σχέσης εθνικών και ευρωπαϊκών παραδόσεων.

- Γνωριμία των νέων με την ευρωπαϊκή κουλτούρα μέσα από εκπαιδευτικά προγράμματα ανταλλαγής μαθητών-φοιτητών, αδελφοποίησης σχολείων και ενίσχυσης της διδασκαλίας των ευρωπαϊκών γλωσσών.

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ

ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

Ενοποίηση κόσμου	Πολιτιστική ομοιομορφία
Οικονομική μεγέθυνση	Μαζικός πολιτισμός
Πολυπολιτισμικότητα	Αλλοίωση ταυτότητας
Κατάργηση συνόρων	Οικονομική εξάρτηση
Οικουμενικό χωριό	Πολιτική ηγεμονία
Ειρήνη/συνεργασία	Διεθνείς οργανισμοί
Αλληλεπιδράσεις	Ανθρώπινα δικαιώματα

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΙΑΣΑΦΗΣΕΙΣ

Με τον όρο **παγκοσμιοποίηση** χαρακτηρίζεται η αυξανόμενη αλληλεξάρτηση των χωρών όλου του κόσμου και η υποχώρηση των οικονομικών και εθνικών συνόρων. Χαρακτηριστικό στοιχείο αυτής της εξέλιξης είναι η οικουμενικότητα, καθώς όλες οι χώρες του πλανήτη συνδέονται με ένα πλέγμα οικονομικό, πολιτικό και πολιτιστικό, ώστε για πρώτη φορά στην ιστορία γίνεται λόγος για ενοποίηση του κόσμου (και «παγκόσμιο χωριό»).

ΘΕΤΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ

οικουμενικότητα & οικουμενισμός

Η διαμόρφωση ενός ενιαίου οικονομικού, πολιτικού και πολιτιστικού χώρου δημιουργεί σε όλους τους λαούς τις κατάλληλες προϋποθέσεις για εξέλιξη και πρόοδο:

1. Οικονομική ανάπτυξη

- Η κατάργηση των οικονομικών συνόρων επιτρέπει τη μεγιστοποίηση των οικονομικών αγορών, την απελευθέρωση των συναλλαγών και την αύξηση της παραγωγικότητας.
- Η οικονομική συνεργασία των χωρών και η ανάπτυξη των εμπορικών σχέσεων επιταχύνουν την οικονομική πρόοδο.

2. Καθολικοποίηση των αξιών της δημοκρατίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

- Η διάδοση των ιδεών με τα σύγχρονα μέσα πληροφόρησης οδηγεί στη διαμόρ-

φωση μιας δημοκρατικής κοινής γνώμης που διεκδικεί τα ανθρώπινα δικαιώματα για όλους τους κατοίκους του πλανητικού χώρου. Έτσι, απομονώνονται τα αυταρχικά καθεστώτα και στιγματίζονται οι αντιδημοκρατικές πρακτικές.

3. Προστασία της ειρήνης και διεύρυνση του οικουμενικού πνεύματος

- Η διακρατική συνεργασία προωθεί την παγίωση της ειρήνης στον κόσμο και την αντιμετώπιση των οικουμενικών προβλημάτων, όπως η καταστροφή του περιβάλλοντος, η βία και ο υποσιτισμός.
- Το οικουμενικό πνεύμα που διαμορφώνεται υποβοηθά τη διευθέτηση των διαφορών μεταξύ των κρατών και τον περιορισμό των ανταγωνισμών.

4. Διαμόρφωση οικουμενικού πολιτισμού

- Ο διάλογος μεταξύ των κοινωνιών με διαφορετικό πολιτισμό και τρόπο ζωής ενθαρρύνει την ανοχή και τον ειλικρινή σεβασμό για τον «άλλο».
- Η επικοινωνία των λαών συντείνει στη διαμόρφωση μιας πολύχρωμης πολιτισμικής έκφρασης, ενός οικουμενικού πολιτισμού, στον οποίο τα διάφορα έθνη συμβάλλουν με το δικό τους χρώμα.

5. Εξέλιξη του εθνικού πολιτισμού και της παράδοσης

- Η επαφή με διαφορετικούς πολιτισμούς επιτρέπει την αξιοποίηση των επιτευγμάτων των άλλων λαών συντελώντας στον εμπλουτισμό και την εξέλιξη των επιμέρους εθνικών παραδόσεων.

6. Δυνατότητες μόρφωσης και σταδιοδρομίας των νέων

- Η παγκόσμια κοινωνία των ανοιχτών συνόρων προσφέρει στους ανθρώπους, και ιδιαίτερα στους νέους, την ευκαιρία να συμμετέχουν στην παγκόσμια πολιτιστική εξέλιξη και να απολαμβάνουν τα αγαθά της: πρόσβαση στη διεθνή παιδεία, γνωριμία με την παγκόσμια κουλτούρα, επαγγελματική σταδιοδρομία σε πολυεθνικές επιχειρήσεις, ελεύθερη οικονομική δραστηριότητα και μετακίνηση σε όλα τα μήκη και πλάτη της γης.

ΚΙΝΔΥΝΟΙ / ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

θετικές ≠ ευεπίωτες

Παρά τις ευεπίωτες προοπτικές που διανοίγει η παγκοσμιοποίηση για τους λαούς, ο τρόπος με τον οποίο ενοποιείται το διεθνές σύστημα δημιουργεί προβλήματα σε διάφορα επίπεδα και περικλείει κινδύνους για το μέλλον.

1. Οικονομική ηγεμονία των ισχυρών και διόγκωση των ανισοτήτων

- Ο αυξανόμενος πλούτος δεν κατανέμεται προς όφελος όλων των κοινωνιών, αλλά, αντίθετα, εντείνονται ραγδαία οι ανισότητες ανάμεσα στις αναπτυγμένες και αναπτυσσόμενες κοινωνίες.

- Η οικονομία πολλών χωρών υποβαθμίζεται στο πλαίσιο της παγκόσμιας κοινότητας, εξαιτίας της αδυναμίας τους να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του διεθνούς οικονομικού ανταγωνισμού.

2. Πολιτική κυριαρχία και συγκεντρωτισμός της εξουσίας

- Η πολιτική ενοποίηση παίρνει το χαρακτήρα πολιτικής ηγεμονίας των ισχυρών, οι οποίοι επιβάλλουν το δίκαιο της πυγμής με αλαζονικό τρόπο.
- Η ανάδειξη υπερεθνικών κέντρων διακυβέρνησης και η συγκέντρωση των εξουσιών σε αυτά περιορίζουν τη δυνατότητα άσκησης εθνικής πολιτικής και αδρανοποιούν τον απλό πολίτη, ο οποίος αισθάνεται ότι δεν μπορεί να επηρεάσει τις εξελίξεις και ότι όλα αποφασίζονται ερήμην του. *= χωρίς τη δική του ενέργεια ωφέληση.*

3. Οικολογικό αδιέξοδο και πολιτισμική αλλοτρίωση

- Η εξάπλωση του καταναλωτικού προτύπου ζωής σε όλο τον πλανήτη οδηγεί σε περιβαλλοντική υποβάθμιση και οξύνει το οικολογικό πρόβλημα εξαιτίας της αλόγιστης εκμετάλλευσης του φυσικού πλούτου.
- Η πολιτισμική φυσιογνωμία των λαών απειλείται από την άκριτη υιοθέτηση αξιών και συμπεριφορών, ξένων προς τον χαρακτήρα, την ιστορία και τις παραδόσεις τους.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΝΟΣ

ΑΝΘΡΩΠΟΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Η παγκοσμιοποίηση, ανεξάρτητα από τις διαφορετικές απόψεις που εκφράζουν οι υπέρμαχοι και οι επικριτές της, αποτελεί μια αναπόφευκτη εξέλιξη, η οποία επιβάλλεται από την ανάπτυξη της τεχνολογίας, ιδιαίτερα στον τομέα των επικοινωνιών και της πληροφορικής. Το ζητούμενο, επομένως, είναι η πορεία προς τη διαμόρφωση μιας παγκόσμιας κοινωνίας η οποία θα διαπνέεται από τις αρχές της δικαιοσύνης, της ισότητας και του ανθρωπισμού.

Για την επίτευξη αυτού του στόχου απαραίτητες προϋποθέσεις είναι:

1. Η προστασία της παγκόσμιας ειρήνης και η ανάπτυξη της συνεργασίας των κρατών με βάση τις αρχές της ισότητας και του αμοιβαίου σεβασμού.
2. Η ενίσχυση του κύρους και του ρόλου των διεθνών οργανισμών για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε όλο τον πλανήτη.
3. Ο επαναπροσδιορισμός της έννοιας της ανάπτυξης: οικονομική ανάπτυξη με σεβασμό στα όρια που θέτει το φυσικό περιβάλλον προς όφελος όλων των λαών.
4. Η δικαιότερη κατανομή του πλούτου με την υποβοήθηση των αδύναμων οικονομιών και τη συνετή αξιοποίηση των φυσικών πόρων.
5. Η εδραίωση της δημοκρατίας με την ενδυνάμωση των θεσμών συμμετοχής του πολίτη.

6. Η διαμόρφωση ενός κράτους πρόνοιας με ευαισθησία στις ευπαθείς κοινωνικές ομάδες και ενός κράτους δικαίου με ισότητα, αξιοκρατία και κατοχύρωση στην πράξη των ανθρώπινων δικαιωμάτων.
7. Η ανάπτυξη της ανεκτικότητας και του σεβασμού στο διαφορετικό ως προϋποθέσεων για τη διαφύλαξη του πολιτισμικού πλούτου της ανθρωπότητας και τη συνύπαρξη των λαών και η υπεράσπιση της πολιτισμικής ιδιαιτερότητας (γλώσσα, θρησκεία, τέχνες κ.ά.) κάθε λαού και κοινωνικής ομάδας.
8. Η παιδεία με έμφαση στην προβολή των κοινών στοιχείων που ενώνουν τους λαούς και επιτρέπουν την ανάπτυξη της οικουμενικής συνείδησης πέρα από στερεότυπα, προκαταλήψεις και εθνικιστικές ακρότητες.

Εφαρμογή του Διαπολιτισμικού μοντέλου στα
εθνικά εκπαιδευτικά συστήματα ώστε να προαχθεί
η αρχή του σεβασμού της διαφορετικότητας.

ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ

ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

Ετεροκαθορισμός	Αλλοτρίωση της βούλησης
Μαζοποίηση	Φθορά της πολιτικής συνείδησης
Πλύση εγκεφάλου	Υπονόμευση της δημοκρατίας
Παραπληροφόρηση	Υπονόμευση της ειρήνης
Μηχανισμός χειραγώγησης	Αποπροσανατολισμός της κοινής γνώμης
Πνευματική ανελευθερία	Λαϊκισμός

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΙΑΣΑΦΗΣΕΙΣ

Προπαγάνδα είναι η συστηματική και οργανωμένη προβολή και προώθηση απόψεων, ιδεών, αγαθών, αλλά και προσώπων. Πρόκειται, δηλαδή, για μια σκόπιμη προσπάθεια χειραγώγησης της κοινής γνώμης με αθέμιτα μέσα.

ΜΕΣΑ ΚΑΙ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑΣ

Η νεότερη προπαγάνδα αποτελεί έναν τεράστιο μηχανισμό που εκφράζει ισχυρά οικονομικά, πολιτικά και εθνικά συμφέροντα, αποβλέποντας στον χειρισμό και την καθοδήγηση των κοινωνικών ομάδων με επιστημονικές μεθόδους, δηλαδή με τεχνικές και γνώσεις που προέρχονται από την κοινωνιολογία, την ψυχολογία, την επιστήμη της επικοινωνίας, την ψυχανάλυση κ.ά. Τέτοιες τεχνικές είναι:

- Σκόπιμη διάδοση ψευδών ειδήσεων ή απόκρυψη γεγονότων (παραπληροφόρηση) με στόχο την καθοδήγηση της κοινής γνώμης.
- Διόγκωση των επερχόμενων κινδύνων και πρόκληση ανασφάλειας και φόβου, ώστε το κοινό να οδηγηθεί σε επιθυμητές ενέργειες.
- Συκοφαντία και επίθεση στην ιδιωτική ζωή του αντιπάλου με στόχο τη μείωση της αξιοπιστίας του.
- Προβολή της εθνικής δύναμης ή της στρατιωτικής υπεροπλίας, αποβλέποντας στην εξύψωση της εθνικής αυτοπεποίθησης και του εθνικιστικού φρονήματος.

- Προώθηση και αξιοποίηση διαδεδομένων στερεοτύπων και προκαταλήψεων.
- Συγκινησιακά φορτισμένος λόγος που κατευθύνει την κοινή γνώμη σε μηχανικές συναισθηματικές αντιδράσεις.
- Χρήση λέξεων με μεγάλο ηθικό βάρος, όπως: λαός, έθνος, νόμος, πατρίδα, Θεός κ.ά. Η κοινή γνώμη δεσμεύεται από το ηθικό βάρος των εννοιών και αδυνατεί να αμφισβητήσει το περιεχόμενο των απόψεων. Πολύ συχνά, άλλωστε, διαστρεβλώνεται η σημασία των λέξεων, με αποτέλεσμα να αποπροσανατολίζεται το κοινό και να μετατρέπεται σε παθητικό δέκτη.
- Ανεδαφικές υποσχέσεις που στοχεύουν στην εκμετάλλευση των προσδοκιών και των αναγκών του πολίτη.

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑΣ

Η προπαγάνδα, επιχειρώντας να διαμορφώσει τις απόψεις του κοινωνικού συνόλου σύμφωνα με τους σκοπούς που εξυπηρετεί, ακυρώνει την ελευθερία του ανθρώπου και αναιρεί τις δημοκρατικές κατακτήσεις των κοινωνιών. Ειδικότερα:

- Αποτελεί μηχανισμό χειραγώγησης του πολίτη, καθώς ακυρώνει στην πράξη την ελευθερία σκέψης του, τον μετατρέπει σε άβουλη οντότητα και υποχείριο της εξουσίας και τον μαζοποιεί.
- Αποπροσανατολίζει και παραπλανά την κοινή γνώμη αποκρύπτοντας την αλήθεια.
- Ακυρώνει το βαθύτερο περιεχόμενο της δημοκρατίας, αφού αυτή εξ ορισμού προϋποθέτει πολίτες ολόπλευρα ενημερωμένους με προσωπική άποψη και κριτική σκέψη.
- Υπονομεύει την κοινωνική συνοχή, επειδή καταργεί το επιχείρημα, τον μετριοπαθή λόγο και επιβάλλει τον φανατισμό και την εμπάθεια.
- Καθιστά επισφαλή την ειρηνική συνύπαρξη των λαών, υποδαυλίζοντας τον εθνικισμό και τη μισαλλοδοξία.

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΗΣ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑΣ

Οι δυνατότητες άμυνας στην προπαγάνδα –όσο και αν εξελίσσεται ραγδαία στη σύγχρονη εποχή– διαμορφώνονται από τον πολίτη - δέκτη πληροφοριών με τη βοήθεια των κοινωνικών και πολιτικών φορέων. Γι' αυτό απαιτείται:

1. Κριτικά σκεπτόμενος πολίτης - δέκτης πληροφοριών

- Επεξεργασία και αξιολόγηση των πληροφοριών με στόχο την αποκάλυψη των βαθύτερων μηνυμάτων και σκοπιμοτήτων.
- Έλεγχος της αξιοπιστίας του πομπού και εξακρίβωση της εγκυρότητας των πληροφοριών με την ενημέρωση από πολλές πηγές και την αναζήτηση της «άλλης» άποψης.

2. Πολιτικοποίηση, ενδιαφέρον για τα κοινά και συμμετοχή

- Ενεργός πολίτης με γνώσεις, εμπειρία και διαμορφωμένες απόψεις, ώστε να είναι υποψιασμένος απέναντι στους μηχανισμούς της προπαγάνδας. Αντίθετα, ο εφησυχασμένος και αδιάφορος πολίτης είναι ευάλωτος στις επιθέσεις της.

3. Δημοκρατικά και ανεξάρτητα μέσα ενημέρωσης

- Εξασφάλιση της ανεξαρτησίας των μέσων ενημέρωσης από πολιτικά και οικονομικά συμφέροντα με την αποτροπή του μονοπωλιακού ελέγχου της ενημέρωσης.
- Τήρηση του κώδικα δημοσιογραφικής δεοντολογίας από τους λειτουργούς του Τύπου: αρχή της αντικειμενικότητας και της αλήθειας, σεβασμός του κοινού, μη παρουσίαση ανεξακρίβωτων ή κατευθυνόμενων ειδήσεων, σεβασμός της ιδιωτικής ζωής, κατανόηση των επιπτώσεων στην κοινή γνώμη από τη δημοσιοποίηση μιας είδησης ή φήμης.

4. Ενίσχυση και βάθεμα της Δημοκρατίας

- Ελεύθερη διαμόρφωση απόψεων από την κοινή γνώμη στο πλαίσιο ενός υγιούς πολιτικού κλίματος που χαρακτηρίζεται από: ουσιαστικό διάλογο, μετριοπαθή λόγο, επιχειρήματα και προτάσεις αποτελεσματικές.

5. Ολοκληρωμένη παιδεία

- Ανάπτυξη της προσωπικότητας με στόχο τη διαμόρφωση κριτικά σκεπτόμενου πολίτη και προετοιμασία του νέου από το σχολείο για τον κόσμο της μαζικής ενημέρωσης και της προπαγάνδας.

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΕΥΘΥΝΗ

ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

Θεωρητικές επιστήμες	Ουδετερότητα της επιστήμης
Τεκμηριωμένη γνώση	Ευθύνη του επιστήμονα
Γενετική	Επέμβαση στην ανθρώπινη φύση
Νομοτέλεια	Ανθρώπινοι κλώνοι/αντίγραφα
Ερμηνεία της ζωής	Παρέκκλιση από τους ανθρωπιστικούς σκοπούς
Κατανόηση της φύσης	Εξειδίκευση/Πνευματική μονομέρεια
Ορθολογισμός	Υβρις - Νέμεση

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΙΑΣΑΦΗΣΕΙΣ

Επιστήμη είναι η ορθολογική έρευνα του επιστητού με συγκεκριμένες μεθόδους, όπως η παρατήρηση, το πείραμα, η υπόθεση και η επαγωγή, καθώς και το σύνολο των τεκμηριωμένων γνώσεων που απορρέουν από αυτή. Οι γνώσεις οργανώνονται σε διάφορους τομείς (επιμέρους κλάδοι των επιστημών) και με αυτές οι επιστήμονες επιχειρούν να ερμηνεύσουν τα φαινόμενα της φύσης και της κοινωνίας (φυσικοθετικές και κοινωνικές επιστήμες) ή την ανθρώπινη συμπεριφορά (ανθρωπιστικές επιστήμες).

ΡΟΛΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Καθοριστικός είναι ο ρόλος των επιστημών στην ιστορία του ανθρώπινου γένους, διότι άλλαξαν τις συνθήκες ζωής και την πορεία του πολιτισμού. Η επιστήμη, ως συντελεστής πνευματικής απελευθέρωσης και πολιτιστικής προόδου του ανθρώπου, επιδιώκει:

- Να κατανοήσει το κοσμικό μυστήριο και να απαντήσει στα αιώνια ερωτήματα του ανθρώπου για τη ζωή και τον κόσμο, ανακαλύπτοντας τη βέβαιη και αντικειμενική αλήθεια, αυτή που δεν επιδέχεται αμφισβήτηση.
- Να διευρύνει τους πνευματικούς ορίζοντες του ανθρώπου συμβάλλοντας στην απαλλαγή του από την άγνοια, τις δεισιδαιμονίες και τις προκαταλήψεις και να αποσαφηνίσει την ανθρώπινη συμπεριφορά, συντελώντας στην αυτογνωσία και την αυτοβελτίωση.

- Να ερμηνεύσει το φυσικό περιβάλλον και να κατανοήσει τους νόμους που διέπουν τη λειτουργία του, συμβάλλοντας στην προστασία του και στην απελευθέρωση του ανθρώπου από τους περιορισμούς που θέτει η φύση.
- Να απαλλάξει τον άνθρωπο από τις ασθένειες, αυξάνοντας τον μέσο όρο ζωής και βελτιώνοντας την ποιότητά της (Ιατρική, Γενετική).
- Να εξασφαλίσει την καλύτερευση των συνθηκών της καθημερινής ζωής και της εργασίας, παρέχοντας αγαθά και ανέσεις που διευκολύνουν τη ζωή του ατόμου.
- Να κατανοήσει τη δομή και τη λειτουργία της κοινωνίας και να συντελέσει στη βελτίωση των θεσμών της (οικογένεια, εκπαίδευση, οικονομία, δημοκρατία κ.ά.), ώστε να ικανοποιούνται αποτελεσματικότερα οι κοινωνικές ανάγκες.

Η ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΑ

Ως ειδικός σε ένα συγκεκριμένο πεδίο της επιστημονικής έρευνας, αλλά και ευρύτερα ως πνευματικός άνθρωπος που κατευθύνει την κοινωνία, ο επιστήμονας επιβάλλεται να:

- Αναζητεί τη γνώση, να διαθέτει άριστη κατάρτιση στο αντικείμενό του αλλά και ευρύτερη παιδεία ώστε να αποφεύγει την πνευματική μονομέρεια.
- Θέτει φραγμούς και όρια στην επιστημονική έρευνα με γνώμονα την προστασία των ανθρώπινων δικαιωμάτων, του περιβάλλοντος και της ζωής.
- Αναλαμβάνει την ευθύνη για την παραγόμενη γνώση. Οφείλει να αναρωτιέται σε ποιον παρέχει τη γνώση, με ποια μέσα την παράγει και για ποιον σκοπό θα χρησιμοποιηθεί.
- Συνεργάζεται με άλλους επιστήμονες για την επίλυση των σύγχρονων προβλημάτων σε προγράμματα που υπηρετούν την ειρήνη, την ευημερία, την υγεία και την προστασία της φύσης, ώστε η επιστήμη να αποτελεί κοινωνικό λειτουργήμα.
- Διαφωτίζει την κοινή γνώμη για τη συνετή χρησιμοποίηση των επιτευγμάτων της επιστήμης, να εξηγεί τη σημασία και τους πιθανούς κινδύνους που απορρέουν από αυτά.
- Αντιστέκεται στην κερδοσκοπία, τις οικονομικές πιέσεις και τις «σειρήνες» της δόξας και της δημοσιότητας. Η ηθική συγκρότηση, η εντιμότητα, η αξιοπρέπεια και η συνέπεια λόγων και έργων διακρίνουν τον υπεύθυνο επιστήμονα.

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Η επιστημονική γνώση αποτελεί ένα ισχυρότατο όπλο στα χέρια του σύγχρονου ανθρώπου. Ωστόσο, σε ορισμένες περιπτώσεις, η επιστημονική πρόοδος αντί να υπηρετεί τις ανάγκες της ανθρωπότητας, προσανατολίζεται στην εξυπηρέτηση τεράστιων οικονομικών συμφερόντων ή πολιτικών σκοπιμοτήτων, με συνέπεια να παρεκκλίνει από τους ανθρωπιστικούς της σκοπούς. Φαινόμενα που πιστοποιούν την παραπάνω διαπίστωση είναι:

1. Στράτευση της επιστημονικής γνώσης σε πολεμικούς εξοπλισμούς - κίνδυνοι για την ειρήνη

Η δύναμη της επιστημονικής γνώσης χρησιμοποιείται στο πλαίσιο του διεθνούς ανταγωνισμού για την εξασφάλιση της υπεροπλίας. Έτσι, τα κράτη κατευθύνουν την επιστημονική έρευνα στην παραγωγή όλο και πιο φονικών όπλων μαζικής καταστροφής, υπονομεύοντας την ειρήνη στον πλανήτη.

2. Οικολογικό πρόβλημα

Η επιστημονική γνώση πολλαπλασιάζει την παρέμβαση του ανθρώπου στο περιβάλλον με την αλόγιστη βιομηχανική ανάπτυξη και την υπερεκμετάλλευση των φυσικών πόρων, με συνέπεια να διαταράσσεται η οικολογική ισορροπία.

3. Κερδοσκοπική διαχείριση του επιστημονικού πλούτου

Σημαντικοί κίνδυνοι απορρέουν από την κερδοσκοπική διαχείριση και την οικονομική εκμετάλλευση των επιστημονικών ανακαλύψεων, ιδιαίτερα στον τομέα της Γενετικής. Για παράδειγμα, η εξάπλωση των γενετικά τροποποιημένων προϊόντων εξασφαλίζει τεράστια κέρδη στις επιχειρήσεις, αλλά εγκυμονεί πιθανούς κινδύνους για την υγεία. Επιπλέον, η παραγωγή εμβρύων για «ανθρώπινα ανταλλακτικά» αποτελεί ένα χαρακτηριστικό ^{ΕΚΟΤΕΛΛΟΥ ΣΑΡΕΛΩΤΗ} ζοφερό ενδεχόμενο.

4. Κλωνοποίηση

Η επιστημονική πρόοδος απελευθερώνει τρομακτικές δυνάμεις τις οποίες ο άνθρωπος αδυνατεί να τιθασεύσει. Η παρέμβαση του ανθρώπου στο έργο της φύσης (δημιουργία ανθρώπινων κλώνων, προκαθορισμός ανθρώπινων χαρακτηριστικών κ.ά.) είναι πιθανό να έχει ανεξέλεγκτες επιπτώσεις, αφού η ανθρώπινη αλαζονεία μπορεί να ανοίξει «το κουτί της Πανδώρας» και η Νέμεση (τιμωρία) να διαδεχτεί την Ύβρη (αλαζονεία).

5. Πολιτική εκμετάλλευση της επιστημονικής γνώσης

Η επιστημονική γνώση γίνεται συχνά όπλο χειρισμού της κοινής γνώμης (προπαγάνδα, διαφήμιση), μέσο παραβίασης των ατομικών ελευθεριών (επόπτευση ιδιωτικής ζωής) και μέσο προσβολής της ανθρώπινης αξιοπρέπειας (ψυχολογικός εξαναγκασμός, βασανιστήρια κ.ά.).

6. «Επιστήμη για την επιστήμη»/πνευματική μονομέρεια

Η επιστημονική πρόοδος αντιμετωπίζεται ως αυτοσκοπός, ενώ είναι απλώς ένα μέσο. Η αντίληψη αυτή, σε συνδυασμό με την εξειδίκευση, καθιστά τον επιστήμονα μονομερή και τον απομονώνει από την κοινωνική ζωή και τα προβλήματα, με αποτέλεσμα να λειτουργεί περισσότερο ως επαγγελματίας παρά ως πνευματικός άνθρωπος με κοινωνική αποστολή.

ΤΡΟΠΟΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΝΗΤΙΚΗ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΑΝΑΚΑΛΥΨΕΩΝ / Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΣΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Αποτελεί, λοιπόν, επιτακτική ανάγκη για την ανθρωπότητα ο προσανατολισμός της επιστημονικής προόδου σε ανθρωπιστικούς σκοπούς, ώστε να αποφύγουμε τους παραπάνω κινδύνους που απειλούν το μέλλον των σύγχρονων κοινωνιών. Γι' αυτό απαιτείται:

- Η ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης, η ανάδειξη και η κατανόηση των κινδύνων, εφόσον η επιστημονική πρόοδος μάς αφορά όλους.
- Ο καθορισμός των ορίων και των μέσων της επιστημονικής έρευνας από τη δημοκρατική πολιτεία και τους διεθνείς οργανισμούς με τη θέσπιση διεθνούς νομοθετικού πλαισίου, που θα διασφαλίζει τον αυστηρό έλεγχο των ερευνητικών κέντρων και τη διαφάνεια.
- Η πολιτική βούληση των κυβερνήσεων και η διεθνής συνεργασία, για να προστατευτεί η κοινωνία από τον κίνδυνο της ανεξέλεγκτης κερδοσκοπίας των επιχειρήσεων και του τυχοδιωκτισμού ανεύθυνων επιστημόνων.
- Η υιοθέτηση από την ίδια την επιστημονική κοινότητα δεοντολογικών κανόνων και η μέριμνα για την εφαρμογή τους στο πλαίσιο των επιστημονικών ερευνών.
- Η υπευθυνότητα του επιστήμονα και η συμμετοχή του σε προγράμματα που υπηρετούν την ειρήνη, την προστασία του περιβάλλοντος και αποβλέπουν στην αντιμετώπιση των παγκόσμιων προβλημάτων (υποσιτισμός, ασθένειες, πόλεμοι κ.ά.).
- Η ολοκληρωμένη παιδεία και η ηθική συγκρότηση του επιστήμονα: εντιμότητα, συνέπεια, ανιδιοτέλεια, συναίσθηση της κοινωνικής του αποστολής.

ΚΛΩΝΟΠΟΙΗΣΗ

ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

Γενετική - <u>βιοηθική</u>	Όρια παρέμβασης στην ανθρώπινη φύση
Ευθύνη του επιστήμονα	Ανθρώπινοι κλώνοι/αντίγραφα
Ανθρώπινο γονιδίωμα	Παραγωγή εμβρύων χωρίς γονιμοποίηση
Αποκωδικοποίηση του γενετικού υλικού	Κερδοσκοπική διαχείριση της γνώσης
Άθλος ή ύβρις;	Παρέκκλιση από τους ανθρωπιστικούς σκοπούς
Κλωνοποίηση (θεραπευτική - αναπαραγωγική)	Γενετικός ρατσισμός

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΙΑΣΑΦΗΣΕΙΣ

Κλωνοποίηση ή **κλωνισμός** είναι η μέθοδος αναπαραγωγής οργανισμών γενετικά όμοιων προς έναν αρχικό με παρέμβαση στη γενετική δομή ενός κυττάρου του. Η κλωνοποίηση διακρίνεται σε **θεραπευτική** (δημιουργία ανθρώπινων εμβρυϊκών βλαστικών κυττάρων για τη θεραπεία ασθενειών) και **αναπαραγωγική** (δημιουργία ανθρώπινων κλώνων).

ΟΙ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΚΛΩΝΟΠΟΙΗΣΗΣ

Η κλωνοποίηση αποτελεί θαύμα της επιστήμης και μπορεί να επιδράσει ευεργετικά για την ανθρωπότητα:

- Υπόσχεται μια ζωή μεγαλύτερης διάρκειας και καλύτερης ποιότητας.
- Συμβάλλει στην πληρέστερη γνώση και κατανόηση των λειτουργιών του ανθρώπινου οργανισμού και οδηγεί σε νέες μεθόδους θεραπείας και πρόληψης.
- Αναμένεται μελλοντικά να απελευθερώσει την ανθρωπότητα από ανίατες και κληρονομικά μεταβιβαζόμενες ασθένειες. Η εξασφάλιση της υγείας και η αύξηση του μέσου όρου ζωής του ανθρώπου θα είναι τα φυσικά επακόλουθα.
- Αναπτύσσει τη γεωργία και την κτηνοτροφία με τη δημιουργία ειδών πιο ανθεκτικών.

- Επιτρέπει τη βελτίωση της διατροφής και την κάλυψη των διατροφικών αναγκών του πλανήτη.

ΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΤΗΣ ΚΛΩΝΟΠΟΙΗΣΗΣ

Η ραγδαία εξέλιξη στον τομέα της κλωνοποίησης δημιουργεί ανησυχία στο κοινωνικό σύνολο. Και αυτό, γιατί η διαδικασία εγείρει τεράστια ηθικά ζητήματα και υποκρύπτει κινδύνους για την ανθρωπότητα. Ειδικότερα:

- Η παρέμβαση του ανθρώπου στο έργο της φύσης μπορεί να έχει ανεξέλεγκτες επιπτώσεις, εφόσον η ανθρώπινη αλαζονεία μπορεί να ανοίξει το «κουτί της Πανδώρας» και η Νέμεση (τιμωρία) να διαδεχτεί την Ύβρη (αλαζονεία).
- Η κλωνοποίηση ανοίγει τον δρόμο για κοινωνικές διακρίσεις και για την περιθωριοποίηση ατόμων με κριτήριο το αποκρυπτογραφημένο γενετικό υλικό. Ο προκαθορισμός γενετικών χαρακτηριστικών είναι δυνατό να οδηγήσει σε μια κοινωνία ομοιομορφίας και τυποποίησης, όπου η ιδιαιτερότητα θα στιγματίζεται.
- Οι επιπτώσεις στον ψυχισμό του ανθρώπου και τις παραδοσιακές σχέσεις (οικογένεια, διαπροσωπικές σχέσεις) από την παραγωγή ανθρώπων χωρίς γονιμοποίηση είναι αδύνατο να προβλεφθούν.
- Η εξάπλωση των γενετικά τροποποιημένων προϊόντων εξασφαλίζει τεράστια κέρδη στις επιχειρήσεις, αλλά εμπεριέχει πιθανούς κινδύνους για την υγεία.
- Η παραγωγή εμβρύων για «ανθρώπινα ανταλλακτικά» αποτελεί ενδεικτικό παράδειγμα μιας πιθανής κερδοσκοπικής διαχείρισης των επιστημονικών γνώσεων, που προσβάλλει βάρυνα τις αξίες του ανθρώπινου πολιτισμού.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΦΥΓΗ ΤΩΝ ΚΙΝΔΥΝΩΝ ΤΗΣ ΚΛΩΝΟΠΟΙΗΣΗΣ

Απαραίτητη προϋπόθεση για τη συμβολή της κλωνοποίησης στην πρόοδο της ανθρωπότητας αποτελεί η υπεύθυνη και συνειδητοποιημένη τοποθέτησή μας με γνώμονα τις ανθρωπιστικές αξίες.

• Η ευθύνη του επιστήμονα

Υπευθυνότητα απέναντι στο κοινωνικό σύνολο, διαφύλαξη της ανεξαρτησίας του από οικονομικά και εθνικά συμφέροντα, συνεργασία με την επιστημονική κοινότητα, φρόνηση και αποφυγή της αλαζονικής στάσης.

• Η προστασία της Πολιτείας

Θέσπιση νόμων και αρχών για την ορθολογική χρήση των επιστημονικών ανακαλύψεων και παράλληλη κοινοποίησή τους στον πολίτη, έλεγχος των επιστημονικών ερευνών που διεξάγονται και παρουσίαση των πορισμάτων στην παγκόσμια κοινότητα.

- **Η ευθύνη των Μ.Μ.Ε.**

Γνωστοποίηση των ωφελειών αλλά και των κινδύνων που απορρέουν από τη διαδικασία της κλωνοποίησης, ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης.

- **Η ευθύνη της οικογένειας και του σχολείου**

Ανθρωπιστική παιδεία ως μέσο αγωγής του ατόμου.

ΜΑΖΟΠΟΙΗΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΚΟΜΦΟΡΜΙΣΜΟΣ ΑΛΛΟΤΡΙΩΣΗ

ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

Ατομικότητα	Απώλεια της ιδιαιτερότητας
Ελεύθερη βούληση	Ομοιομορφία/τυποποίηση
Αυτονομία και ανεξαρτησία	Μάζα/όχλος
Ιδιαιτερότητα/ιδιοπροσωπία	Η δύναμη της μάζας
Κριτική σκέψη	Παθητική στάση
Αλλοίωση της ελεύθερης βούλησης	Υποταγή στα καθιερωμένα

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΙΑΣΑΦΗΣΕΙΣ

Μάζα: συμπαγής ομάδα ανθρώπων που αισθάνεται, σκέπτεται και δρα με τον ίδιο τρόπο. Πρόκειται, δηλαδή, για ένα πλήθος το οποίο λειτουργεί με την ψυχολογία και τη συμπεριφορά του όχλου και χαρακτηρίζεται από την υποταγή του ατόμου στη δύναμη της ομάδας.

Κοινωνικός κομφορμισμός είναι η τάση συμμόρφωσης του ατόμου με τις κυρίαρχες αντιλήψεις και τα πρότυπα ζωής και συμπεριφοράς της κοινωνικής ομάδας. *ωμὴ βία ἐμὴς*.

Αλλοτρίωση ατόμου (αλλότριος = ξένος): η αλλοίωση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών στοιχείων (ιδεών, επιθυμιών, συναισθημάτων κ.ά.) της προσωπικότητας και η αποξένωση του ατόμου από τον εαυτό του.

Αλλοτρίωση της πολιτισμικής ιδιαιτερότητας ενός λαού είναι η φθορά και η απώλεια εκείνων των στοιχείων της παράδοσης και του πολιτισμού του που συνιστούν την ιδιοπροσωπία, την ιδιαιτερότητα και φυσιογνωμία του και τον διαφοροποιούν από τους άλλους λαούς.

ΑΙΤΙΑ/ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΟΔΗΓΟΥΝ ΣΤΗ ΜΑΖΟΠΟΙΗΣΗ

Η υποχώρηση της συνείδησης της ιδιαιτερότητας των ατόμων και των λαών αποτελεί βασικό γνώρισμα της εποχής μας και είναι απόρροια ενός συνδυασμού παραγόντων που σχετίζονται με την τεχνολογική επανάσταση και τις αλλαγές τις οποίες αυτή επέφερε στον τρόπο ζωής των ανθρώπων και την οργάνωση των κοινωνιών. Τέτοιοι παράγοντες είναι:

1. Η ενοποίηση του κόσμου και η επικράτηση του μαζικού πολιτισμού

- Με την τελειοποίηση των μέσων ενημέρωσης και την εμπορευματοποίηση των καλλιτεχνικών επιτευγμάτων εξαπλώνεται παγκόσμια ένας ομοιόμορφος τρόπος ζωής, ισοπεδώνοντας την πολιτισμική ιδιαιτερότητα των λαών.

2. Η κυριαρχία της μόδας και της διαφήμισης

- Η οργάνωση της διαφήμισης με επιστημονικό τρόπο και η κυριαρχία της μόδας επιβάλλουν την τυποποίηση στην εμφάνιση, τη διασκέδαση, τη γλώσσα και τη συμπεριφορά.

3. Ο κοινωνικός κομφορμισμός

- Η τάση του ανθρώπου να ταυτίζεται με τους άλλους –επιδίωξη που εκκινεί από την ανάγκη της αποδοχής και της ένταξής του σε κοινωνικές ομάδες– συρρικνώνει την κριτική του ικανότητα και οδηγεί στην παθητική αποδοχή και τον συμβιβασμό.

4. Τα κοινωνικά στερεότυπα και οι προκαταλήψεις

- Τα στερεότυπα –γενικευμένες και απλουστευτικές αντιλήψεις με τις οποίες αποδίδεται ένα γενικό χαρακτηριστικό σε ανθρώπους ή σε ολόκληρες κοινωνικές ομάδες– επιδρούν στη συμπεριφορά και τις απόψεις των ανθρώπων με συνέπεια τη δημιουργία προκαταλήψεων.

5. Η έλλειψη παιδείας και κριτικής ικανότητας

- Η ωφελιμιστική αντιμετώπιση της γνώσης και ο εθισμός στην αποστήθιση και αποδοχή έτοιμων απόψεων υπονομεύουν τη δυνατότητα του ανθρώπου να αποτελέσει μία αυτόνομη και ελεύθερη προσωπικότητα με κριτικό πνεύμα.

6. Οι συνθήκες ζωής στις μεγαλουπόλεις

- Η μαζική συγκατοίκηση των ανθρώπων στις μεγαλουπόλεις με την ανωνυμία και την ανομοιογένεια του πληθυσμού κάνει τον άνθρωπο να αισθάνεται σαν ένας αριθμός μέσα στο πλήθος.

7. Η μηχανοποίηση και τυποποίηση της εργασίας

- Η κυριαρχία της μηχανής στον χώρο της εργασίας με την αυτοματοποίηση και τον αυστηρό καταμερισμό περιορίζει την πρωτοβουλία του ανθρώπου και τυποποιεί τον τρόπο σκέψης και συμπεριφοράς του.

8. Η κρίση των παραδοσιακών αξιών

- Η ταχύτητα και η ρευστότητα που κυριαρχούν στην εποχή μας εμποδίζουν τον άνθρωπο να διατηρήσει την επαφή του με τις παραδοσιακές αξίες που πιστοποιούν την ιδιαίτερη ταυτότητά του.

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΜΑΖΟΠΟΙΗΣΗΣ

Η άκριτη συμμόρφωση του ατόμου στις επιταγές της μάζας επιφέρει συνέπειες σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο:

Α. Ατομικές συνέπειες

- Αδρανοποιεί την κριτική σκέψη και, κατά συνέπεια, το άτομο οδηγείται στη χειραγώγηση.
- Αμβλύνει την ιδιαιτερότητα και περιορίζει την αυτονομία, μετατρέποντας τα άτομα σε άβουλες οντότητες.
- Τυποποιεί τη ζωή, τη σκέψη και τη συμπεριφορά.

Β. Κοινωνικές συνέπειες

- Υπονομεύει τη δημοκρατία, η οποία προϋποθέτει αυτόνομες και υπεύθυνες πολιτικές οντότητες με κριτική σκέψη.
- Επιβάλλει την ομοιομορφία και την τυποποίηση στην πολιτιστική ζωή (την τέχνη, τον τρόπο ζωής, την ψυχαγωγία κ.ά.).
- Αλλοιώνει την πολιτισμική ιδιαιτερότητα των λαών και τους απομακρύνει από την πολιτισμική τους κληρονομιά.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΠΟΤΡΟΠΗΣ ΤΗΣ ΥΠΟΤΑΓΗΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΣΤΗ ΜΑΖΑ

Η διασφάλιση της ιδιαιτερότητας των ατόμων και των λαών αποτελεί αναγκαίο όρο για την προστασία της ατομικής ελευθερίας και του πολιτισμικού πλούτου της ανθρωπότητας. Για την επίτευξη του παραπάνω στόχου επιβάλλεται:

1. Σεβασμός στην πολιτισμική ιδιαιτερότητα κάθε λαού, στη γλώσσα και την παράδοση του

- Καλλιέργεια της ανεκτικότητας και του σεβασμού στο διαφορετικό, ώστε οι αυριανές κοινωνίες να είναι πολυπολιτισμικές.
- Σεβασμός, γνώση και προστασία της κληρονομιάς μας, η οποία θα αποτελέσει αντίβαρο στην ισοπεδωτική επίδραση του μαζικού πολιτισμού.

2. Εμβάθυνση της Δημοκρατίας

- Ενίσχυση των θεσμών συμμετοχής του πολίτη στα κοινά, ώστε αυτός να καθορίζει τη μοίρα του και να μη μετατρέπεται σε χειραγωγούμενη οντότητα.

3. Δημοκρατική λειτουργία των μέσων ενημέρωσης

- Πολυφωνική ενημέρωση με αμεροληψία και αντικειμενικότητα, στοχεύοντας στη διαμόρφωση υπεύθυνης και ώριμης κοινής γνώμης.

4. Ανθρωπιστική παιδεία

- Διάπλωση ολόπλευρα καλλιεργημένων ανθρώπων, ελεύθερων και αυτόνομων προσωπικοτήτων, με έμφαση στην πνευματική καλλιέργεια και την ανάπτυξη της κριτικής ικανότητας.
- Προετοιμασία του νέου για την ομαλή ένταξή του στην κοινωνική ζωή με παράλληλη φροντίδα για τη διατήρηση της προσωπικής αυτονομίας του μέσα στον κοινωνικό χώρο.

5. Επαναπροσδιορισμός των αξιών του σύγχρονου ανθρώπου

- Απόρριψη του ισοπεδωτικού καταναλωτικού προτύπου και υιοθέτηση των ανθρωπιστικών αξιών και αρχών στη ζωή μας.
- Ανάπτυξη ενδιαφερόντων με βάση τις προσωπικές επιθυμίες και επιλογές.
- Επιδίωξη διαμόρφωσης κριτικής και αυτόνομης στάσης απέναντι στα ερεθίσματα του περιβάλλοντος.

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ

ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

Τεχνική	Μηχανοποίηση, τυποποίηση ζωής
Τεχνοκρατία	Αυτοματοποίηση εργασίας
Τεχνοκρατική κοινωνία	Καταμερισμός/εξειδίκευση
Παραγωγική διαδικασία	Ο άνθρωπος δούλος της μηχανής
Βιοτικό επίπεδο	Αλλοίωση της ταυτότητας των λαών
Ποιότητα ζωής	Μηχανισμοί χειραγώγησης
Οικονομική ανάπτυξη	Ανταγωνισμός των εξοπλισμών
Αξιοποίηση πλουτοπαραγωγικών πηγών	Οικολογική κρίση

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΙΑΣΑΦΗΣΕΙΣ

Τεχνολογία είναι η συστηματική εφαρμογή των γνώσεων των θετικών, κυρίως, επιστημών για πρακτικούς σκοπούς σε όλους τους τομείς του ανθρώπινου βίου.

Πρόκειται, δηλαδή, για ένα σύνολο μεθόδων με τις οποίες επιδιώκεται η δημιουργία αγαθών/τεχνικών επιτευγμάτων που διευκολύνουν τις συνθήκες ζωής του ανθρώπου και μεταβάλλουν ριζικά την οργάνωση και τη λειτουργία των κοινωνιών.

ΘΕΤΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Η τεχνολογία αποτελεί το δυναμικότερο φαινόμενο του σύγχρονου πολιτισμού και προσφέρει εκπληκτικές δυνατότητες στην ανθρωπότητα, μεταβάλλοντας τις συνθήκες ζωής σε όλες τις εκφάνσεις της ανθρώπινης δραστηριότητας. Πιο συγκεκριμένα, οι ωφέλειες που προκύπτουν από την τεχνολογική επανάσταση είναι:

1. Επιτάχυνση της οικονομικής ανάπτυξης και βελτίωση των συνθηκών εργασίας

- Συμβάλλει στην αύξηση της παραγωγικότητας με την αυτοματοποίηση και τον καταμερισμό της εργασίας, ενώ, παράλληλα, εξασφαλίζει τεχνικά μέσα για τον προγραμματισμό της οικονομίας και την ταχύτερη ανάπτυξη όλων των τομέων της (γεωργία, βιομηχανία, εμπόριο κ.ά.).
- Οδηγεί στη βελτίωση των συνθηκών εργασίας, αφού απαλλάσσει τον άνθρωπο

αποχαιρετός
από επίμοχθες δραστηριότητες, επιτρέπει τη μείωση του ωραρίου εργασίας και αυξάνει τον ελεύθερο χρόνο.

2. Άνοδος του βιοτικού επιπέδου και προστασία της υγείας

- Διευκολύνει την ικανοποίηση των βιοτικών αναγκών καθιστώντας προσιτά τα αγαθά και παρέχοντας ευκολίες και ανέσεις, ενώ με την πρόοδο της ιατρικής απελευθερώνει τον άνθρωπο από σοβαρές ασθένειες και συντελεί στην αύξηση του μέσου όρου ζωής.

3. Ανεξαρτησία από τη φύση και αποτελεσματικότερη αξιοποίηση του πλούτου της

- Προστατεύει τον άνθρωπο από τους φυσικούς κινδύνους και παρέχει μέσα για την αποτελεσματικότερη αξιοποίηση των πλουτοπαραγωγικών πηγών (μηχανική καλλιέργεια της γης, αιολική και ηλιακή ενέργεια, τεχνικά έργα κ.ά.).

4. Πολιτισμική ανάπτυξη

- Ευνοεί την άνοδο του μορφωτικού επιπέδου με την ευρεία διάδοση των πνευματικών αγαθών, συμβάλλοντας στην προαγωγή των τεχνών, των γραμμάτων και των επιστημών.

5. Εδραίωση της δημοκρατίας και ενίσχυση των κοινωνικών θεσμών

- Συντελεί στη διεύρυνση των δημοκρατικών κατακτήσεων και την κατοχύρωση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, παρέχοντας απεριόριστες δυνατότητες πληροφόρησης, διακίνησης των ιδεών και συμμετοχής των πολιτών στα κοινά.
- Εκσυγχρονίζει την οργάνωση και τη λειτουργία της κοινωνίας με τη δημιουργία νέων θεσμών, που εξασφαλίζουν την αποτελεσματικότερη ικανοποίηση των κοινωνικών αναγκών.

6. Ενοποίηση του κόσμου και προσέγγιση των λαών

- Επιταχύνει τις πολιτιστικές αλληλεπιδράσεις και υποβοηθά τη διαμόρφωση μιας οικουμενικής συνείδησης, ενοποιώντας τον κόσμο και καταργώντας τα σύνορα στην επικοινωνία ανθρώπων και λαών.

ΑΡΝΗΤΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΞΕΛΙΞΗΣ

Ωστόσο, η τεχνολογική πρόοδος δεν υπηρετεί πάντοτε τις κοινωνικές ανάγκες και συχνά προσλαμβάνει διαστάσεις που συνιστούν απειλή για την ανθρωπότητα. Φαινόμενα που πιστοποιούν την παραπάνω διαπίστωση είναι:

1. Κίνδυνοι για την ειρήνη στον πλανήτη (εξοπλισμοί/ανισότητες)

- Η χρησιμοποίηση της τεχνολογίας και των επιτευγμάτων της για την εξασφάλιση της υπεροπλίας στο πλαίσιο των εθνικών ανταγωνισμών ναρκοθετεί την ειρηνική συνύπαρξη των λαών και την επιβίωση της ανθρωπότητας.
- Οι τεράστιες ανισότητες που επιφέρει η ανισομερώς κατανομημένη τεχνολογική ανάπτυξη στον πλανήτη (τεχνολογικά προηγμένες και υπανάπτυκτες χώρες) γεννούν αντιπαραθέσεις που υπονομεύουν την ασφάλεια όλων των κοινωνιών.

2. Καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος

- Η αλόγιστη τεχνολογική και βιομηχανική ανάπτυξη επέτρεψε την άμετρη επέμβαση στο περιβάλλον και τη ληστρική εκμετάλλευση του φυσικού πλούτου με συνέπεια τη διατάραξη της φυσικής ισορροπίας και την υποβάθμιση της ποιότητας ζωής.

3. Διόγκωση της ανεργίας και αύξηση των αντικοινωνικών συμπεριφορών

- Η ολοένα τελειοποιούμενη μηχανή και η αυτοματοποίηση αχρηστεύουν όλο και περισσότερες ανθρώπινες υπηρεσίες, ενώ τα οικονομικά προβλήματα διευρύνουν τις ανισότητες, οξύνουν τις αντιθέσεις και οδηγούν σε αντικοινωνικές συμπεριφορές (εγκληματικότητα, βία).

4. Αλλοτρίωση από την εργασία

- Η αυτοματοποιημένη εργασία ενισχύει τη μηχανική επανάληψη, η οποία περιορίζει τη φαντασία και τη δημιουργικότητα, αδρανοποιεί το πνεύμα και φθείρει ψυχικά τον άνθρωπο.

5. Αποξένωση από τον συνάνθρωπο

- Το υλιστικό πνεύμα που επικρατεί προάγει τον ατομικισμό, τον ωφελιμισμό και τον απάνθρωπο ανταγωνισμό, με συνέπεια να διασπάται η κοινωνική συνοχή.
- Οι συνθήκες ζωής στις μεγαλουπόλεις, που χαρακτηρίζονται από την ανωνυμία και την αποπροσωποποίηση των σχέσεων, εντείνουν το άγχος και την απομόνωση.

6. Αλλοτρίωση του ανθρώπου από τον εαυτό του

- Η τεχνολογία γίνεται μέσο εμπορευματοποίησης των ανθρώπινων αξιών (διαφήμιση, προβολή καταναλωτικών προτύπων) με αποτέλεσμα την υποδούλωση του ανθρώπου, την ηθική κατάπτωση και την απώλεια της εσωτερικής του ελευθερίας.

7. Αλλοίωση της ατομικής και πολιτισμικής ιδιαιτερότητας/τυποποίηση της ζωής

- Τα τεχνικά μέσα διευκολύνουν την εδραίωση της ομοιομορφίας και του μαζικού πολιτισμού σε παγκόσμια κλίμακα, αποξενώνοντας τους λαούς από την πολιτισμική τους ταυτότητα και τις παραδόσεις.
- Ο σύγχρονος άνθρωπος πιέζεται να αμβλύνει την ιδιαιτερότητά του, καθώς η σύγχρονη τεχνολογία ευνοεί την τυποποίηση της ζωής, της σκέψης και της συμπεριφοράς.

8. Χειραγώγηση των πολιτών και υπονόμηση της δημοκρατίας

- Η τελειοποίηση των μέσων ενημέρωσης εγκυμονεί τον κίνδυνο της ανεξέλεγκτης χρησιμοποίησής τους (προπαγάνδα, παραπληροφόρηση) για την προώθηση και επιβολή μιας συγκεκριμένης άποψης στην κοινή γνώμη.

ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

Πολιτισμική κληρονομιά	Πολιτιστικές ανταλλαγές
Γλώσσα, θρησκεία, ήθη	Οικουμενικός πολιτισμός
Τέχνη, Επιστήμη	Μαζικός πολιτισμός/Κοσμοπολιτισμός
Πολιτισμική ιδιαιτερότητα	Ξενομανία και μιμητισμός
Εθνική ταυτότητα	Πολιτισμική αλλοτρίωση
Συλλογική μνήμη	Πολιτισμική ομοιομορφία
Πείρα και έμπνευση	Προγονοπληξία/Προοδοπληξία

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΙΑΣΑΦΗΣΕΙΣ

Παράδοση είναι το σύνολο των πολιτισμικών στοιχείων του παρελθόντος που μεταφέρονται με μια αέναη συνέχεια στο σήμερα.

Περιεχόμενο της παράδοσης

Μύθοι και θρύλοι	Τρόποι ζωής	Τέχνες
Τραγούδια	Γλώσσα	Φιλοσοφία
Λαογραφικά στοιχεία	Θρησκεία	Πολιτική
Αξίες και αντιλήψεις	Άγραφοι νόμοι	Θεσμοί
Ιστορία και μνημεία	Γραπτοί νόμοι	Επιστήμη

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

Μακραίωνη και πλούσια, η ελληνική παράδοση συνθέτει στοιχεία από διαφορετικές εποχές και πολιτισμούς (Αρχαία Ελλάδα, Βυζάντιο, Τουρκοκρατία, Νεοελληνικό κράτος). Επιδέχεται ξένες επιδράσεις με ισχυρή αφομοιωτική ικανότητα και ανθεκτικότητα στο πέρασμα του χρόνου. Η μεγάλη της αξία έγκειται στο ότι περιλαμβάνει το **ανθρωποκεντρικό ιδεώδες και τις αξίες της κλασικής αρχαιότητας**: δημοκρατία, μέτρο, παιδεία, αρετή, αυτογνωσία, ολυμπιακό πνεύμα, κάλλος. = εσωτ. ή εξωτ. ομορφιά

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΟΔΟ

Η παράδοση, ως μια δυναμική διαδικασία συνεχούς μεταβίβασης στοιχείων πολιτισμού, προσδιορίζει την ιστορική συνείδηση των λαών και ενώνει το χθες με το σήμερα και το αύριο, συντελώντας στην πρόοδο των κοινωνιών. Πιο συγκεκριμένα, η παράδοση:

1. Εμπνέει για νέες δημιουργίες

- Αποτελεί τη βάση της ανάπτυξης του πολιτισμού, αφού το νέο στηρίζεται σε προηγούμενες δημιουργίες και θεσμούς που εξελίσσονται και προσαρμόζονται σε νέες μορφές: στην τέχνη, την εκπαίδευση, την επιστήμη, την κοινωνική και πολιτική οργάνωση.
- Εμπεριέχει έναν πλούτο επιτευγμάτων, από τον οποίο ο λαός ανασύρει και αξιοποιεί κάθε φορά εκείνα που ανταποκρίνονται στις νέες ανάγκες.
- Συνδέει το χθες με το σήμερα και εξασφαλίζει τη συνέχεια, απαραίτητη προϋπόθεση για την πρόοδο του πολιτισμού.

2. Διδάσκει και κατευθύνει τον άνθρωπο

- Εμπεριέχει τη συλλογική σοφία, τη συνείδηση και την πείρα του παρελθόντος.
- Προσφέρει ιστορικά παραδείγματα και διαχρονικές αξίες για μίμηση και καλλιέργει την άμιλλα μεταξύ των γενεών.
- Αποτρέπει την επανάληψη των λαθών του παρελθόντος που επέφεραν δεινά στους λαούς.

3. Ενισχύει την κοινωνική συνοχή

- Ενώνει τους πολίτες τονίζοντας τα συνεκτικά στοιχεία μιας κοινωνίας.
- Προωθεί το αίσθημα της συλλογικής μνήμης και αποκαλύπτει τις κοινές ρίζες.
- Ευνοεί την κοινωνικοποίηση του νέου, καθώς μεταβιβάζει τα στοιχεία της ομοιογένειας μιας κοινωνίας (πρότυπα, αξίες και κοινωνικούς κανόνες).

4. Εξασφαλίζει την εθνική αυτογνωσία και ενισχύει την ιδιαιτερότητα των λαών

- Συμβάλλει στην αξιολόγηση του εθνικού πολιτισμού, στην αποκάλυψη των προτερημάτων και των αδυναμιών ενός λαού, καθώς και στην κατανόηση της θέσης του μέσα στον χώρο και τον χρόνο.
- Πιστοποιεί την εθνική ιδιαιτερότητα απομακρύνοντας τον κίνδυνο της πολιτισμικής αλλοτρίωσης, ο οποίος προέρχεται από την εξάπλωση της ομοιομορφίας και του ρηχού κοσμοπολιτισμού.

ΕΣΦΑΛΜΕΝΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ (ΠΡΟΓΟΝΟΠΛΗΞΙΑ - ΠΡΟΟΔΟΠΛΗΞΙΑ)

Η παράδοση, ως πηγή έμπνευσης και δημιουργίας, προϋποθέτει κριτική αξιολόγηση και γόνιμη αξιοποίηση των στοιχείων της. Αντίθετα, τόσο η φανατική εμμονή στην παράδοση (προγονοπληξία) όσο και η δογματική απόρριψή της (προοδοπληξία) αποτελούν νοσηρές συμπεριφορές που ακυρώνουν την προσφορά της παράδοσης και περικλείουν κινδύνους για το μέλλον των κοινωνιών. Πιο αναλυτικά:

Α. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΓΟΝΟΠΛΗΞΙΑΣ

Η προγονοπληξία, δηλαδή η τυφλή και δογματική προσκόλληση στην παράδοση και η άρνηση κάθε νέου στοιχείου ως αλλοτριωτικού και υποδεέστερου:

- Επιτρέπει τη διατήρηση κάθε άχρηστου και παρωχημένου στοιχείου του παρελθόντος.
- Συντελεί στη διαιώνιση προκαταλήψεων, δεισιδαιμονιών και αναχρονιστικών ιδεών.
- Αποθαρρύνει τις νέες δημιουργίες και οδηγεί στην επανάπαυση του πνεύματος και τον εφησυχασμό.
- Αποβαίνει ανασταλτικός παράγοντας στην πορεία της επιστήμης, της τέχνης, της παιδείας και του πολιτισμού.

«Για έναν άνθρωπο που πιστεύει πως έχει αξία δεν υπάρχει μεγαλύτερη προσβολή από το να τον τιμούν οι άλλοι όχι για τη δική του αξία, αλλά για τη δόξα των προγόνων του».

(Πλάτωνας, «Μενέξενος»)

Β. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΟΠΛΗΞΙΑΣ

Στον αντίποδα της προγονοπληξίας, η προοδοπληξία, δηλαδή η δογματική προσκόλληση στην πρόοδο, περιφρονεί την αξία του παρελθόντος, με αποτέλεσμα να:

- Παραμελούνται τα δημιουργικά στοιχεία που θα μπορούσαν να συνεισφέρουν στην εξέλιξη του πολιτισμού.
- Επαναλαμβάνονται τα ίδια λάθη και οι λαοί οδηγούνται στο μέλλον χωρίς πυξίδα και προσανατολισμό.
- Διακόπτεται η ιστορική συνέχεια, το νήμα που συνδέει το παρελθόν με το παρόν και το μέλλον.
- Νοθεύεται η πολιτισμική ταυτότητα ατόμων και λαών, οι οποίοι εξαναγκάζονται στην τυποποίηση και την ομοιομορφία ενός ρηχού κοσμοπολιτισμού.

ΟΡΘΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ

Γίνεται, λοιπόν, κατανοητό ότι ο άνθρωπος πρέπει να συμφιλιωθεί με το παρελθόν και να προσεγγίσει την παράδοση με κριτικό και δημιουργικό τρόπο, αποφεύγοντας τις παραπάνω νοσηρές υπερβολές. Για τη διαμόρφωση μιας υγιούς σχέσης του ανθρώπου

με το παρελθόν απαιτείται:

- Σεβασμός και γνώση της πολιτισμικής κληρονομιάς, εφόσον αναγνωρίζουμε τον ρόλο της στην πρόοδο των κοινωνιών.
- Μελέτη της παράδοσης με στόχο την ουσία και όχι τους τύπους, ώστε να διακρίνουμε τα ζωντανά και δημιουργικά στοιχεία της.
- Δημιουργική προσαρμογή των παραδοσιακών στοιχείων στο σήμερα με κριτήριο τις νέες ανάγκες.
- Εξασφάλιση της ισορροπίας ανάμεσα στο παραδοσιακό και το νέο, τη συντήρηση και την προοδευτικότητα.
- Προστασία της παράδοσης από την εμπορευματοποίηση και τη νόθευση.
- Σεβασμός στις παραδόσεις άλλων λαών, αφού αποτελούν τμήμα του πανανθρώπινου πολιτισμού και αναδεικνύουν γενικότερα την ενότητα του ανθρώπινου πνεύματος.

ΑΙΤΙΕΣ ΤΗΣ ΑΠΟΞΕΝΩΣΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

Στις μέρες μας, διαδεδομένη είναι η διαπίστωση ότι ο άνθρωπος δεν επικοινωνεί πλέον με τις παραδοσιακές αξίες και αποφεύγει τον διάλογο με το παρελθόν. Η αμφισβήτηση αυτή της παράδοσης συνδέεται άμεσα με τις ραγδαίες αλλαγές που προκαλεί η εξέλιξη της τεχνολογίας και είναι απόρροια ευρύτερων κοινωνικών και πολιτιστικών μεταβολών. Ειδικότερα:

1. Η ιλιγγιώδης επιστημονική και τεχνολογική εξέλιξη δημιουργεί ανακατατάξεις και προκαλεί ρήγματα ανάμεσα στο παρόν και το παρελθόν, με αποτέλεσμα το παραδοσιακό να φαντάζει παρωχημένο και ξεπερασμένο.
2. Η εξάπλωση των νέων τεχνολογιών ανατρέπει τον παραδοσιακό τρόπο ζωής και αποσπά βίαια τις κοινωνίες από το παρελθόν τους, μεταβάλλοντας ριζικά τις συνθήκες ζωής, διασκέδασης και εργασίας.
3. Η αναγκαιότητα παρακολούθησης της εξέλιξης και προσαρμογής στα νέα δεδομένα καθηλώνει το βλέμμα του σύγχρονου ανθρώπου προς τα εμπρός, καθώς η στροφή στο παρελθόν αντιμετωπίζεται ως ασυγχώρητη χρονοτριβή στον αγώνα δρόμου για την πρόοδο.
4. Οι παραδόσεις σταδιακά υποχωρούν μπροστά στο ρεύμα μιας παγκόσμιας ομοιομορφίας, που επιβάλλεται με την κυριαρχία των διεθνών μέσων ενημέρωσης και της εμπορευματοποιημένης διασκέδασης.
5. Η εξάπλωση της καταναλωτικής «κουλτούρας» απομακρύνει τον σύγχρονο άνθρωπο από τις πνευματικές αναζητήσεις και αξίες και τον προσανατολίζει μονομερώς στο κυνήγι της οικονομικής επιτυχίας.
6. Η επαναστατικότητα που χαρακτηρίζει τους νέους, η ανάγκη αυτοπροσδιορισμού τους και η γοητεία που ασκεί πάνω τους το καινούριο, τους ωθεί στην αμφισβήτηση της παλιάς γενιάς και της παράδοσης που αυτή εκπροσωπεί.

ΤΕΧΝΗ

«Ο άνθρωπος χωρίς ψυχική και πνευματική τροφή, χωρίς τέχνη και μόνο με τη λογική των κομπούτερς, κινδυνεύει να μεταβληθεί σε δυστυχισμένο τέρας».
(Μίκης Θεοδωράκης)

ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

Αισθητική καλλιέργεια	Ευαισθητοποίηση/προβληματισμός
Αισθητικά κριτήρια	Ρόλος/ευθύνη του καλλιτέχνη
Ομορφιά, κάλλος	Απομάκρυνση από την ποιοτική τέχνη
Αισθητικές αξίες	Έλλειψη αισθητικής παιδείας
Αισθητική και σχολείο	Κυριαρχία ποσοτικών κριτηρίων
Ποιότητα ζωής	Εμπορευματοποίηση της τέχνης
Κάθαρση/συναισθηματική πληρότητα	«Τέχνη για την τέχνη»

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΙΑΣΑΦΗΣΕΙΣ

Τέχνη είναι η ανάγκη του ανθρώπου να εκφράζει το ωραίο, να εξωτερικεύει τα συναισθήματα και τις ιδέες του με τη δημιουργία έργων που προκαλούν αισθητική συγκίνηση και απόλαυση.

Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΣΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ

Η τέχνη, ως δημιουργική έκφραση, αποκαλύπτει την ευαισθησία και τη γόνιμη φαντασία, στοιχεία που προσδιορίζουν και διακρίνουν την ανθρώπινη φύση. Γι' αυτό η επίδρασή της στην ατομική και συλλογική ζωή είναι σημαντική. Πιο συγκεκριμένα, η τέχνη:

1. Καλλιεργεί τον άνθρωπο πνευματικά

- Ενισχύει τον προβληματισμό, αφυπνίζει το πνεύμα και επιτρέπει τη διείσδυση και την εμβάθυνση στην ουσία των πραγμάτων.
- Διευρύνει τους πνευματικούς ορίζοντες του ανθρώπου παρέχοντας πλήθος γνώσεων για ποικίλα θέματα.

- Εμπλουτίζει τον κόσμο της εμπειρίας, εφόσον το έργο τέχνης αποκαλύπτει και μεταφέρει στο κοινό τις αγωνίες, τα διλήμματα και τους προβληματισμούς των ανθρώπων.

2. Διαμορφώνει την αισθητική

- Αναπτύσσει τη δεκτικότητα απέναντι στα αισθητικά ερεθίσματα του περιβάλλοντος και καθιστά το άτομο ικανό να βιώνει την ομορφιά που τον περιβάλλει.
- Διευρύνει τα όρια αντίληψης του κόσμου και δίνει στη ζωή ανώτερη ποιότητα, απομακρύνοντας το άτομο από τον ψυχρό ορθολογισμό και τη λογική του συμφέροντος.

3. Αποτελεί παράγοντα δημιουργίας και αγωγής της ψυχής

- Ικανοποιεί την ανάγκη για έκφραση του εσωτερικού κόσμου και απελευθερώνει τον δημιουργό και το κοινό, διοχετεύοντας τη δημιουργικότητά τους και οδηγώντας τους στην κάθαρση.
- Ταξιδεύει τον άνθρωπο με τη φαντασία σε άλλους κόσμους, σε άλλες εποχές και τον απομακρύνει από την πεζότητα και την πίεση της καθημερινής ζωής.
- Ανανεώνει ψυχικά τον άνθρωπο εμπλουτίζοντας τον ελεύθερο χρόνο του με έντονες συγκινήσεις και ενδιαφέροντα.

4. Συμβάλλει στην ηθική συνειδητοποίηση

- Αναδεικνύει ηθικές συμπεριφορές και τις ανάγει σε υψηλά πρότυπα και διαχρονικά σύμβολα αρετής.
- Καλλιεργεί τον άνθρωπο, αποκαλύπτοντας το μυστήριο της ανθρώπινης φύσης και τα βαθύτερα κίνητρα των ενεργειών του, και φωτίζει τον εσωτερικό του κόσμο (αυτογνωσία).

5. Προάγει την κοινωνική ζωή

- Ευαισθητοποιεί το κοινό στα προβλήματα της εποχής, εφόσον ο καλλιτέχνης με το έργο του εκφράζει τις αγωνίες των ανθρώπων της κοινωνίας του και της εποχής του.
- Συντροφεύει τον άνθρωπο και περιορίζει τη μοναξιά ενισχύοντας τις ανθρώπινες σχέσεις.

6. Προωθεί τον πολιτισμό και την ειρήνη

- Μεταφέρει τα πολιτισμικά επιτεύγματα με αισθητικές μορφές και συμβάλλει στη γνώση της παράδοσης και στην κατανόηση του εαυτού μας και των άλλων.
- Αναδεικνύει την ενότητα των πολιτισμών και του ανθρώπινου πνεύματος και καταργεί τα «τείχη» στην επικοινωνία των λαών.

Η ΑΠΟΜΑΚΡΥΝΣΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΑΙΤΙΑ

Η τεχνολογική ανάπτυξη συνέβαλε στην πλατιά διάδοση της τέχνης και έκανε προσιτά τα καλλιτεχνικά δημιουργήματα σε όλα τα κοινωνικά στρώματα. Το γεγονός, όμως, αυτό δε στάθηκε ικανό να εμπνεύσει στο κοινό ένα καθολικό ενδιαφέρον για τη γνήσια και άξια τέχνη. Αντίθετα, παρατηρείται απομάκρυνση/αποστασιοποίηση του ανθρώπου από την ποιοτική καλλιτεχνική δημιουργία, δηλαδή από τα έργα που διακρίνονται από αυθεντικότητα και υψηλή αισθητική.

- Η κατိόχηση της εμπορευματοποιημένης τέχνης, δηλαδή προϊόντων μαζικής υποκουλτούρας τα οποία αποσκοπούν αποκλειστικά στο κέρδος και χαρακτηρίζονται από ρηχότητα, τυποποίηση και ευτέλεια, περιορίζει τη δυνατότητα επαφής των ανθρώπων με τα ποιοτικά καλλιτεχνικά δημιουργήματα.
- Η προβολή της εμπορευματοποιημένης τέχνης από την παγκόσμια βιομηχανία της διασκέδασης μετατρέπει το έργο τέχνης σε καταναλωτικό προϊόν, αφού δίνεται προτεραιότητα στα οικονομικά κριτήρια και όχι τα ποιοτικά (αισθητικά).
- Το πλατύ κοινό σήμερα εθίζεται να αντιμετωπίζει την τέχνη όχι ως μέσο αγωγής της ψυχής, αλλά, κυρίως, ως μέσο διασκέδασης με την έννοια της εκτόνωσης, της ξεκούρασης και της απουσίας προβληματισμού.
- Η βιομηχανία του θεάματος «ειδωλοποιεί» ^{ειδικότητα} εφήμερους και μειωμένης αξίας «καλλιτεχνικούς αστέρες», που υποκαθιστούν και παραγκωνίζουν τους αυθεντικούς δημιουργούς.
- Η ανεπαρκής καλλιτεχνική παιδεία και αισθητική αγωγή στερεί τους νέους από τις απαιτούμενες αισθητικές εμπειρίες, ώστε να διακρίνουν την ποιοτική τέχνη.
- Το κυρίαρχο πνεύμα του ψυχρού ορθολογισμού και της χρησιμοθηρίας περιορίζει την ευαισθησία και τις αισθητικές αναζητήσεις του ανθρώπου.
- Ο σύγχρονος τρόπος ζωής, αγχώδης και υλιστικός, μειώνει τον ελεύθερο χρόνο και την ψυχική διάθεση για ουσιαστική επαφή με έργα που απαιτούν εμβάθυνση και προβληματισμό.
- Η αδυναμία των δημιουργών της εποχής μας να επικοινωνήσουν με το κοινό και να εκφράσουν τις αγωνίες και τους προβληματισμούς του διευρύνει το χάσμα ανάμεσα στον μέσο άνθρωπο και την ποιοτική τέχνη.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΣΤΗ ΖΩΗ ΜΑΣ

Ο προσανατολισμός του ανθρώπου προς την ποιοτική τέχνη και η ανάπτυξη των αισθητικών του ενδιαφερόντων είναι ιδιαίτερα δύσκολο έργο στην εποχή μας. Είναι, όμως, αναγκαίο για κάθε άνθρωπο που διεκδικεί μια υψηλή ποιότητα στη ζωή του και αντιμετωπίζει τον εαυτό του ως μια οντότητα δημιουργική και όχι ως παθητικό κατανα-

λωτή εύπεπτων θεαμάτων. Για τη βελτίωση της σχέσης του ανθρώπου με την ποιοτική τέχνη είναι απαραίτητα:

- Η αναβάθμιση της καλλιτεχνικής εκπαίδευσης μέσα από τη διαμόρφωση ενός σχολείου που προωθεί τη δημιουργικότητα, την ευαισθησία και τις πολύπλευρες δεξιότητες του νέου.
- Ο εφοδιασμός του νέου από την οικογένεια με τις απαιτούμενες αισθητικές εμπειρίες που θα γονιμοποιήσουν την ευαισθησία του και θα ευνοήσουν την ανάπτυξη καλλιτεχνικών ενδιαφερόντων.
- Η αναζήτηση της ποιότητας στην ψυχαγωγία και την αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου.
- Η ανάδειξη της πολιτισμικής δημιουργίας του λαού μας με τη συμβολή των μέσων ενημέρωσης και ιδιαίτερα της τηλεόρασης.
- Ο μακροπρόθεσμος σχεδιασμός από την Πολιτεία και η εξασφάλιση των μέσων και των προϋποθέσεων για πολιτιστική ανάπτυξη.
- Η υπευθυνότητα από την πλευρά των καλλιτεχνών και η πρόταξη της ποιότητας έναντι της εμπορικότητας.

ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ

ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

Αθλητικό ιδεώδες	Φαινόμενα εκφυλισμού
Σωματική/ψυχική υγεία	Εμπορευματοποίηση αθλητισμού
Ομαδικότητα - συνεργασία	Χρήση αναβολικών ουσιών
Ανθρωπιστικές αξίες	Φανατισμός και βία
Αρμονία σώματος - πνεύματος	Πολιτική εκμετάλλευση
Ολοκληρωμένος άνθρωπος	Μαζικός αθλητισμός

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΙΑΣΑΦΗΣΕΙΣ

Αθλητισμός είναι η σωματική άσκηση και καταβολή δυνάμεων και δεξιοτήτων σε αγωνίσματα για την κατάκτηση ενός επάθλου. Στόχος είναι η αρμονική ανάπτυξη σώματος και πνεύματος και η βελτίωση μέσω του συναγωνισμού. *της ευγενούς αμιγούς*

Αντίθετα, **πρωταθλητισμός** είναι η συστηματική επιδίωξη κατάκτησης της νίκης. Ο πρωταθλητισμός στις μέρες μας συνδέεται με μεγάλες αθλητικές διοργανώσεις και με την επένδυση σε αυτές και στις επιδόσεις των αθλητών τεράστιων οικονομικών, κυρίως, αλλά και πολιτικών συμφερόντων. *ως από παρωδονικές εταιρίες*

Η ΑΞΙΑ ΤΟΥ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Ο αθλητισμός αποτελεί παράγοντα αρμονικής ανάπτυξης των δεξιοτήτων του ανθρώπου. Διαπλάθει το ήθος και καλλιεργεί αξίες που προωθούν την ειρηνική συνύπαρξη των λαών. Αναλυτικότερα, ο αθλητισμός:

1. Αναπτύσσει αρμονικά το σώμα και το πνεύμα

- Καλλιεργεί τις σωματικές δεξιότητες και εξασφαλίζει την υγεία, τη δύναμη και τη σωματική ευεξία, το γερό και αρμονικό σώμα.
- Ενισχύει τις πνευματικές δυνάμεις, την κρίση, την αντίληψη και την επινοητικότητα και επιτρέπει την αυτογνωσία (κατανόηση των ιδιαίτερων ικανοτήτων και αδυναμιών).

2. Ενδυναμώνει ψυχικά και εμπλουτίζει συναισθηματικά τον άνθρωπο

- Εκπαιδεύει στο αγωνιστικό πνεύμα, την αυτοπειθαρχία και την εγκράτεια και ενισχύει την αυτοπεποίθηση.
- Διαμορφώνει ισχυρό χαρακτήρα, στοιχείο απαραίτητο ιδιαίτερα στις σημερινές συνθήκες του άγχους και των πιεστικών προβλημάτων.
- Παρέχει έντονες συγκινήσεις, γεμίζει με ικανοποίηση και δίνει διέξοδο στην ενεργητικότητα και τη δημιουργικότητα.

ποιότητα χαρακτήρα.

3. Διαμορφώνει ήθος και κοινωνική συνείδηση

- Αναπτύσσει την ομαδικότητα και την ανάληψη της προσωπικής ευθύνης για τον συλλογικό σκοπό, προετοιμάζοντας τον νέο για την κοινωνική ζωή.
- Παρέχει πρότυπα υγιή για τη νέα γενιά προσανατολίζοντάς την σε υψηλούς στόχους.
- Απομακρύνει τους νέους από ευτελείς και επικίνδυνες μορφές «διαφυγής» από την πραγματικότητα και συμβάλλει στη γόνιμη αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου.

4. Καλλιεργεί οικουμενικές και πανανθρώπινες αξίες

- Λειτουργεί ως παράγοντας ευγενικού συναγωνισμού ανάμεσα στους λαούς, ενισχύοντας την επικοινωνία και τη μεταξύ τους προσέγγιση και προβάλλοντας το ιδανικό της ειρήνης.
- Αναπτύσσει συνείδηση οικουμενική και απομακρύνει τα άτομα από τον ρατσισμό και τον εθνικισμό.

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΕΚΦΥΛΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Αν και το αθλητικό ιδεώδες είναι παγκόσμια αποδεκτό, στις μέρες μας παρατηρούνται φαινόμενα υποβάθμισης και εκφυλισμού του. Τέτοια φαινόμενα εκφυλισμού/απώλειας των υγιών και γνήσιων χαρακτηριστικών του αθλητισμού είναι:

1. Η εμπορευματοποίηση και ο ακραίος επαγγελματισμός, με συνέπεια ο αθλητής να λειτουργεί με αποκλειστικό γνώμονα το κέρδος.
2. Η υποβάθμιση του «ευ αγωνίζεσθαι» με τη χρήση αθέμιτων μέσων (αναβολικές ουσίες, χρηματισμός, διαφθορά). *ευχρηστίς αμύλητες*
3. Η πολιτική εκμετάλλευση του αθλητισμού για την εξυπηρέτηση εθνικών και μικροπολιτικών σκοπιμοτήτων (προβολή πολιτικών προσώπων, κρατών κ.λπ.).
4. Η μετατροπή του φιλάθλου σε οπαδό, γεγονός που οδηγεί στον φανατισμό και τελικά σε φαινόμενα βίας στους αθλητικούς χώρους.

Ο, η *ευχελής* το *ευχελής*
του *ευχελής* →

οι *ευχελής* τα *ευχελή*
Τα *ευχελή*

ΦΑΝΑΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΒΙΑ

Αιτίες του φανατισμού και της βίας στους αθλητικούς χώρους

Ο φανατισμός και η βία αποτελούν εκδηλώσεις ξένες προς τις αξίες και το ήθος που αντιπροσωπεύει το αθλητικό ιδεώδες και συνδέονται με τις γενικότερες συνθήκες οι οποίες χαρακτηρίζουν τον χώρο του επαγγελματικού αθλητισμού στην εποχή μας. Οι αιτίες αυτών των εκφυλιστικών φαινομένων είναι:

1. Η εμπορευματοποίηση του αθλητισμού καλλιεργεί την επιδίωξη της νίκης με κάθε μέσο, οξύνει τον ανταγωνισμό και δυναμιτίζει το κλίμα των αθλητικών συναντήσεων.
2. Η ανοχή και η υπόθαλψη του φανατισμού από τους παράγοντες που διοικούν τα σωματεία και από τον αθλητικό Τύπο ενθαρρύνουν την «οπαδοποίηση» των φιλάθλων και την εκδήλωση βίαιων συμπεριφορών στους αθλητικούς χώρους.
3. Ο κοινωνικός κομφορμισμός, δηλαδή η τάση του ανθρώπου να εντάσσεται σε ομάδες, επειδή του παρέχουν ασφάλεια, υποκατάστατα προσωπικότητας (σημαίες, σύμβολα) και κύρος, μετατρέπει τους νέους, κυρίως, φιλάθλους σε όχλο.
4. Η ένταση ενός αθλητικού αγώνα και οι συνθήκες μαζοποίησης που χαρακτηρίζουν τους αθλητικούς χώρους διευκολύνουν την υποταγή του ατόμου στη συμπεριφορά του όχλου και περιορίζουν τη δυνατότητα αντίστασής του στη δύναμη της μάζας.
5. Οι πιεστικές συνθήκες ζωής, κυρίως στις μεγαλουπόλεις, η ανεργία και τα γενικότερα προβλήματα, που συνιστούν τη σκληρή σημερινή πραγματικότητα, προκαλούν τη δυσaráσκεια και την αντίδραση των νέων, η οποία συχνά διοχετεύεται σε αντικοινωνικές πράξεις.
6. Η έλλειψη ισχυρής πολιτικής βούλησης και η ελαστικότητα στην εφαρμογή των νόμων ενθαρρύνουν την παραβατική και αξιόποινη συμπεριφορά.
7. Η κρίση του οικογενειακού θεσμού και της εκπαίδευσης εμποδίζει τους νέους να αναπτύξουν το αίσθημα του μέτρου, της ευθύνης και της συλλογικότητας.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗ ΤΟΥ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Η συνειδητοποίηση των επιπτώσεων που επιφέρει η εμπορευματοποίηση της αθλητικής ιδέας στην εποχή μας καθιστά αναγκαία την επιστροφή στις αξίες του άδολου αθλητισμού. Για τον περιορισμό των εκφυλιστικών φαινομένων και την ανάπτυξη ενός αθλητικού πνεύματος που θα στηρίζεται στην άμιλλα και θα προωθεί τη συνεργασία και την ειρήνη, επιβάλλεται:

1. Η θέσπιση κατάλληλης νομοθεσίας και οργάνων ελέγχου των αθλητικών διοργανώσεων.

2. Ο έλεγχος και οι περιορισμοί στη δράση επιχειρήσεων και οικονομικών παραγόντων που **υπεισέρχονται** στον αθλητισμό με κίνητρο το κέρδος και η επιβολή αυστηρών ποινών.
3. Η ενίσχυση του ερασιτεχνικού αθλητισμού από την Πολιτεία και η **εξασφάλιση των αναγκαίων αθλητικών υποδομών** (χώροι, μέσα, εγκαταστάσεις κ.λπ.).
4. Η αναβάθμιση της αθλητικής παιδείας που παρέχεται από το σχολείο, με στόχο τη διαμόρφωση μιας υγιούς σχέσης του νέου με τον αθλητισμό, την καλλιέργεια της άμιλλας και του «ευ αγωνίζεσθαι».
5. Η προβολή του αθλητικού πνεύματος από τα μέσα ενημέρωσης και η αποκάλυψη κρουσμάτων αδιαφάνειας και διαφθοράς στις αθλητικές διοργανώσεις.
6. Η διαπαιδαγώγηση των νέων από την οικογένεια με πρότυπα αθλητικού ήθους.

ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

Δημαγωγία και κολακεία	Αλλοτρίωση της βούλησης
Μαζοποίηση	Φθορά της πολιτικής συνείδησης
Πατριδοκαπηλία και εθνικισμός	Υπονόμευση της Δημοκρατίας
Χειραγώγηση και ετεροκαθορισμός	Διόγκωση λαϊκών προβλημάτων
Υποχρεολογία	Αποπροσανατολισμός/εξαπάτηση
Κολακεία αρνητικών συμπεριφορών	Φθορά του δημοκρατικού ήθους

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΙΑΣΑΦΗΣΕΙΣ

Λαϊκότητα: αυθεντική και ειλικρινής έκφραση του λαού που αντιστοιχεί στον γνήσιο χαρακτήρα και τις αξίες του και εξυπηρετεί τα πραγματικά μακροπρόθεσμα συμφέροντά του. Στον χώρο της πολιτικής, ο όρος λαϊκότητα εκφράζει τη συμμετοχή του λαού στα πολιτικά πράγματα και στην άσκηση της εξουσίας.

Λαϊκισμός: επιφανειακή και υστερόβουλη μίμηση του τρόπου ζωής, της γλώσσας, των συνηθειών και της συμπεριφοράς του απλού λαού. Η μίμηση αυτή περιορίζεται στα εξωτερικά γνωρίσματα, τους τύπους και στοχεύει στην εξασφάλιση της εύνοιας του λαού και τη δημιουργία θετικού κλίματος στην κοινή γνώμη. Με αυτή την έννοια ο λαϊκισμός συνδέεται με τη δημαγωγία και την προπαγάνδα. Επομένως, ο λαϊκισμός είναι κατ'επίφραση λαϊκότητα. Επικαλείται τον λαό, αλλά στην πραγματικότητα στρέφεται ενάντια στα συμφέροντά του, αφού υιοθετεί απόψεις δημοφιλείς, αλλά μακροπρόθεσμα καταστροφικές. Η εμφάνιση και σταθερή παρουσία του στην πολιτική ζωή οφείλεται, κατά κύριο λόγο, στην περιορισμένη συμμετοχή των πολιτών στον δημόσιο βίο.

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΙΤΙΕΣ ΤΟΥ ΛΑΪΚΙΣΜΟΥ

Ο λαϊκισμός εκπορεύεται κυρίως από τον χώρο της πολιτικής, των μέσων ενημέρωσης και της διαφήμισης και συνδέεται με την εξυπηρέτηση μικροπολιτικών ή οικονομικών συμφερόντων. Στόχος είναι ο προσεταιρισμός της κοινής γνώμης με **δημαγωγικές μεθόδους** και **χειραγωγικές πρακτικές**:

- Ανεδαφικές υποσχέσεις που στοχεύουν στην εκμετάλλευση των προσδοκιών και των

- αναγκών του πολίτη για ψηφοθηρικούς λόγους και ενισχύονται από την απουσία παιδείας και την ελλιπή συμμετοχή των πολιτών στα κοινά.
- Κολακεία αρνητικών λαϊκών συμπεριφορών. Ο λαϊκιστής πολιτικός επιδιώκοντας να γίνει αρεστός δε διστάζει να επικροτήσει την αγένεια και την έλλειψη πολιτισμού.
- Υποστήριξη τυχοδιωκτικής και φιλοπόλεμης πολιτικής, αποβλέποντας στην εκμετάλλευση του εθνικού φρονήματος του λαού και της εθνικής περηφάνιας (πατριδοκαπηλία). = ^{η βικόπιμη συναισθηματική φόρτιση του λαού σε σχέση με εθνικά θέματα δια την επίτευξη ιδιότελων σκοπών, σκοπιμικών συμφερόντων}
- Μίμηση καθημερινών συνθηκών και λαϊκών προτιμήσεων στη γλώσσα, τον αθλητισμό, την ενδυμασία και τις καθημερινές ασχολίες του μέσου ανθρώπου. Έτσι, ο λαϊκιστής προβάλλει την εικόνα ενός ανθρώπου που βρίσκεται κοντά στον λαό και αποτελεί μέρος του.
- Αβασάνιστη καταγγελία και διαβολή ανθρώπων που ξεχωρίζουν στον τομέα τους ως εχθρών του λαού, προδοτών, ανήθικων, καταχραστών κ.λπ. Η τακτική αυτή πολλές φορές καταλήγει σε επίθεση στην ιδιωτική ζωή του αντιπάλου και σε λασπολογία. = ^{δυσφήμιση}
- Προβολή και αξιοποίηση στερεότυπων αντιλήψεων και απλουστεύσεων που είναι διαδεδομένες στον λαό και οδηγούν σε προκαταλήψεις και φανατισμό.
- Δημιουργία πελατειακών σχέσεων και προώθηση των αξιώσεων των «ημετέρων». Η παραβίαση της αρχής της αξιοκρατίας και του νόμου παρουσιάζεται ως ικανοποίηση των «λαϊκών» αιτημάτων.
- Επιδοκιμασία αδυναμιών και αρνητικών συμπεριφορών του καταναλωτή -επίδειξη, σνομπισμός, επιπολαιότητα κ.λπ.- από τη διαφήμιση με στόχο το κέρδος.
- Μετατροπή της ανθρώπινης δυστυχίας σε τηλεοπτικό θέαμα και προβολή εκπομπών χαμηλής ποιότητας που αποβλέπουν στην αύξηση της τηλεθέασης, αλλά δικαιολογούνται με την επίκληση του λαϊκού ενδιαφέροντος.
- Κολακεία της υποβαθμισμένης αισθητικής και της άκριτης μίμησης ευτελών συμπεριφορών ή εφήμερων «αστέρων» του θεάματος, ως αποτέλεσμα της εμπορευματοποίησης της τέχνης.

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΛΑΪΚΙΣΜΟΥ

Τα φαινόμενα λαϊκισμού στον χώρο της πολιτικής και του πολιτισμού συνιστούν εκδηλώσεις οπισθοδρόμησης και αποτελμάτωσης και αναστέλλουν τον εκσυγχρονισμό και την πρόοδο των κοινωνιών. Πιο συγκεκριμένα:

1. Αποπροσανατολίζεται η κοινή γνώμη, η οποία δίνει έμφαση στο «φαίνεσθαι» και όχι στο «είναι», με συνέπεια την εξαπάτηση και εκμετάλλευση του ατόμου (πολίτη, καταναλωτή, θεατή κ.λπ.).
2. Υπονομεύεται η δημοκρατία, εφόσον ο πολίτης δεν είναι κριτικά σκεπτόμενος, αλλά χειραγωγείται και κατευθύνεται, ενώ υποβαθμίζεται η ποιότητα της πολιτικής ζωής με την κυριαρχία της δημαγωγίας και του φανατισμού.

3. Πλήττειται το εθνικό και συλλογικό συμφέρον, επειδή οι προσωπικές και κομματικές επιδιώξεις καθορίζουν τη στάση των πολιτικών.
4. Ενισχύεται η διαφθορά και η αναξιοκρατία, με συνέπεια τον παραμερισμό των πραγματικά ικανών.
5. Παραβλέπονται και διαιωνίζονται τα σημαντικά προβλήματα, αφού η επίλυσή τους πολλές φορές απαιτεί μέτρα μη δημοφιλή, τα οποία ο λαϊκιστής πολιτικός δεν είναι διατεθειμένος να λάβει, επειδή υπολογίζει το «πολιτικό κόστος».
6. Περιθωριοποιείται η ποιοτική τέχνη και τα δημιουργήματά της και εμπορευματοποιείται ο λαϊκός πολιτισμός, με αποτέλεσμα την πολιτισμική υποβάθμιση της κοινωνίας.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΛΑΪΚΙΣΜΟΥ

Η αντιμετώπιση του λαϊκισμού συνδέεται με την πνευματική και πολιτική ωρίμανση του ατόμου-πολίτη και την αναβάθμιση του επιπέδου της πολιτικής και πολιτισμικής ζωής της κοινωνίας. Γι' αυτό απαιτείται:

1. Διαμόρφωση μιας κοινωνίας ενεργών και σκεπτόμενων πολιτών

Ο πολιτικοποιημένος άνθρωπος έχει τα απαιτούμενα εφόδια, για να κατανοεί τις προθέσεις και τις σκοπιμότητες, να αντιμετωπίζει με σκεπτικισμό και κριτική διάθεση τις πληροφορίες και τα συνθήματα και να αντιστέκεται στην κολακεία και τη δημαγωγία.

2. Αναβάθμιση της ποιότητας της πολιτικής ζωής και ενίσχυση της δημοκρατίας

Η δημοκρατία χρειάζεται πολιτικούς οι οποίοι στηρίζονται στο επιχείρημα και όχι στο σύνθημα, στη συνέπεια έργων και λόγων, σε ένα πρόγραμμα αρχών με αποτελεσματικές και δημιουργικές προτάσεις που μπορούν να επιλύσουν τα προβλήματα του πολίτη.

3. Παροχή ποιοτικής ψυχαγωγίας και πληροφόρησης

Οι άνθρωποι του Τύπου και κυρίως της τηλεόρασης μπορούν να αναδειχθούν σε μηχανισμό ελέγχου, αποκάλυψης και αποδοκιμασίας του λαϊκισμού και, ταυτόχρονα, σε συντελεστές προστασίας του ανυποψίαστου πολίτη - δέκτη.

4. Έλεγχος της εξουσίας για φαινόμενα διαφθοράς, αλαζονείας και δημαγωγίας

Η δημοκρατική κοινή γνώμη πρέπει να αξιολογεί, να επιβραβεύει ή να στιγματίζει πολιτικές συμπεριφορές και να περιφρουρεί το δημόσιο συμφέρον.

5. Παιδεία με στόχο τον κριτικά σκεπτόμενο και δημοκρατικό πολίτη

Το σχολείο οφείλει να προετοιμάσει τον νέο για την αντιμετώπιση του δημαγωγικού και λαϊκιστικού λόγου, εξασφαλίζοντας τη σωστή πολιτικοποίησή του και τη διαμόρφωση πολιτικών κριτηρίων.

01100100
10010110
01010011
01100101

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ - Η/Υ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

Παγκόσμιο δίκτυο	Κατάργηση συνόρων στην επικοινωνία
Πρόσβαση σε γνώσεις	Οικονομική ανάπτυξη/ εκσυγχρονισμός
Εποχή της πληροφορίας	Ηλεκτρονική εγκληματικότητα
Ελευθερία πληροφόρησης	Εικονικός αναλφαβητισμός
Διεύρυνση της Δημοκρατίας	Αποξένωση από την πραγματική ζωή
Οικουμενικός πολιτισμός	Υπερπληροφόρηση και σύγχυση

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΙΑΣΑΦΗΣΕΙΣ

Πληροφορική: η συγκέντρωση, ταξινόμηση, επεξεργασία και διάδοση των πληροφοριών μέσω ηλεκτρονικών υπολογιστών (Η/Υ) και σύγχρονης τεχνολογίας επικοινωνιών.

Διαδίκτυο (internet): παγκόσμιο δίκτυο διακίνησης πληροφοριών και επικοινωνίας το οποίο περιλαμβάνει τη σύνδεση Η/Υ και τη χρήση της προηγμένης τεχνολογίας επικοινωνιών. Κύρια γνωρίσματά του είναι η οικουμενικότητα και η διαδραστικότητα.

ΘΕΤΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ

Η ανάπτυξη της πληροφορικής, με αιχμή το διαδίκτυο, αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά χαρακτηριστικά της εποχής μας και επηρεάζει καταλυτικά όλες τις πτυχές της ανθρώπινης ζωής. Πιο αναλυτικά, το διαδίκτυο:

1. Ωθεί την εκπαίδευση σε πρωτόγνωρες αλλαγές

- Απομακρύνει από τον πληκτικό παραδοσιακό τρόπο διδασκαλίας, κατά τον οποίο δίνονται έτοιμες γνώσεις για απομνημόνευση.
- Ενισχύει την προσωπική αναζήτηση της γνώσης και, επομένως, τη δημιουργική αφομοίωσή της και όχι τη μηχανική αποστήθιση.
- Παρέχει πρόσβαση σε έναν τεράστιο όγκο πληροφοριών και γνώσεων (εκπαιδευτικά προγράμματα, ψηφιακές εγκυκλοπαιδείες, τεχνολογία πολυμέσων κ.ά.) και εξασφαλίζει νέες δυνατότητες αυτομόρφωσης με την τηλεκπαίδευση.

- Ενισχύει τη συνεργατική μάθηση, αφού οι μαθητές ανταλλάσσουν μεταξύ τους στοιχεία, συμμετέχουν σε εξ αποστάσεως συζητήσεις και συνεργασίες με σχολεία από διαφορετικές χώρες και εργάζονται ομαδικά.
- Εξοικειώνει τους μαθητές με την τεχνολογία και τους προετοιμάζει για τις υψηλές απαιτήσεις της σύγχρονης εποχής.
- Διευκολύνει την κατανόηση και την κριτική επεξεργασία των πληροφοριών που εμπεριέχονται στα διάφορα γνωστικά αντικείμενα, με τις προσομοιώσεις φαινομένων, τις εικονικές αναπαραστάσεις γεγονότων, μνημείων κ.ά., με αποτέλεσμα η μάθηση να αποβαίνει μια ευχάριστη και αποδοτική διαδικασία.
- Παρέχει δυνατότητες για διαθεματικές δραστηριότητες με τα εκπαιδευτικά προγράμματα τα οποία διαχειρίζονται το περιεχόμενο πολλών γνωστικών αντικειμένων.
- Επιτρέπει την αξιολόγηση και την αυτοαξιολόγηση του μαθητή, τον έλεγχο των γνώσεων και του βαθμού αφομοίωσής τους.

2. **Εκσυγχρονίζει τον δημόσιο τομέα**

- Συμβάλλει στη διαμόρφωση μιας αποτελεσματικής, σύγχρονης και παραγωγικής κρατικής μηχανής.
- Επιτρέπει τον κεντρικό σχεδιασμό και προγραμματισμό της ανάπτυξης, των οικονομικών, της εκπαίδευσης κ.ά.
- Πρωθεί την εξάλειψη της γραφειοκρατίας και την αποτελεσματικότερη εξυπηρέτηση του πολίτη.
- Προσφέρει δυνατότητες για τη συγκέντρωση και αρχειοθέτηση δεδομένων, την ταχύτατη επεξεργασία τους, την απλούστευση και επιτάχυνση των λειτουργιών ενημέρωσης και την αυτοματοποίηση των συναλλαγών.

3. **Επιταχύνει την οικονομική ανάπτυξη**

- Διεκπεραιώνει τις βασικές οικονομικές λειτουργίες, συμβάλλοντας στη διεθνοποίηση της οικονομίας και την αύξηση της παραγωγικότητας (χρηματοπιστωτικό σύστημα, ηλεκτρονικό εμπόριο, διαφήμιση, αυτοματοποίηση των συναλλαγών, διακίνηση κεφαλαίων).
- Αποτελεί έναν τεράστιο τομέα της σύγχρονης οικονομίας που δημιουργεί νέα επαγγέλματα, παρέχει θέσεις εργασίας και προωθεί νέες μορφές απασχόλησης (τηλεργασία) που μεταβάλλουν τον συμβατικό τρόπο εργασίας.

4. **Προσφέρει νέες δυνατότητες δημοκρατικής συμμετοχής**

- Φέρνει τον πολίτη πιο κοντά σε μορφές άμεσης δημοκρατίας, αφού είναι ένα μέσο ανοιχτό σε όλους και επιτρέπει την έκφραση της κοινής γνώμης και την ουσιαστική συμμετοχή των πολιτών (ηλεκτρονικά δημοψηφίσματα, διαδικτυακές συζητήσεις, επιλογή και διασταύρωση πληροφοριών).

- Πρωθει^{160τ} την ισηγορία, (την ισότητα στο δικαίωμα του λόγου) καθώς όποιος γνωρίζει τη λειτουργία του έχει πρόσβαση όχι μόνο στην ενημέρωση, αλλά και στην έκφραση και δημοσιοποίηση των απόψεών του.
- Εμποδίζει τον έλεγχο της πληροφόρησης και την προπαγάνδα των παγκόσμιων μέσων ενημέρωσης, με την ελεύθερη διακίνηση ιδεών και πληροφοριών.
- Περιορίζει τη δύναμη των αυταρχικών καθεστώτων και αποκαλύπτει την αυθαιρεσία και την αλαζονεία της εξουσίας.

5. Οδηγεί στη διαμόρφωση οικουμενικού πολιτισμού

- Αποτελεί μια πολυσυλλεκτική πολιτισμική κοινότητα στην οποία κάθε έθνος προσφέρει τα δικά του στοιχεία (οικουμενικός πολιτισμός).
- Ενοποιεί τον κόσμο και επιταχύνει τις πολιτιστικές ανταλλαγές, καταργώντας τις αποστάσεις στην επικοινωνία ατόμων και λαών.
- Οδηγεί την ανθρωπότητα σε έναν κόσμο αλληλεξάρτησης, αλληλοκατανόησης και ανεκτικότητας.
- Καθιστά κτήμα όλης της ανθρωπότητας τις τέχνες, τις ιδέες, τα ήθη, τις επιστήμες (οικουμενισμός).

6. Μεταβάλλει τον σύγχρονο τρόπο ζωής και επικοινωνίας

- Παρέχει προτάσεις και λύσεις σε καθημερινά πρακτικά προβλήματα (πληροφορίες για ταξίδια, αγορές, συναλλαγές, ενημέρωση για καιρικές συνθήκες, οργάνωση διακοπών).
- Εξασφαλίζει νέες δυνατότητες στην επικοινωνία των ανθρώπων (προσωπική ηλεκτρονική αλληλογραφία, επικοινωνία με φίλους ή συνεργάτες, διαδικτυακές συζητήσεις με ομάδες κοινών ενδιαφερόντων).
- Πρωθει^{160τ} εντυπωσιακές μορφές ψυχαγωγίας (ηλεκτρονικά παιχνίδια, μουσική, ταινίες, ενημέρωση για πολιτιστικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες κ.ά.).

ΑΡΝΗΤΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ

Εκτός, όμως, από τις θετικές πλευρές, η χρήση των νέων τεχνολογιών δε γίνεται πάντοτε με σύνεση, με αποτέλεσμα να παίρνει διαστάσεις που κυοφορούν κινδύνους για τον άνθρωπο. Ειδικότερα, η μη ορθή αξιοποίηση των επιτευγμάτων της πληροφορικής και του διαδικτύου:

1. Αποξενώνει τον νέο από την κοινωνική ζωή

- Η υπερβολική ενασχόληση με τον υπολογιστή περιορίζει τα ενδιαφέροντα των ατόμων, ιδιαίτερα των νέων, και τους καθιστά μονοδιάστατους (υπέρβαση του μέτρου).
- Οι απεριόριστες δυνατότητες του Η/Υ εντυπωσιάζουν ιδιαίτερα τα νεαρά άτομα, με αποτέλεσμα να προσκολλώνται στην εικονική ζωή, να γίνονται εσωστρεφείς

και να αποξενώνονται από το κοινωνικό τους περιβάλλον σε μια κρίσιμη ηλικία για την ανάπτυξη της κοινωνικότητάς τους.

2. Προκαλεί σύγχυση και αποπροσανατολισμό

- Ο βομβαρδισμός με έναν τεράστιο όγκο ετερόκλητων και ανούσιων πληροφοριών περιορίζει τη δυνατότητα κριτικής επεξεργασίας και αξιολόγησης από την πλευρά του χρήστη, με αποτέλεσμα την αδυναμία να διακρίνει το περιττό από την ουσία μέσα στον «λαβύρινθο» του διαδικτύου.

3. Επιτρέπει την ανάπτυξη νέων μορφών εγκληματικότητας

Λόγω της «αναρχίας» του διαδικτύου και της έλλειψης διεθνούς νομοθεσίας και μηχανισμών ελέγχου το διαδίκτυο είναι ένα πεδίο ανοιχτό:

- στην προπαγάνδα ακραίων και επικίνδυνων πολιτικών απόψεων (π.χ. νεοναζισμός),
- στη δράση του οργανωμένου εγκλήματος και της πορνογραφίας,
- στην καταπάτηση της πνευματικής ιδιοκτησίας (πειρατεία μέσω διαδικτύου).

4. Διευκολύνει την επόπτευση της προσωπικής ζωής

- Παρέχει τεράστιες δυνατότητες συγκέντρωσης, επεξεργασίας και τελικά αξιοποίησης προσωπικών δεδομένων, σε βάρος της ασφάλειας, της αξιοπρέπειας και των ατομικών δικαιωμάτων.

5. Περιορίζει τη γλωσσική έκφραση

- Ευνοεί την υπεραπλούστευση της γλωσσικής έκφρασης, η οποία αγγίζει τα όρια της συντομογραφίας και της τυποποίησης (αρκτικόλεξα, σλόγκαν, ξένα ορολογία, «μεικτή γλώσσα» κ.ά.).

6. Συμβάλλει στην αύξηση της ανεργίας

- Η εισαγωγή των νέων τεχνολογιών στην οικονομική δραστηριότητα και η συνακόλουθη αναδιάρθρωση των επιχειρήσεων και του δημόσιου τομέα αφαιρούν θέσεις εργασίας και διογκώνουν την ανεργία και την υποαπασχόληση.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΣΥΝΕΤΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ

Είναι, λοιπόν, φανερό ότι η ραγδαία εξέλιξη των νέων τεχνολογιών δημιουργεί από τη μια πλευρά την προσδοκία ενός κόσμου απεριόριστης επικοινωνίας και γνώσης και από την άλλη την απειλή μιας ζωής ελεγχόμενης και κατευθυνόμενης. Η σωστή αξιοποίηση των ευκαιριών και ο περιορισμός των κινδύνων θα καθοριστεί, κυρίως, από τη στάση του χρήστη-δέκτη των πληροφοριών και τη συνδρομή των πολιτικών και κοινωνικών φορέων:

1. Η ευθύνη του χρήστη

- Συνετή αντιμετώπιση της τεχνολογίας με αίσθηση του μέτρου, χωρίς υπερβολή και υπερεκτίμηση της αξίας της στη ζωή του ανθρώπου.

- Αξιολόγηση και αξιοποίηση των πληροφοριών, ώστε να αποτελούν μέσο ανάπτυξης και καλλιέργειας της προσωπικότητας του ατόμου και όχι χειραγώγησης της.

Διεύρυνση

2. Η ευθύνη της Πολιτείας και των επιχειρήσεων

- Υιοθέτηση κατάλληλης νομοθεσίας σε εθνικό και διεθνές επίπεδο για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος στο διαδίκτυο και ιδιαίτερα για την προστασία των ανηλίκων από ιστοσελίδες με περιεχόμενο επιβλαβές για την ψυχική και πνευματική τους υγεία.
- Συνεργασία των κρατών και εκσυγχρονισμός των υπηρεσιών αστυνόμευσης, ώστε να μπορούν αποτελεσματικά να εξαλείψουν το οργανωμένο ηλεκτρονικό έγκλημα.
- Ευαισθητοποίηση και ενεργοποίηση του κόσμου της πληροφορικής (εταιρείες, οργανισμοί, κρατικοί φορείς) για το ζήτημα της ασφάλειας και της προστασίας των προσωπικών δεδομένων.
- Δημιουργία εξελιγμένων προγραμμάτων προστασίας του χρήστη, αντιμετώπισης επικινδυνών ιών, προστασίας των συναλλαγών κ.λπ.
- Θέσπιση νομοθετικού πλαισίου για τη διασφάλιση της πνευματικής ιδιοκτησίας.

3. Ο ρόλος της εκπαίδευσης

- Εξοικείωση των νέων με τη νέα τεχνολογία, τις δυνατότητες και τους κινδύνους που συνεπάγεται.
- Καλλιέργεια της απαραίτητης φιλοσοφίας με την παροχή παιδείας που θέτει ως κέντρο τον άνθρωπο και όχι την τεχνολογική και οικονομική ανάπτυξη.
- Ανάπτυξη της ικανότητας αξιολόγησης των πληροφοριών, διασταύρωσης και επιλογής με βάση την αξιοπιστία της πηγής, τη σοβαρότητα, την αισθητική του δικτυακού τόπου, το ύψος, τη γλώσσα κ.λπ.
- Προσεκτική μελέτη και υπεύθυνος προγραμματισμός για την εισαγωγή της πληροφορικής στη διδασκαλία (κατάλληλα εκπαιδευτικά προγράμματα, κατάρτιση των εκπαιδευτικών, συνδυασμός με τις παραδοσιακές μορφές διδασκαλίας, πειραματική εφαρμογή, έλεγχος των αποτελεσμάτων κ.λπ.). Ωστόσο, κανένας ηλεκτρονικός υπολογιστής δεν μπορεί να αντικαταστήσει τον δάσκαλο και την αμεσότητα της σχέσης εκπαιδευτικού και μαθητή.

4. Η ευθύνη της οικογένειας

- Ενθάρρυνση των νέων για την ενασχόλησή τους με τον κόσμο της τεχνολογίας χωρίς υπερβολές.
- Φροντίδα για την κοινωνική ζωή του νέου και διεύρυνση των ενδιαφερόντων του.
- Έλεγχος της πρόσβασης των ανηλίκων στο διαδίκτυο και προστασία από ηλεκτρονικές σελίδες με επικίνδυνο για τα παιδιά περιεχόμενο.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

Πυρήνας της κοινωνικής ζωής	Φεμινιστικό κίνημα
Εκτεταμένη/πυρηνική οικογένεια	Ισότητα των φύλων
Μετάβαση από το «εγώ» στο «εμείς»	Εκδημοκρατισμός της οικογένειας
Συναισθηματική ωρίμανση	Εκμηχανισμός του νοικοκυριού
Ασφάλεια και ψυχική ισορροπία	Κοινωνικοποίηση
Μεταβίβαση πολιτισμικής κληρονομιάς	Κρίση του θεσμού - διαζύγιο
Ισότιμη γονεϊκή ευθύνη	Προβλήματα διαπαιδαγώγησης

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΙΑΣΑΦΗΣΕΙΣ

Οικογένεια είναι το σύνολο των ανθρώπων που συνδέονται με δεσμούς αίματος, αμοιβαία αγάπη και διαμένουν κάτω από την ίδια στέγη.

Σε μια πιο ακριβή προσέγγιση θα μπορούσε κανείς να υποστηρίξει ότι η οικογένεια ως κοινωνικός θεσμός συγκροτείται από συγκεκριμένους ρόλους: τους γονεϊκούς και αυτών των παιδιών. Το σύνολο των ατόμων που αναλαμβάνουν αυτούς τους ρόλους και συνδέονται με σχέσεις συγγένειας (εξ αγχιστείας και εξ αίματος) ή σχέσεις συνοχής αποτελεί την οικογένεια.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

Ως παράγοντας διαίωνισης της ζωής και εξασφάλισης της κοινωνικής συνοχής, η οικογένεια επιτελεί λειτουργίες καθοριστικές για την πνευματική και ψυχική καλλιέργεια του παιδιού, καθώς και για την ομαλή ενσωμάτωσή του στις κοινωνικές διαδικασίες. Ειδικότερα, βασικοί στόχοι του θεσμού της οικογένειας είναι:

1. Η ανατροφή του παιδιού

- Η οικογένεια υπάρχει πρωταρχικά για τη διαίωνιση της ζωής, τη συστηματική φροντίδα του παιδιού, την προστασία της υγείας του και την παροχή των απαραίτητων υλικών μέσων για τη διαβίωση και την ανάπτυξή του.

2. Η συναισθηματική κάλυψη των μελών της

- Το οικογενειακό περιβάλλον αποτελεί το καταφύγιο του σύγχρονου ανθρώπου, αφού από αυτό αντλεί δυνάμεις και βρίσκει την απαιτούμενη συμπαράσταση και ενθάρρυνση για την αντιμετώπιση των δυσκολιών και τη συνέχιση του επίπονου καθημερινού του αγώνα.

3. Η συναισθηματική ωρίμανση του παιδιού

- Η ψυχική ισορροπία και υγεία του παιδιού διασφαλίζεται στο πλαίσιο της οικογένειας, όπου η αγάπη, η κατανόηση, η ασφάλεια και η ενθάρρυνση αποτελούν τα εχέγγυα της συναισθηματικής πληρότητας του παιδιού. Τα στοιχεία αυτά καθιστούν την οικογένεια μοναδική και αναντικατάστατη στη διαμόρφωση του συναισθηματικού κόσμου του παιδιού.

4. Η διάπλαση της προσωπικότητας

- Ως πρώτο περιβάλλον, η οικογένεια καθορίζει τις γενικές κατευθύνσεις της προσωπικότητας του νέου, εξοικειώνοντάς τον με την παράδοση, τη γλώσσα, την τέχνη και την ηθική, ώστε αυτός να εμπλουτίζει τα βιώματά του, να αναπτύσσει τη σκέψη και την ευαισθησία του και να διαμορφώνει προσωπική στάση ζωής.

5. Η κοινωνικοποίηση

- Στον χώρο της οικογένειας η συνείδηση των μελών μεταβαίνει από το «εγώ» στο «εμείς». Το άτομο κατανοεί την αλληλεξάρτησή του με τα άλλα μέλη και την ανάγκη υποχωρήσεων και συμβιβασμών που επιτρέπουν την ομαλή συμβίωση και την εύρυθμη λειτουργία της οικογένειας.

ΘΕΤΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΟΝ ΘΕΣΜΟ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ

Η ταχύτατη πρόοδος της τεχνολογίας και η δημοκρατική οργάνωση των σύγχρονων κοινωνιών ευνόησαν την αναμόρφωση και την ποιοτική αναβάθμιση του θεσμού της οικογένειας. Οι αλλαγές που προκλήθηκαν στη δομή και τη λειτουργία της οικογένειας είναι πολλές και σημαντικές:

1. Εκσυγχρονισμός της οικογένειας

- Από την πολυμελή/εκτεταμένη οικογένεια, ο θεσμός εξελίχτηκε σταδιακά σε πιο λειτουργικά και ευέλικτα σχήματα, με κυρίαρχη δομή την πυρηνική οικογένεια (η οποία συγκροτείται από τους γονείς και τα παιδιά).

2. Αλλαγές στην οικογενειακή κατοικία

- Η εκμηχάνιση στο νοικοκυριό (σύγχρονες οικιακές συσκευές) και οι αλλαγές στην κατοικία (εξειδικευμένοι και μεγάλοι χώροι, παροχή ηλεκτρισμού, θέρμανσης κ.ά.) απελευθέρωσαν τη γυναίκα από επίπονες και χρονοβόρες εργασίες και βελτίωσαν την καθημερινότητα της οικογένειας.

3. Ένταξη της γυναίκας στην αγορά εργασίας

- Καθώς οι οικογενειακές ανάγκες πολλαπλασιάζονται, η εργαζόμενη γυναίκα συνεισφέρει στην άνοδο του βιοτικού επιπέδου της οικογένειας, αποκτά οικονομική ανεξαρτησία, διασφαλίζει την αξιοπρέπεία της και ελαφρύνει τον άνδρα από την αποκλειστικότητα των οικονομικών ευθυνών.

4. Οικογενειακός προγραμματισμός

- Η χρήση της αντισύλληψης σε συνδυασμό με την ισχυροποίηση της θέσης της γυναίκας στην οικογένεια επέτρεψαν τον οικογενειακό προγραμματισμό από την πλευρά των γονιών και μετέτρεψαν την τεκνοποίηση από καθήκον σε επιλογή και δικαίωμα.

5. Εκδημοκρατισμός της οικογένειας

- Τις τελευταίες δεκαετίες σταδιακά προωθήθηκε η ισότητα μεταξύ των δύο φύλων, με συνέπεια η ανδροκρατική οικογένεια να παραχωρεί τη θέση της στη δημοκρατική οικογένεια της ισοτιμίας, του διαλόγου και της αλληλοκατανόησης.

6. Προώθηση της ισότιμης γονεϊκής ευθύνης

- Η συνυπευθυνότητα του πατέρα στην ανατροφή των παιδιών είναι ένα γεγονός που ενισχύει το οικογενειακό - συνεργατικό πνεύμα, απελευθερώνει τη μητέρα από τις αυξημένες υποχρεώσεις και επιτρέπει στον άνδρα να απολαμβάνει την πατρότητα.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

Οι μεγάλες κοινωνικές ανακατατάξεις που επιφέρει η τεχνολογική εξέλιξη και η συνακόλουθη αμφισβήτηση των παραδοσιακών αξιών και θεσμών ασκούν αρνητικές επιδράσεις στην οικογένεια, δημιουργώντας έντονα προβλήματα και ισχυρά ρήγματα στη συνοχή της. Συγκεκριμένα διαπιστώνουμε:

1. Αποξένωση των μελών της εξαιτίας του σύγχρονου τρόπου ζωής

- Είναι πολύ δύσκολο για τους σημερινούς γονείς να γεφυρώσουν τις οικογενειακές τους ευθύνες με τις επαγγελματικές και άλλες υποχρεώσεις τους, με αποτέλεσμα να ελαχιστοποιείται ο χρόνος που τα μέλη της οικογένειας βρίσκονται μαζί, συζητούν και λειτουργούν ως σύνολο.

2. Προβλήματα στη διαπαιδαγώγηση του παιδιού

- Η τηλεόραση υποκαθιστά τον ρόλο των γονιών στη διαπαιδαγώγηση του παιδιού, γεγονός επιβαρυντικό για τη διαμόρφωση της προσωπικότητας και της συμπεριφοράς του.
- Ο περιορισμός της γονεϊκής ευθύνης μόνο στην κάλυψη των οικονομικών αναγκών του παιδιού (δίδακτρα, αγορά υλικών αγαθών κ.ά.) αποστερεί την αγάπη, την κατανόηση, τη συμπάρασταση και την ενθάρρυνση, που αποτελούν τις βαθύ-

τερες ανάγκες του παιδιού.

- Οι ενόχες των γονιών εξαιτίας της απουσίας τους από τη ζωή των παιδιών και οι προσωπικές εμπειρίες μιας αυταρχικής αγωγής στο παρελθόν, σε ορισμένες περιπτώσεις, ωθούν σε ελαστικότητα και σε παροχή μιας υπέρμετρης ελευθερίας στα παιδιά.

3. Σύγχυση αρμοδιοτήτων και σύγκρουση ρόλων

- Οι προκαταλήψεις, τα στερεότυπα και οι εγωιστικές συμπεριφορές δυσκολεύουν την ισότιμη κατανομή των ευθυνών των γονέων και προκαλούν συχνά αντιπαράθεσεις και συγκρούσεις.
- Η σύγχρονη γυναίκα γίνεται φορέας πολλαπλών ρόλων (εργαζόμενη, μητέρα, νοικοκυρά) στους οποίους συχνά αδυνατεί να ανταποκριθεί με επάρκεια, με αποτέλεσμα τη δημιουργία αρνητικού κλίματος μέσα στην οικογένεια.

4. Υπονόμευση του οικογενειακού πνεύματος από αρνητικά πρότυπα

- Πρόκειται, κυρίως, για πρότυπα που προβάλλονται από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης (συνήθως τηλεοπτικά), τα οποία θεοποιούν την επιφανειακή και επιπόλαιη ζωή, την επιδίωξη μιας ατομικής και χωρίς όρια ελευθερίας, την άρνηση των υποχρεώσεων και των ευθυνών, τον καταναλωτισμό κ.ά.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

⁶Οι κλυδωνισμοί που δέχεται στην εποχή μας ο θεσμός της οικογένειας και η αδυναμία του να ανταποκριθεί με πληρότητα στην αποστολή του επιβεβαιώνονται από προβλήματα που χαρακτηρίζουν την εποχή μας, όπως ο πολλαπλασιασμός των διαζυγίων, η χρήση ναρκωτικών από νεαρά άτομα και η αύξηση της παραβατικότητας των νέων. Είναι, λοιπόν, ευθύνη κάθε ατόμου αλλά και όλων των κοινωνικών και πολιτικών παραγόντων να συνδράμουν στη στήριξη και τον εκσυγχρονισμό του θεσμού, ώστε να ανταποκρίνεται με επάρκεια στον πολύπλευρο και σημαντικό ρόλο του.

1. Ευθύνη των μελών της οικογένειας

- Ισότιμη γονεϊκή ευθύνη, συνυπευθυνότητα στην ανατροφή των παιδιών και ισόρροπος καταμερισμός των υποχρεώσεων μέσα στην οικογένεια.
- Υπέρβαση των προκαταλήψεων και του εγωισμού με τον διάλογο και τη διάθεση κατανόησης για την άρση των διαφορών, εφόσον οι αρμονικές σχέσεις προϋποθέτουν υποχωρήσεις.
- Εξασφάλιση χρόνου για συζήτηση και ενίσχυση της οικογενειακής ζωής. Το οικογενειακό σπίτι πρέπει να είναι κέντρο της ζωής των μελών και όχι προσωρινό καταφύγιο.
- Ενδιαφέρον για τις βαθύτερες ανάγκες των παιδιών, καθώς ο ρόλος των γονιών δεν εξαντλείται στην κάλυψη μόνο των υλικών αναγκών τους.

2. Ευθύνη των μέσων ενημέρωσης και του σχολείου

- Ανάδειξη του θεσμού και των προβλημάτων του σε αντικείμενο προβληματισμού και διαλόγου από τα μέσα ενημέρωσης, με στόχο την καθιέρωση νέων οικογενειακών προτύπων που ανταποκρίνονται περισσότερο στις ανάγκες της σύγχρονης οικογένειας.
- Προώθηση της οικογενειακής αγωγής στο πλαίσιο του σχολείου μέσα από δραστηριότητες που βοηθούν στον προβληματισμό και την ευαισθητοποίηση του νέου. Ενίσχυση της σχέσης γονέων και εκπαιδευτικών για τη διαμόρφωση μιας υγιούς προσωπικότητας του παιδιού.

3. Πολιτική υπέρ της οικογένειας από την πλευρά του κράτους

- Συνδρομή της Πολιτείας, ώστε οι γονείς να μπορούν να ανταποκρίνονται ισορροπημένα στις εργασιακές και οικογενειακές υποχρεώσεις.
- Επέκταση των προνομίων, των διευκολύνσεων και των επιδομάτων που υπάρχουν για τους εργαζόμενους γονείς.
- Γονικές άδειες για τους νέους γονείς, ποιοτικότερες και περισσότερες υπηρεσίες για τη φύλαξη των παιδιών.
- Εξασφάλιση ίσων ευκαιριών για τους άνδρες και τις γυναίκες, ώστε η ισότητα να γίνεται πράξη στην καθημερινή ζωή.
- Συγκρότηση θεσμών για τη στήριξη της οικογένειας, όπως ο θεσμός του Οικογενειακού Συμβούλου.
- Μέτρα κοινωνικής πολιτικής για την ενίσχυση των άπορων και πολύτεκνων οικογενειών.

ΓΛΩΣΣΑ

ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

Παράδοση	Κακοποίηση της γλώσσας
Πολιτισμική κληρονομιά	Λεξιπενία
Μέσο επικοινωνίας και διαλόγου	Ηγεμονία της αγγλικής γλώσσας
Έκφραση του εσωτερικού κόσμου	Ξενομανία και μιμητισμός
Μεταβίβαση πνευματικών κατακτήσεων	Παιδεία και γλωσσική καλλιέργεια
Εθνική ιδιαιτερότητα και ταυτότητα	Διά βίου άσκηση στη γλώσσα

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΙΑΣΑΦΗΣΕΙΣ

Γλώσσα: κώδικας επικοινωνίας που χρησιμοποιείται από τα μέλη μιας κοινότητας για την αμοιβαία κατανόηση.

Η γλώσσα αποτελεί αδιάψευστο μάρτυρα της ιστορικής συνείδησης και συνέχειας ενός έθνους και όργανο του πνεύματος και της εσωτερικής ζωής του ανθρώπου. Όπως γράφει ο Wittgenstein, «τα όρια του κόσμου μας ορίζονται από τα όρια της γλώσσας μας».

«Γλώσσα δεν είναι αράδιασμα από λέξεις, τύπους και κανόνες, παρά η έκφραση του εσωτερικού μας κόσμου, κύμα ζωής, άνοιγμα και επαφή ψυχών».

(Μ. Τριανταφυλλίδης)

Η ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Η γλώσσα, ως εργαλείο σκέψης, έκφρασης και επικοινωνίας των ανθρώπων, συνιστά συστατικό στοιχείο της προσωπικότητας του ατόμου και συνεκτικό παράγοντα της φυσιογνωμίας κάθε έθνους. Ειδικότερα, η γλώσσα αποτελεί:

1. Μέσο έκφρασης και επικοινωνίας

- Παρέχει στον άνθρωπο τη δυνατότητα να εξωτερικεύει με ακρίβεια και σαφήνεια τα συναισθήματα και τις ιδέες του.
- Ικανοποιεί τις απλές ανάγκες συνεννόησης αλλά και επιτρέπει την ανταλλαγή σύνθετων ιδεών, σκέψεων και επιχειρημάτων, συντελώντας στην αποφυγή των παρερμηνειών και την επίτευξη μιας ολοκληρωμένης επικοινωνίας.

- Ενισχύει την έμφυτη κοινωνικότητα του ανθρώπου και αναπτύσσει το πνεύμα συνεργασίας και τη συλλογικότητα.

2. Παράγοντα πνευματικής καλλιέργειας του ανθρώπου

- Βοηθά τον άνθρωπο να κατανοήσει τις έννοιες και τον κόσμο που τον περιβάλλει, αφού τα όρια της γλώσσας μας είναι τα όρια του κόσμου μας.
- Συντείνει στην ανάπτυξη των πνευματικών δεξιοτήτων του ατόμου. Εμπλουτίζοντας το λεξιλόγιό μας, οξύνουμε τη σκέψη, αναπτύσσουμε την κριτική ικανότητα και διευρύνουμε τους γνωστικούς μας ορίζοντες.

3. Απεικόνιση του πολιτισμού ενός λαού και στοιχείο της εθνικής του ταυτότητας

- Αποτελεί βασικό παράγοντα μεταβίβασης της παράδοσης και των αξιών ενός λαού και διασφαλίζει τις κατακτήσεις του στην επιστήμη, τις τέχνες και τις άλλες εκφάνσεις του πολιτισμού.
- Αντανακλά την πολιτισμική δημιουργία και το πνευματικό επίπεδο ενός λαού και τροφοδοτεί την πολιτιστική ανάπτυξη, συντελώντας στην επαφή του με τους πνευματικούς θησαυρούς.
- Ενισχύει την εθνική συνείδηση και την εθνική αυτογνωσία, καθώς αποκαλύπτει με την αδιάσπαστη συνέχειά της την ιστορική διαδρομή και τα συνεκτικά στοιχεία ενός λαού.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ

Σήμερα, διαπιστώνουμε αισθητή συρρίκνωση του χρησιμοποιούμενου λεξιλογίου και γλωσσικούς νεωτερισμούς που δυσχεραίνουν την επικοινωνία και επηρεάζουν αρνητικά την εξέλιξη της γλώσσας. Ειδικότερα, παρατηρούμε:

A. Λεξιπενία

Ο μέσος Έλληνας, και ιδιαίτερα ο νέος, έχει περιορίσει την έκφρασή του σε ένα φτωχό λεξιλόγιο που περιλαμβάνει κυρίως λέξεις της καθημερινότητας, τυποποιημένες και στερεότυπες εκφράσεις από τον χώρο της τηλεόρασης και της διαφήμισης. Το λεξιλόγιο αυτό επιτρέπει στο άτομο να συνδιαλέγεται για τις ανάγκες της καθημερινής ζωής, όχι όμως να ανταποκρίνεται σε ένα απαιτητικό επίπεδο επικοινωνίας και συζήτησης.

B. Ευρεία χρήση ξένων λέξεων

Η αβασάνιστη χρησιμοποίηση ξένων λέξεων και τύπων που προέρχονται από τον χώρο της τεχνολογίας, της εμπορευματοποιημένης διασκέδασης και του θεάματος έχει ως αποτέλεσμα την εμφάνιση μιας «μεικτής γλώσσας», δηλαδή ενός συμπλέγματος ελληνικών λέξεων με πολλές ασύμβατες ξένες λέξεις και εκφράσεις, κυρίως αγγλικές, οι οποίες αποδίδουν «περίπου» τη σημασία όλων όσα περιγράφουν, δυσκολεύοντας την επικοινωνία.

ΑΙΤΙΕΣ ΤΗΣ ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΗΣ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Η υποβαθμισμένη ποιότητα της γλώσσας που χρησιμοποιεί ο σημερινός Έλληνας συνδέεται άμεσα με τις ευρύτατες αλλαγές που προκαλούν τα νέα τεχνολογικά επιτεύγματα στην επικοινωνία, την έκφραση και τον τρόπο ζωής στις σύγχρονες κοινωνίες. Οι σημαντικότερες αιτίες της υποβάθμισης της γλώσσας μας είναι:

1. Η βλαπτική επίδραση της τηλεοπτικής γλώσσας και του συνθηματικού λόγου της διαφήμισης

- Η γλώσσα της τηλεόρασης και της διαφήμισης χαρακτηρίζεται από λεξιπενία, ατέλειες εκφραστικές και συντακτικές, τυποποιημένο και στερεότυπο λόγο, «σλόγκαν» και συνθήματα που επηρεάζουν αρνητικά το γλωσσικό αισθητήριο του δέκτη και επιφέρουν γλωσσική ανεπάρκεια.

2. Η κυριαρχία της εικόνας ως μέσου πρόσληψης πληροφοριών

- Η τηλεόραση με την εικόνα και τα σύγχρονα ψηφιακά μέσα, όπως ο υπολογιστής και το διαδίκτυο, έχουν περιορίσει την επαφή του νέου με το λογοτεχνικό βιβλίο, το δοκίμιο, το επιστημονικό σύγγραμμα, τα οποία αναβαθμίζουν ποιοτικά τη γλωσσική έκφραση.

3. Η γλωσσική ηγεμονία της αγγλικής γλώσσας

- Μαζί με τις νέες τεχνολογίες εισέρχεται στην καθημερινότητά μας πλήθος λέξεων ξενικής προέλευσης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η ορολογία της πληροφορικής στην αγγλική γλώσσα και η χρήση του λατινικού αλφάβητου σε βάρος του ελληνικού, με αποτέλεσμα τον παραμερισμό του λεκτικού πλούτου της γλώσσας μας.

4. Η εξάπλωση του καταναλωτισμού και της εμπορευματοποιημένης διασκέδασης

- Με την κυριαρχία των παγκόσμιων μέσων ενημέρωσης ενισχύονται οι πολιτιστικές αλληλεπιδράσεις και μεταφέρονται στην καθημερινότητά μας ξένα γλωσσικά στοιχεία, προερχόμενα κυρίως από ισχυρές χώρες.

5. Το ευδαιμονιστικό και χρησιμοθηρικό κλίμα της εποχής μας

- Ο άνθρωπος της εποχής μας επιδιώκει το όφελος και αξιολογεί τα πράγματα με κριτήριο το οικονομικό κέρδος, τα ποσοτικά κριτήρια και όχι τα ποιοτικά. Είναι φυσικό, λοιπόν, να αδιαφορεί για τα πνευματικά αγαθά, τη γλώσσα και την πνευματική του καλλιέργεια.

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΙΚΗΣ ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΗΣ

1. Δυσκολίες στην έκφραση και αδυναμία εξωτερίκευσης των σκέψεων και των συναισθημάτων.
2. Ασάφειες και ανακρίβειες που καθιστούν την επικοινωνία προβληματική, γεμάτη παρερμηνείες, παρανοήσεις και κενά.
3. Αδυναμία συμμετοχής σε απαιτητικές συζητήσεις και κατανόησης της κοινωνικής πραγματικότητας και της εποχής.
4. Υποβάθμιση του πνευματικού επιπέδου: η λεξιπενία είναι μία μορφή σύγχρονου αναλφαριθμητισμού, καθώς αποτελεί ένα σημαντικό εμπόδιο για τη μελέτη ενός κειμένου, ενός λογοτεχνικού βιβλίου ή δημοσιογραφικού άρθρου.
5. Αλλοίωση της παράδοσης και φθορά της εθνικής ταυτότητας με την αποκοπή του λαού από τις ρίζες, την ιστορία και τον πολιτισμό του, φορέας των οποίων είναι η γλώσσα.
6. Παρακμή της πολιτισμικής ζωής (επιστήμες, τέχνες, γράμματα, εκπαίδευση κ.ά.), καθώς η γλώσσα αποτελεί συστατικό στοιχείο όλων των εκφάνσεων του πολιτισμού.

ΛΟΓΟΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΣΗΜΕΡΑ

Οι αιτίες που επιβάλλουν στην εποχή μας το ενδιαφέρον για τη γλώσσα μας είναι:

1. Η υποβάθμιση της γλώσσας είναι ένα πολυσύνθετο πρόβλημα με διαστάσεις πολιτισμικές και εθνικές. (6^ο πλαιίο του οικουμενισμού).
2. Η επιτάχυνση των γλωσσικών αλληλεπιδράσεων και η επικράτηση της αγγλικής γλώσσας εγκυμονούν κινδύνους για τη γλωσσική συνέχεια του λαού μας και, κατ' επέκταση, τη φυσιογνωμία του πολιτισμού μας. (από άλλες εθνότητες, κ' πολιτισμούς).
3. Οι επιδράσεις που θα δεχτεί η γλώσσα μας στο μέλλον από άλλες ευρωπαϊκές, ισχυρότερες αντικειμενικά, γλώσσες, καθώς έχουν καθιερωθεί ως κύριοι εκφραστές των όρων της τεχνολογίας, του εμπορίου και της εμπορευματοποιημένης διασκέδασης, προκαλούν ιδιαίτερη ανησυχία για το μέλλον της γλώσσας μας.

ΤΡΟΠΟΙ ΔΙΑΦΥΛΑΞΗΣ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Η προστασία της γλωσσικής μας κληρονομιάς και η αναβάθμιση της ποιότητας της γλώσσας αποτελούν χρέος κάθε Έλληνα πολίτη, αλλά ιδιαίτερα των κοινωνικών θεσμών και των πολιτικών φορέων.

1. Ευθύνη προσωπική

- Συνεχής επαφή με πρότυπα γλώσσας, κειμενικά είδη (δοκίμιο, επιστημονικό και λογοτεχνικό βιβλίο) που διακρίνονται για την ποιοτική χρήση της γλώσσας.

2. Καθήκον του σχολείου *

- Ενίσχυση του μαθήματος της νεοελληνικής γλώσσας και αναμόρφωση του τρόπου διδασκαλίας του με έμφαση στη μελέτη σημαντικών κειμένων από τον πλούτο της ελληνικής γραμματείας. *¹ του εθνικού εκπαιδευτικού συστήματος
- Χρέος του **εκπαιδευτικού**: να εμφυσήσει στον νέο την αγάπη, την ευαισθησία και το ενδιαφέρον για τη γλώσσα μας. *²

3. Ευθύνη των μέσων ενημέρωσης

- Βελτίωση του τηλεοπτικού λόγου και αναβάθμιση της ποιότητας της γλώσσας στα μέσα ενημέρωσης: γλωσσική επιμόρφωση των δημοσιογράφων και των ανθρώπων της τηλεόρασης, αντικατάσταση ξένων λέξεων με αντίστοιχες ελληνικές, προβολή ανθρώπων του πνεύματος και παρουσίαση έργων - σταθμών της πολιτισμικής μας κληρονομιάς, ώστε ο νέος να έχει ακούσματα ποιοτικής χρήσης της γλώσσας.
 *³ ερευνητικές εργασίες που να σχετίζονται με τη μακραίωνη ιστορία της γλώσσας μας, διαδραστική διδασκαλία, διδασκαλία των αξιολογημάτων της ελληνικής γλώσσας, ποιήσεις από την αρχαϊότητα μέχρι σήμερα.

4. Χρέος της Πολιτείας για τη διαφύλαξη και την προβολή της ελληνικής γλώσσας

- Σχέδιο πολιτικής για τη γλώσσα, δηλαδή ένα μακροπρόθεσμο πρόγραμμα για την ενίσχυση και την προβολή της.
- Συγκρότηση θεσμών και φορέων με στόχο την έρευνα και τη διάδοση της ελληνικής γλώσσας.
- Στήριξη κάθε ατομικής ή συλλογικής πρωτοβουλίας που πηγάζει από ευαισθησία για τη γλώσσα και στοχεύει στην προστασία της.
- Σύσταση συμβουλευτικού σώματος από πανεπιστημιακούς και φορείς του πνεύματος για την αντικατάσταση λέξεων και φράσεων ξενικής προέλευσης με αντίστοιχες ελληνικές.
- Ανάδειξη της νεοελληνικής γλώσσας στο εξωτερικό με την έκδοση βιβλίων για την ιστορία της και την εκμάθησή της, προβολή της μέσω του διαδικτύου και ενίσχυση των νεοελληνικών σπουδών στα ξένα πανεπιστήμια.

ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΣ

ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

Ανθρωπιά/πίστη στον άνθρωπο	Ανθρώπινα δικαιώματα
Ανθρωποκεντρικός πολιτισμός	Εθελοντισμός/αλληλεγγύη
Κέντρο όλων ο άνθρωπος	Υποσιτισμός και ανισότητες
Ανθρωπιστικές αξίες	Αλλοτρίωση του ανθρώπου
Ανθρωπιστικό ιδανικό/ιδεώδες	Τεχνοκρατία
Ολοκληρωμένος άνθρωπος	Διεθνείς οργανισμοί

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΙΑΣΑΦΗΣΕΙΣ

Ανθρωπισμός: σύνολο αξιών που απορρέουν από την πίστη στον άνθρωπο, τον τοποθετούν ως στόχο και μέτρο αξιολόγησης των πάντων και καλλιεργούν τον σεβασμό στον άνθρωπο ως αυταξία.

Ο ανθρωπισμός έχει την ιστορική του αφετηρία στα χρόνια της Αναγέννησης ως πνευματικό κίνημα, με κύριο χαρακτηριστικό τη μελέτη του αρχαίου κλασικού κόσμου και των αξιών του. Ως παιδευτικό σύστημα, ο ανθρωπισμός αποβλέπει στη διαμόρφωση του ολόπλευρα καλλιεργημένου ανθρώπου, στην ανάπτυξη των σωματικών, πνευματικών, ηθικών και κοινωνικοπολιτικών χαρακτηριστικών της προσωπικότητάς του.

ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΑΞΙΕΣ ΚΑΙ ΙΔΑΝΙΚΑ - ΙΔΕΩΔΗ

Α. Ατομικές αξίες

Σε ατομικό επίπεδο, το ιδεώδες του ανθρωπισμού είναι ο **ολοκληρωμένος** άνθρωπος, ο οποίος έχει αναπτύξει αρμονικά το σώμα, την ψυχή και το πνεύμα σε μια ενότητα. Γι' αυτό και το ιδανικό του ανθρωπισμού ως παιδευτικού αγαθού είναι **η διαμόρφωση ανθρώπων με δυνατό και υγιές σώμα, δεισδυτικό και ευρύ πνεύμα, ισχυρή θέληση και ηθική ακεραιότητα**. Πιο συγκεκριμένα, ο ανθρωπισμός περιλαμβάνει **αξίες**:

Σωματικές	Πνευματικές	Ψυχικές	Ηθικές
Υγεία	Μόρφωση	Ισχυρή βούληση	Αξιοπρέπεια
Ευεξία	Γνώση	Αγωνιστικότητα	Υπευθυνότητα
Άθληση	Ευθυκρισία	Θάρρος	Ευπρέπεια
Αρμονία	Αισθητική	Ευαισθησία	Αυτοσεβασμός
Ευρωστία	Διαλλακτικότητα	Γενναιοψυχία	Ανιδιοτέλεια

Β. Συλλογικές αξίες

Σε συλλογικό επίπεδο, ο ανθρωπισμός συμβάλλει στη διαμόρφωση ευοίωνων συνθηκών για την κοινωνική ολοκλήρωση του ανθρώπου και την ανάπτυξη του πολιτισμού του. Γι' αυτό προωθεί αξίες που προάγουν την κοινωνική ευημερία και ευρυθμία:

Κοινωνικές	Πολιτικές	Εθνικές - Διεθνείς	Πολιτιστικές
Συλλογικότητα	Συμμετοχή στα κοινά	Πολιτισμική ταυτότητα	Τέχνη
Αλληλεγγύη	Δημοκρατία	Υγιής εθνισμός	Αθλητικό ιδεώδες
Δικαιοσύνη	Διάλογος	Ειρήνη	Παράδοση
Ισότητα	Αξιοκρατία	Οικουμενισμός	Επιστήμη
Συνεργασία	Ελευθερία	Συνεργασία λαών	Παιδεία

ΑΙΤΙΑ - ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΥ

Παρά τη σημαντική βελτίωση των όρων ζωής του ανθρώπου και τη διάδοση των ανθρωπιστικών αξιών, στην εποχή μας διαπιστώνεται κρίση του ανθρωπισμού, δηλαδή σημαντικό έλλειμμα ανθρωπιάς, γεγονός που οφείλεται, κατά κύριο λόγο, στην κατίσχυση του τεχνοκρατικού πνεύματος και των οικονομικών και πολιτικών σκοπιμοτήτων. Αναγνωρίζεται, μάλιστα, ότι η σχέση μεταξύ της διακήρυξης των ανθρωπιστικών αρχών σε θεωρητικό επίπεδο και της εγκατάλειψής τους στο επίπεδο της καθημερινής πρακτικής είναι αντιστρόφως ανάλογη. Η κρίση του ανθρωπισμού στην εποχή μας επιβεβαιώνεται από τις παρακάτω διαπιστώσεις:

1. Η αλόγιστη επιστημονική και τεχνολογική ανάπτυξη εμφανίζει μορφές και διαστάσεις που απειλούν τον άνθρωπο και υποβαθμίζουν τις συνθήκες ζωής του:

- Εξοπλισμοί, φονικά όπλα μαζικής καταστροφής.
- Περιβαλλοντική υποβάθμιση.
- Τεχνοκρατία και μηχανοποίηση του ανθρώπου.

2. Η διάπραξη φρικτών εγκλημάτων από άτομα, οργανώσεις και κράτη κατά της ανθρωπότητας στο όνομα της ιδεολογίας, του έθνους και της απόλυτης «αλήθειας», που πιστεύουν ότι κατέχουν:
 - Εγκλήματα πολέμου, μαζικές εξοντώσεις, εθνικές εκκαθαρίσεις.
 - Τρομοκρατικές ενέργειες και απώλειες αμάχων.
3. Η διατήρηση σκοταδιστικών και προσβλητικών για τον άνθρωπο θεσμών από αυταρχικά καθεστώτα:
 - Κατάργηση πολιτικών ελευθεριών, βασανιστήρια, θανατική ποινή.
 - Καταπίεση των γυναικών, ρατσισμός.
4. Η άνιση κατανομή του πλούτου και η εκμετάλλευση των χωρών του «Τρίτου κόσμου» προκαλούν και διατηρούν εικόνες της ανθρώπινης δυστυχίας, που αποτελούν μελανό στίγμα για την ανθρωπότητα:
 - Υποσιτισμός και πείνα, εξαθλίωση, απαξίωση της ανθρώπινης ζωής.
 - Παιδιά που καταλήγουν θύματα αναγκαστικής εργασίας ή σεξουαλικής εκμετάλλευσης - κακοποίησης και συμμετέχουν σε ένοπλες συγκρούσεις.
5. Το δυσμενές πλαίσιο ζωής που διαμορφώνεται για τον άνθρωπο στις σύγχρονες μεγαλουπόλεις:
 - Αποξένωση, μοναξιά, άγχος και ψυχική φθορά.
 - Εγκληματικότητα, καχυποψία και ανασφάλεια.
6. Η κυριαρχία της εμπορευματοποίησης σε όλες τις εκδηλώσεις της ανθρώπινης δραστηριότητας επιβάλλει την «ηθική» του χρήματος και της ιδιοτέλειας:
 - Ωφελιμισμός, υστεροβουλία και αδιαφορία για τον συνάνθρωπο.
 - Υποδούλωση του ανθρώπου στον καταναλωτικό τρόπο ζωής.
 - Εμπορευματοποίηση της τέχνης και του αθλητισμού, της παράδοσης και της γνώσης.
7. Η εξάπλωση του βιομηχανοποιημένου μαζικού πολιτισμού υποβαθμίζει τη σχέση του ανθρώπου με το παρελθόν του και απειλεί την πολιτισμική ταυτότητα των ατόμων και των λαών:
 - Αποξένωση από την παράδοση, προσδοπληξία και ξενομανία.
 - Πολιτισμική ομοιομορφία και αποκήρυξη του πλούτου των εθνικών πολιτισμών.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΙΣΧΥΣΗ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΑΞΙΩΝ

Το αδιέξοδο του σύγχρονου τεχνοκρατικού πολιτισμού επιτάσσει τον επαναπροσδιορισμό των αξιών στην εποχή μας και την επανασύνδεση του ανθρώπου με τα ιδανικά και τις αρχές του ανθρωπισμού. Για την επίτευξη αυτού του στόχου απαιτείται:

1. Ευαισθητοποιημένος και καλλιεργημένος άνθρωπος

- Απαγκίστρωση από την καταναλωτική «κουλτούρα», δηλαδή την επιδίωξη της ευτυχίας και της καταξίωσης μέσω της κατανάλωσης.
- Αποποίηση του ατομικισμού και υιοθέτηση συλλογικών αξιών και ιδανικών που δίνουν νόημα και περιεχόμενο στη ζωή του ανθρώπου και τον κατευθύνουν σε έναν απώτερο σκοπό, μια ανώτερη «Ιθάκη».
- Κοινωνική ευαισθησία, αλληλεγγύη στον δοκιμαζόμενο άνθρωπο, εθελοντική προσφορά.
- Ενδιαφέρον για τα αγαθά που προάγουν την ποιότητα ζωής, όπως η δημιουργικότητα, η ανθρώπινη επικοινωνία, η διά βίου παιδεία κ.ά.

2. Ανθρωπιστική παιδεία

- Διαμόρφωση ολόπλευρα καλλιεργημένων ανθρώπων, ελεύθερων και αυτοκαθοριζόμενων προσωπικοτήτων.
- Διεύρυνση των νοητικών δυνατοτήτων και όξυνση της κριτικής ικανότητας του νέου με την παροχή γνώσεων, τον διάλογο και την ενθάρρυνση της αυτενέργειάς του.
- Εκπαίδευση του νέου σε ένα κλίμα ανεκτικότητας και σεβασμού στη διαφορετικότητα του «άλλου», ατόμου ή λαού.
- Διάπλαση ανθρώπων με αγωνιστικό φρόνημα και κοινωνική ευαισθησία.
- Μετάδοση στους νέους των στοιχείων εκείνων που συνέχουν μια οργανωμένη κοινωνία και την κατευθύνουν προς την ευόδωση συλλογικών επιδιώξεων, με στόχο την ανάπτυξη της έμφυτης κοινωνικότητάς τους και την υπεύθυνη και δημιουργική ένταξή τους στο σύνολο.
- Καλλιέργεια του οικουμενικού πνεύματος και των πανανθρώπινων αξιών μέσω της γνωριμίας του νέου με την παράδοση και ανάδειξη της ενότητας του ανθρώπινου πνεύματος και του πολιτισμού.

3. Ενίσχυση του δημοκρατικού πολιτεύματος

- Παροχή δυνατοτήτων για την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας των πολιτών και την επίτευξη των ατομικών τους στόχων μέσα σε μια κοινωνία ισότητας και αξιοκρατίας.
- Έμπρακτη κατοχύρωση των ατομικών και των κοινωνικών δικαιωμάτων με θεσμούς και μέτρα κοινωνικής προστασίας για όλους τους πολίτες και ιδιαίτερα για τις «αδύναμες» και ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες.
- Διαμόρφωση ενός θετικού πλαισίου ζωής με την εξασφάλιση των αγαθών που παρέχουν ικανοποιητικές συνθήκες διαβίωσης για όλους τους πολίτες (μόρφωση, άθληση, ψυχαγωγία, υγεία, εργασία κ.ά.).

4. Ανάλυση της ευθύνης από τη διεθνή κοινότητα

- Υιοθέτηση πολιτικής για τη μείωση των εξοπλισμών με απώτερο στόχο την επικράτηση της ειρήνης στον κόσμο.
- Επιδίωξη ισόρροπης ανάπτυξης των λαών και δικαιότερης κατανομής των αγαθών στον πλανήτη.
- Διεθνής συμφωνία για την προστασία του περιβάλλοντος και του οικοσυστήματος από την ανεξέλεγκτη τεχνολογική ανάπτυξη.
- Ενίσχυση διεθνών οργανισμών και θεσμών για την αποτελεσματικότερη προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ

ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

Σοβινισμός - ρατσισμός	Κίνδυνοι για την ειρήνη
Υποτίμηση του άλλου	Εθνισμός - πατριωτισμός
Καταπάτηση ανθρωπίνων δικαιωμάτων	Ανθρωπιστικό ιδανικό
Υπερτίμηση της αξίας, διακρίσεις	Προστασία των δικαιωμάτων
Στιγματισμός της διαφορετικότητας	Ρόλος διεθνών οργανισμών
Υπονόμευση της δημοκρατίας	Ανεκτικότητα
Εκτροπή σε αυταρχικούς θεσμούς	Σεβασμός στο διαφορετικό

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΙΑΣΑΦΗΣΕΙΣ

Εθνισμός: η πίστη στα εθνικά ιδεώδη και ο αγνός πατριωτισμός. Πρόκειται, δηλαδή, για το υγιές συναίσθημα που απορρέει από τη συνείδηση του κοινού πολιτισμού, της κοινής ιστορίας και γλώσσας ενός έθνους.

Εθνικισμός: θεωρία που υποστηρίζει τη φανατική προσκόλληση στο έθνος αλλά και την εγγενή ανωτερότητα ενός έθνους έναντι των άλλων, τα οποία θεωρεί υποδεέστερα.

εκ γενετής

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΥ

- Συγγενεύει με τον σοβινισμό (φανατικός πατριωτισμός) και αποτελεί ιδιάζουσα μορφή ρατσισμού.
- Καταδικάζει τις επιμειξίες και τις πολιτισμικές αλληλεπιδράσεις και υπερασπίζεται μια υποτιθέμενη εθνική «καθαρότητα».
- Πολεμά και ανταγωνίζεται αλλοεθνείς και μειονότητες, καθώς προσωποποιούν την «εθνική απειλή».

ΑΙΤΙΕΣ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΥ

Ο εθνικισμός συνδέεται τόσο με τα συμφέροντα της πολιτικής και της οικονομικής εξουσίας όσο και με βαθιά ριζωμένους ιδεολογικούς μηχανισμούς και ευνοείται από τις ιστορικές συγκυρίες μιας εποχής εντάσεων και μεταβατικότητας. Πιο αναλυτικά:

1. Η **ογκούμενη μετανάστευση** οξύνει τα ξενοφοβικά σύνδρομα των αυτόχthonων πληθυσμών, καθώς ο ξένος αντιμετωπίζεται ως απειλή για τη ζωή, την ασφάλεια και την εργασία.
2. Η **οικονομική κρίση** και η **διόγκωση της ανεργίας** αυξάνουν τη δυσaráεσκεια και εξωθούν συχνά σε αντιδράσεις σε βάρος των αλλοδαπών, επειδή θεωρούνται **συνυπεύθυνοι**.
3. Τα **μίσση**, τα **ιστορικά κατάλοιπα** και η **εχθρότητα του παρελθόντος** αναμοχλεύονται και αναβιώνουν στο παρόν, καθώς μεταφέρονται από γενιά σε γενιά και ναρκοθετούν τις σχέσεις των λαών.
4. Το **ένδοξο παρελθόν** ορισμένων λαών τροφοδοτεί την **αλαζονεία** τους και την **περιφρόνηση** προς τα άλλα έθνη, τα οποία θεωρούνται υποδεέστερα.
5. Οι **λαϊκιστές και οι δημαγωγοί πολιτικοί** υποδαυλίζουν τα ξενόφοβα αισθήματα των πολιτών και τους αποπροσανατολίζουν από τους πραγματικούς υπεύθυνους των προβλημάτων τους, ενισχύοντας τον φανατισμό και τον εθνικισμό.
6. Οι **πολιτισμικοί** και **κοινωνικοί θεσμοί** (εκπαίδευση, οικογένεια, έντυπος και ηλεκτρονικός τύπος κ.ά.):
 - αναπαράγουν και ενισχύουν **εθνικά στερεότυπα** και αρνητικούς χαρακτηρισμούς για τους γειτονικούς λαούς, γεγονός που οδηγεί σε προκαταλήψεις.
 - καταλήγουν ορισμένες φορές σε **εθνικιστικές υπερβολές** στην προσπάθεια να εμφυσήσουν το εθνικό φρόνημα στους νέους.
7. Οι **φοβίες** μπροστά στους κινδύνους (υπαρκτούς ή φανταστικούς) που γεννά η αυξανόμενη επικοινωνία των λαών ωθούν, ως ακραία αντίδραση, στην περιχαράκωση, την άγονη προσκόλληση στην εθνική παράδοση και τον εθνικισμό.

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΥ

Ως ιδιάζουσα μορφή φανατισμού ο εθνικισμός είναι από τη φύση του βίαιος, διχαστικός και φιλοπόλεμος. Γι' αυτό και οδηγεί τα έθνη και την ανθρωπότητα σε τραγωδίες.

1. Καθιστά επισφαλή την ειρηνική συνύπαρξη των λαών και νομιμοποιεί επεκτατικές βλέψεις στο όνομα του εθνικού συμφέροντος.
2. Υιοθετεί το δίκαιο του ισχυρότερου, που οδηγεί στην καταπάτηση του διεθνούς δικαίου και την απαξίωση των Διεθνών Οργανισμών.
3. Πλήττει τη δημοκρατική λειτουργία και τη συνοχή των κοινωνιών, επειδή καλλιεργεί τον φανατισμό, την ξενοφοβία και τη μισαλλοδοξία.
4. Οδηγεί το έθνος σε περιπέτειες, συνεχείς συγκρούσεις και πολέμους στους οποίους αναλώνονται οι ζωτικές δυνάμεις του, και νομοτελειακά καταλήγει στην ήττα και την ταπείνωσή του.
5. Στερεί από το έθνος τη δυνατότητα να καρπωθεί τα παγκόσμια πολιτισμικά επιτεύγματα και τα οφέλη μιας ισότιμης διακρατικής συνεργασίας, εξαιτίας της αλαζονικής απόρριψης κάθε ξένου στοιχείου και της επιδίωξης διατήρησης της εθνικής «καθαρότητας».
6. Υποδουλώνει πνευματικά τον πολίτη, γιατί καταργεί την κριτική του σκέψη και τον μετατρέπει σε εύκολο θύμα κάθε επιτήδειου λαϊκιστή ηγέτη.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΥ

Η ευθύνη για την εξάλειψη των συνθηκών που τροφοδοτούν τον εθνικιστικό φανατισμό βαρύνει, κυρίως, τη διεθνή κοινότητα, τους διαμορφωτές της κοινής γνώμης και την παιδεία. Οι φορείς αυτοί έχουν χρέος:

1. Διεθνείς Οργανισμοί - Διεθνής Κοινότητα

- Καταδίκη με κάθε είδους κυρώσεις και απομόνωση των εθνικιστικών καθεστώτων.
- Ενίσχυση του κύρους, του ρόλου των Διεθνών Οργανισμών και της αυτονομίας τους από τους ισχυρούς του πλανήτη, ώστε να είναι σε θέση να επιβάλλουν το Διεθνές Δίκαιο αμερόληπτα.
- Διαρκής επαγρύπνηση για την κατοχύρωση των δημοκρατικών δικαιωμάτων και των δικαιωμάτων των μειονοτήτων.

2. Πνευματικοί άνθρωποι

- Αποκάλυψη της ιδεολογικής ανεπάρκειας του εθνικισμού και προσπάθεια ενεργοποίησης των πολιτών.

3. Παιδεία

- Διαμόρφωση κριτικά σκεπτόμενου πολίτη, ώστε να μπορεί να αντιστέκεται στην προκατάληψη και τον δογματισμό.
- Ενδυνάμωση της εθνικής και πολιτισμικής ταυτότητας και παράλληλη επισήμανση των στοιχείων που ενώνουν με τους γειτονικούς λαούς.
- Καλλιέργεια του σεβασμού στο διαφορετικό και ανάδειξη της αξίας της πολυπολιτισμικότητας.

4. Μέσα ενημέρωσης

- Αντιμετώπιση με ιδιαίτερη ευαισθησία και υπευθυνότητα της εικόνας που συνειδητά ή όχι αναπαράγουν για τους γειτονικούς λαούς.
- Αποχρωματισμός της ενημέρωσης από εθνικιστικές υπερβολές και αποχή από την εκμετάλλευση της εθνικής ευαισθησίας της κοινής γνώμης.
- Ενίσχυση των πολιτιστικών ανταλλαγών που επιτρέπουν την προσέγγιση των λαών και τη συνειδητοποίηση ότι αυτά που τους ενώνουν είναι περισσότερα από αυτά που τους χωρίζουν.

5. Άτομο

- Καταπολέμηση των εθνικιστικών στερεοτύπων, γεγονός που προϋποθέτει συνεχή και συνειδητό αγώνα, αυτοέλεγχο και απόρριψη των προκαταλήψεων.

ΠΟΛΕΜΟΣ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗ

ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

«Πόλεμος πάντων πατήρ»	Ηγεμονία των ισχυρών
«Ο πόλεμος είναι δάσκαλος της βίας»	Το δίκαιο της πυγμής
Υποβάθμιση της ανθρώπινης αξιοπρέπειας	Διεθνείς οργανισμοί
Πνευματική/πολιτική οπισθοδρόμηση	Τα αγαθά της ειρήνης
Ανθρώπινες/υλικές απώλειες	Κινήματα ειρήνης
Ο ανταγωνισμός των εξοπλισμών	Οικουμενική συνείδηση
Εθνικισμός και φανατισμός	Ανθρώπινα δικαιώματα

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΙΑΣΑΦΗΣΕΙΣ

Πόλεμος: η ένοπλη σύγκρουση ανάμεσα σε ομάδες ή κράτη. Ο πόλεμος γίνεται δάσκαλος της βίας και αποτελεί μια πραγματική πληγή για την ανθρωπότητα, εξαιτίας των μεγάλων ανθρώπινων απωλειών και των ολέθριων καταστροφών που προκαλεί στον πολιτισμό και τον πλούτο των λαών.

Ειρήνη: η κατάσταση ηρεμίας και η διάθεση κατανόησης, φιλίας και συνεργασίας ανάμεσα σε άτομα και κράτη. Κατ' επέκταση σημαίνει, επίσης, την απουσία εντάσεων, φανατισμού και μισαλλοδοξίας. Η ειρήνη δημιουργεί τις απαραίτητες συνθήκες για την ευδοκίμηση και την καταξίωση του ανθρώπου σε κάθε τομέα της δραστηριότητάς του. Όπως έχει ειπωθεί, «έχει και η ειρήνη τις μεγάλες νίκες της, όχι λιγότερο ένδοξες από τις νίκες του πολέμου» (Μίλτον).

ΤΑ ΑΓΑΘΑ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ

Η ειρήνη εξασφαλίζει τις προϋποθέσεις για την ευημερία των ατόμων και των κοινωνιών.

1. Οικονομική ανάπτυξη και πρόοδος

Οι παραγωγικοί τομείς της οικονομίας λειτουργούν ανεμπόδιστα, ενώ η οικονομική συνεργασία των λαών και οι εμπορικές συναλλαγές ευνοούν την οικονομική πρόοδο και την κοινωνική ευημερία.

2. Πολιτισμική ανάπτυξη

Σε κάθε κράτος παρέχονται οι δυνατότητες ανάπτυξης της παιδείας, της επιστημονικής έρευνας, των τεχνών, και προώθησης της πολιτισμικής επικοινωνίας και των αλληλεπιδράσεων, παράγοντες που εξελίσσουν τον πολιτισμό.

3. Εδραίωση της δημοκρατίας

Η ειρήνη αποτελεί προϋπόθεση για τη δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα, αφού προωθεί τον διάλογο, τη μετριοπάθεια και τη συμμετοχή του πολίτη στα κοινά.

4. Κοινωνική ευρυθμία και συνοχή

Οι άνθρωποι, απαλλαγμένοι από τα πάθη του πολέμου, διαμορφώνουν κλίμα συνεργασίας, κατανόησης και αλληλεγγύης στις μεταξύ τους σχέσεις και σέβονται τα δικαιώματα των άλλων.

5. Ατομική πρόοδος και ευημερία

Η ανάπτυξη της προσωπικότητας του ατόμου, η απόλαυση των αγαθών της εποχής του, η επιδίωξη και επίτευξη των προσωπικών του στόχων και η κοινωνική καταξίωση είναι απότοκα της ειρηνικής συνύπαρξης ατόμων και λαών.

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΥΠΟΝΟΜΕΥΟΥΝ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ

Ενώ στην εποχή μας ο πλανήτης τείνει να ενοποιηθεί σε ένα οικουμενικό χωριό, η ανθρωπότητα ζει σε μια επισφαλή ειρήνη. Οι διαρκείς ανταγωνισμοί είναι πιθανό να καταλήξουν σε έναν πόλεμο, ο οποίος μπορεί να σημάνει και το τέλος της ανθρωπότητας, αν αναλογιστούμε τη θανατηφόρα ισχύ των όπλων που διαθέτουν τα κράτη σήμερα. Παράγοντες που υποσκάπτουν την ειρήνη στην εποχή μας είναι:

1. Ο ανταγωνισμός των ισχυρών και το δίκαιο της πυγμής

Τα ανταγωνιστικά οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα οξύνουν τη δυναμική αντιπαράθεση των μεγάλων δυνάμεων, οι οποίες δε διστάζουν να επεμβαίνουν και να επιβάλλουν το δίκαιο του ισχυρότερου.

2. Οι ανισότητες στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα

Η διεύρυνση του χάσματος πλουσίων και φτωχών λαών δυναμιτίζει τις διεθνείς σχέσεις, υπονομεύει την ασφάλεια των κοινωνιών, τροφοδοτεί την τρομοκρατία και τη λαθρομετανάστευση.

3. Η αλματώδης ανάπτυξη στον τομέα των εξοπλισμών

Ο εντεινόμενος ανταγωνισμός για την υπεροπλία οδηγεί στη δημιουργία όπλων μαζικής καταστροφής, με συνέπεια να καλλιεργείται κλίμα καχυποψίας και εχθρότητας μεταξύ των λαών και να απειλείται με αφανισμό ο πλανήτης.

4. Ο φανατισμός και ο εθνικισμός

Οι διεθνείς σχέσεις υπονομεύονται από την έξαρση της μισαλλοδοξίας, που εμφανίζεται κυρίως με τη μορφή του θρησκευτικού φανατισμού και του εθνικισμού.

5. Τα ιστορικά κατάλοιπα και η εχθρότητα του παρελθόντος

Τα μίση του παρελθόντος αναμοχλεύονται και αναβιώνουν στο παρόν, καθώς μεταφέρονται από γενιά σε γενιά και ναρκοθετούν τις σχέσεις των λαών.

6. Η δημαγωγία και ο λαϊκισμός

Αδιάλλακτοι και λαϊκιστές πολιτικοί υποδαυλίζουν το εθνικό μίσος και το εκμεταλλεύονται, με στόχο την αναρρίχηση και τη διατήρησή τους στην εξουσία.

7. Η απαξίωση των διεθνών οργανισμών

Η μεροληπτική στάση των διεθνών οργανισμών απέναντι σε κυβερνήσεις και καθεστώτα και η υποβάθμιση του κύρους τους περιορίζουν τη δυνατότητά τους να επιβάλλουν το διεθνές δίκαιο.

ΤΑ ΔΕΙΝΑ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Ο πόλεμος αποτελεί την πιο τραγική ανθρώπινη περιπέτεια, μία απόλυτη καταστροφή για τους λαούς, είτε βρίσκονται στην πλευρά των νικητών είτε σε εκείνη των ηττημένων. Πιο συγκεκριμένα, ο πόλεμος επιφέρει:

1. Ανθρώπινες απώλειες

Το πρώτο θύμα κάθε πολέμου είναι η ανθρώπινη ζωή, η οποία θυσιάζεται στον βωμό των κρατικών και στρατιωτικών συμφερόντων.

2. Ψυχικά τραύματα

Άνθρωποι κατεστραμμένοι ψυχικά μεταφέρουν τις επώδυνες εμπειρίες τους σε όλη τους τη ζωή.

3. Ηθική εξαχρείωση

Στον πόλεμο ο άνθρωπος παραμερίζει τη λογική και την ευαισθησία και ωθείται από το ένστικτο της επιβίωσης και της επιβολής σε παραλογισμό, σε πράξεις απίστευτης ωμότητας και εκδικητικής μανίας.

4. Διάλυση της κοινωνικής συνοχής

Οι αξίες που χαρακτηρίζουν την ειρηνική ζωή, όπως η φιλία και η αλληλεγγύη, καταλύονται, και οι κοινωνίες αποδιοργανώνονται από τη βία και την απανθρωπιά.

5. Κατάλυση της δημοκρατίας

Η δημοκρατική τάξη και η ασφάλεια καταρρέουν, αφού οι συνθήκες που επικρατούν

στο κοινωνικό και πολιτικό περιβάλλον ενισχύουν τις τάσεις αυταρχισμού και την καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

6. Οικονομική καταστροφή

Όλες οι παραγωγικές δυνάμεις και υποδομές που με κόπο αποκτήθηκαν σε περίοδο ειρήνης καταστρέφονται ή παραμελούνται με επακόλουθο την εξαθλίωση και την πείνα, καταστάσεις που μαστίζουν τις εμπόλεμες κοινωνίες.

ΤΡΟΠΟΙ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ

Η εξασφάλιση των προϋποθέσεων για την παγκόσμια ειρήνευση αποτελεί υποχρέωση όλων και, παρά τις δυσκολίες που παρουσιάζονται για την ευόδωση του έργου αυτού, κρίνεται απαραίτητη η ανάληψη πρωτοβουλιών τόσο από τη διεθνή κοινότητα όσο και από τα κράτη και τους λαούς.

1. Διεθνής κοινότητα - Ο.Η.Ε.

Η διεθνής κοινότητα επιβάλλεται να:

- Προωθεί διμερείς ή ευρύτερες συμφωνίες για τον περιορισμό των εξοπλισμών και τον σταδιακό αφοπλισμό ξεκινώντας πρώτα από τα πυρηνικά όπλα.
- Ευνοεί μια εξισωτική κατανομή του παραγόμενου πλούτου, με στόχο τον περιορισμό του χάσματος ανάμεσα στις φτωχές και πλούσιες χώρες.
- Ενισχύει το κύρος και τον ρόλο των διεθνών οργανισμών με την εξασφάλιση των μέσων που θα τους επιτρέψουν να αναλάβουν και να προωθήσουν αποτελεσματικά το δύσκολο έργο της ειρήνευσης.
- Αποφεύγει την επιλεκτική και μεροληπτική στάση απέναντι σε καθεστώτα και κυβερνήσεις.
- Καθιερώνει στις διεθνείς σχέσεις αρχές ισοτιμίας και σεβασμού στον πολιτισμό και τις παραδόσεις των άλλων λαών, συμβάλλοντας στον περιορισμό του ηγεμονισμού από την πλευρά των ισχυρών.

2. Κράτη - κυβερνήσεις

Οι κυβερνήσεις είναι ανάγκη να:

- Αναπτύσσουν τη συνεργασία σε όλα τα επίπεδα (οικονομία, πολιτισμός, περιβάλλον, εκπαίδευση κ.ά.), γεγονός που δημιουργεί κοινά συμφέροντα, αίσθημα αλληλεξάρτησης και κλίμα εμπιστοσύνης.
- Επιδεικνύουν πνεύμα διαλλακτικότητας και να υιοθετούν την αρχή της ειρηνικής επίλυσης των διαφορών.

3. Μέσα ενημέρωσης

Τα Μ.Μ.Ε. οφείλουν να:

- Αντιμετωπίζουν με ιδιαίτερη ευαισθησία και υπευθυνότητα την εικόνα που προβάλλουν για τους γειτονικούς λαούς.

- Αποχρωματίζουν την ενημέρωση από εθνικιστικές υπερβολές και να απέχουν από την εκμετάλλευση της εθνικής ευαισθησίας της κοινής γνώμης.
- Ενισχύουν τις πολιτιστικές ανταλλαγές, οι οποίες επιτρέπουν την προσέγγιση των λαών και τη συνειδητοποίηση των στοιχείων που τους ενώνουν.

4. Πνευματικοί άνθρωποι

Οι άνθρωποι του πνεύματος έχουν υποχρέωση να:

- Αποκαλύπτουν και να στιγματίζουν φιλοπόλεμες προθέσεις της κρατικής εξουσίας, εθνικιστικά ιδεολογήματα και ρατσιστικές πρακτικές.
- Βοηθούν στην προσέγγιση των λαών, ενισχύοντας τις πολιτιστικές αλληλεπιδράσεις και επισημαίνοντας τα κοινά στοιχεία των λαών στον πολιτισμό, την τέχνη, τις παραδόσεις.

5. Παιδεία

Η εκπαίδευση είναι απαραίτητο να:

- Καλλιεργεί τον σεβασμό στην ιστορία και την παράδοση κάθε λαού.
- Αναπτύσσει την οικουμενική συνείδηση και να απομακρύνει τα άτομα από τα στερεότυπα και τον εθνικισμό.
- Διαμορφώνει ανθρώπους με ανεκτικότητα και σεβασμό στο διαφορετικό, αναδεικνύοντας την αξία της πολυπολιτισμικότητας.

ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

Οικοσύστημα/Οικολογία	Διατάραξη ισορροπίας
Οικολογική ισορροπία	Κλιματικές αλλαγές
Η φύση ως πηγή πλούτου και γνώσης	Μόλυνση, ρύπανση
Η φύση ως πηγή γαλήνης και ομορφιάς	Φαινόμενο του θερμοκηπίου
Υπερκαταναλωτισμός	Λεηλασία του φυσικού πλούτου
Η ανάπτυξη ως αυτοσκοπός	Υποβάθμιση ποιότητας ζωής
Αλόγιστη παρέμβαση	Ανανεώσιμες μορφές ενέργειας
Τρόπος ζωής μη φιλικός στο περιβάλλον	Οικολογικές τεχνολογίες
Οικολογικό αδιέξοδο	Νέο μοντέλο ανάπτυξης

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΙΑΣΑΦΗΣΕΙΣ

Περιβάλλον: το σύνολο των φυσικών ή τεχνητών συνθηκών μέσα στις οποίες ζει και αναπτύσσεται ο άνθρωπος.

Αποτελείται από μέρη που η ύπαρξή τους είναι ανεξάρτητη από τον άνθρωπο (**φυσικό περιβάλλον**) και από μέρη που είναι δημιουργήματά του (**τεχνητό περιβάλλον**).

Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ ΣΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ

Ο άνθρωπος παρεμβαίνει στη φύση και τη διαμορφώνει χρησιμοποιώντας τη δύναμη και την οξυνοία του. Και ο ίδιος, όμως, επηρεάζεται από αυτή, αφού η φύση αποτελεί το πλαίσιο διαβίωσης και ανάπτυξής του. Ειδικότερα, η επίδραση της φύσης στον άνθρωπο συνίσταται στο ότι:

- **Εξασφαλίζει τη ζωή** παρέχοντας όλες τις συνθήκες της βιόσφαιρας που καθιστούν δυνατή την επιβίωση του ανθρώπου στον πλανήτη.
- **Αποτελεί πηγή πλούτου**, αφού η οικονομική ανάπτυξη και η υλική πρόοδος βασίζονται στην παραγωγική αξιοποίηση των φυσικών πόρων από τον άνθρωπο.

- **Μεταβιβάζει** στον άνθρωπο όλες τις **αισθητικές αξίες** που τη χαρακτηρίζουν, ώστε αυτός μαθαίνει να διακρίνει και να βιώνει το αισθητικά ωραίο, δίνοντας ανώτερη ποιότητα στη ζωή του.
- **Παρέχει έμπνευση**, η οποία μετατρέπεται σε καλλιτεχνική δημιουργία.
- **Πλουτίζει τον συναισθηματικό κόσμο** του ανθρώπου και τον απομακρύνει από το άγχος και την πίεση που χαρακτηρίζουν τον τρόπο ζωής στις σύγχρονες πόλεις.
- **Προσφέρει ερεθίσματα** για συστηματική έρευνα, η οποία οδηγεί στη **γνώση** και την εξέλιξη των **επιστημών**.
- Η **ανακάλυψη των νόμων και των αρχών** που διέπουν τη λειτουργία της **ωθεί** τον άνθρωπο **στην αναζήτηση της αλήθειας** με βάση τη **λογική** και στη **διερεύνηση των αρχών και των αξιών** που εξασφαλίζουν την εύρυθμη λειτουργία της ανθρώπινης κοινωνίας.

ΑΙΤΙΕΣ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Ο άνθρωπος παρεμβαίνει στη φύση, για να ικανοποιήσει τις ανάγκες του και να εξασφαλίσει τα απαραίτητα για την επιβίωσή του αγαθά. Παλαιότερα, η παρέμβαση αυτή δεν ανέτρεπε τη φυσική ισορροπία, γιατί ήταν περιορισμένη, και η φύση μπορούσε να αναπληρώνει τις απώλειές της. Όμως, η τεχνολογική και βιομηχανική ανάπτυξη πολλαπλασίασαν τις συνέπειες της ανθρώπινης παρέμβασης, με αποτέλεσμα να διαταράσσεται η φυσική ισορροπία. Πιο συγκεκριμένα, για την περιβαλλοντική υποβάθμιση ευθύνονται:

- Η **λογική της απεριόριστης οικονομικής και βιομηχανικής ανάπτυξης, χωρίς μέτρο και πρόνοια** για τις επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον και τον κοινωνικό χώρο.
- Η **πρόταξη των ποσοτικών κριτηρίων**, δηλαδή των οικονομικών, έναντι της ποιότητας ζωής στις σύγχρονες κοινωνίες. *→ το να θέτεις ως πρότερ αυτότα*
- Η **ανεξέλεγκτη επιδίωξη του κέρδους** από άτομα, επιχειρήσεις και κράτη σε βάρος των συνθηκών ζωής και της οικολογικής ισορροπίας.
- Η παγκόσμια **εξάπλωση και εδραίωση της καταναλωτικής κουλτούρας**, ενός τρόπου ζωής μη φιλικού προς το περιβάλλον και την ποιότητα ζωής, αφού συνεπάγεται την υπερεκμετάλλευση του φυσικού πλούτου και την επιβάρυνση του περιβάλλοντος με **υψηλές** απορρίμματα εξαιτίας της **αλόγιστης ανάπτυξης της βιομηχανικής δραστηριότητας**.
- Η αστυφιλία, δηλαδή η συγκέντρωση του πληθυσμού στις μεγαλουπόλεις, για την κάλυψη των αναγκών της βιομηχανικής ανάπτυξης.
- Ο υπερπληθυσμός και οι **διευρυμένες βιοτικές ανάγκες ενός ολοένα αυξανόμενου και ανισομερώς κατανομημένου πληθυσμού στον πλανήτη**.
- Ο **προσανατολισμός της επιστημονικής έρευνας και της τεχνολογικής ανάπτυξης** σε δραστηριότητες και τομείς που υποβαθμίζουν το περιβάλλον, όπως η πυρηνική

ενέργεια, τα μεταλλαγμένα προϊόντα, οι αναλώσιμες και ρυπογόνες μορφές ενέργειας κ.ά.

- Η απουσία πολιτικής βούλησης –σε εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο– για τον περιορισμό οικονομικών επιδιώξεων συνυφασμένων με την άμετρη βιομηχανική εξέλιξη προς όφελος του περιβάλλοντος και της ποιότητας ζωής.
- Η ανεπαρκής οικολογική αγωγή και παιδεία, με συνέπεια την ελλιπή ευαισθητοποίηση του πολίτη για το περιβάλλον.

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Η αλαζονική συμπεριφορά του ανθρώπου απέναντι στη φύση συνιστά μια αυτοκαταστροφική στάση, καθώς υπονομεύει τους όρους ύπαρξής του και υποθηκεύει το μέλλον του πλανήτη. Οι επιπτώσεις της αλόγιστης τεχνολογικής ανάπτυξης είναι έκδηλες, τόσο στη φύση όσο και την ποιότητα ζωής του ανθρώπου.

Α. Επιπτώσεις στη φύση

- Ρύπανση της ατμόσφαιρας, των θαλασσών και υποβάθμιση του εδάφους.
- Εξαφάνιση ειδών του ζωικού βασιλείου, καταστροφή της χλωρίδας και των δασών, έρημοποίηση.
- Διατάραξη της οικολογικής ισορροπίας με επακόλουθο το φαινόμενο του θερμοκηπίου, την τρύπα του όζοντος και τις απότομες κλιματικές μεταβολές.
- Εξάντληση των φυσικών πόρων (μεταλλεύματα, καύσιμα κ.ά.).
- Αισθητική κακοποίηση του περιβάλλοντος και ηχορύπανση.

Β. Επιπτώσεις στον άνθρωπο

- Υποβάθμιση της ποιότητας ζωής και περιορισμός του ζωτικού χώρου του ανθρώπου στα γιγαντιαία αστικά κέντρα.
- Κλονισμός της υγείας, μείωση της αντοχής και εμφάνιση νέων ασθενειών.
- Διατάραξη της ψυχικής γαλήνης και ισορροπίας, άγχος, ανασφάλεια και αλλοτρίωση.
- Επιθετικότητα και αδιαφορία για τον συνάνθρωπο, μοναξιά, χαρακτηριστικά των σύγχρονων μεγαλουπόλεων.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

Η συνειδητοποίηση του οικολογικού αδιέξοδου και της οικουμενικότητας του προβλήματος επιβάλλει την αναπροσαρμογή της στάσης μας απέναντι στη φύση και την εκλογίκευση της οικονομικής ανάπτυξης, προτού οι συνέπειες καταστούν μη αναστρέψιμες. Για την αντιστροφή της περιβαλλοντικής υποβάθμισης χρειάζεται:

- Παγκόσμια μέριμνα και συμφωνία για τον περιορισμό της αλόγιστης βιομηχανικής ανάπτυξης και διεθνής προγραμματισμός για το περιβάλλον, τη συνετή εκμετάλλευση των φυσικών πόρων και την εξοικονόμηση των πρώτων υλών.
- Πολιτική βούληση των κυβερνήσεων για την προστασία της ποιότητας ζωής με την προώθηση της αποκέντρωσης, της περιφερειακής ανάπτυξης και με την υλοποίηση προγραμμάτων και έργων οικολογικού χαρακτήρα, όπως οι βιολογικοί καθαρισμοί, οι Χ.Υ.Τ.Α. και η ανακύκλωση.
- Προώθηση και αξιοποίηση των φιλικών προς το περιβάλλον τεχνολογιών και των ανανεώσιμων μορφών ενέργειας. Όπως η μη συνετή χρήση της τεχνολογίας εγκυμονεί τον κίνδυνο καταστροφής του περιβάλλοντος, η λογική αξιοποίησή της παρέχει τις δυνατότητες για την προστασία του.
- Συνειδητοποίηση του ακατάλυτου δεσμού του ανθρώπου με τη φύση.
- Αλλαγή στην αντίληψη του ανθρώπου για τη ζωή, η οποία επιτυγχάνεται με την αποδέσμευσή του από την καταναλωτική μανία και την επιδίωξη του μέτρου και της ποιότητας ζωής.
- Ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης για τα περιβαλλοντικά προβλήματα από τους πνευματικούς ανθρώπους, τους επιστήμονες και τους λειτουργούς του ηλεκτρονικού και έντυπου Τύπου.
- Οικολογική αγωγή και παιδεία με στόχο τη συνειδητοποίηση της αξίας του φυσικού περιβάλλοντος και τη διαμόρφωση μιας υγιούς σχέσης των νέων με αυτό, ώστε να αποτελεί στοιχείο της ποιότητας ζωής.

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

Οικονομική ανάπτυξη	Αλλοτρίωση πολιτισμική
Ομορφιά του φυσικού τοπίου	Φθορά του ήθους
Προβολή μνημείων/ ελληνικού πολιτισμού	Εξάρτηση οικονομική
Πολιτιστικές ανταλλαγές	Εμπορευματοποίηση παράδοσης
Εμπλουτισμός πολιτισμού	Φθορά των ιστορικών μνημείων

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΙΑΣΑΦΗΣΕΙΣ

Τουρισμός: η προσωρινή μετακίνηση ανθρώπων από τον τόπο διαμονής τους σε άλλους τόπους για λόγους αναψυχής. Η μετακίνηση αυτή στις μέρες μας είναι κατά κύριο λόγο οργανωμένη και μαζική και στηρίζεται στην ύπαρξη μιας τεράστιας υποδομής και οργάνωσης από τουριστικές επιχειρήσεις, γραφεία τουρισμού, θέρετρα, ξενοδοχειακές μονάδες, αεροπορικές ή ναυτιλιακές εταιρείες κ.ά.

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ

Ως φαινόμενο στενά συνδεδεμένο με τη βιομηχανική εποχή, ο τουρισμός οφείλει την ανάπτυξη του στις οικονομικές και πολιτιστικές συνθήκες που διαμόρφωσε η τεχνολογική εξέλιξη. Πιο συγκεκριμένα:

1. Η τεχνολογική ανάπτυξη, ιδιαίτερα στον τομέα των επικοινωνιών και των μεταφορών, **εκμηδένισε** τις αποστάσεις και έκανε εφικτή και εύκολη τη μετακίνηση σε μακρινούς τόπους.
2. Η άνοδος του βιοτικού επιπέδου, ιδιαίτερα στις αναπτυγμένες κοινωνίες, επέτρεψε την πραγματοποίηση πολυήμερων και δαπανηρών διακοπών.
3. Η εισαγωγή της τεχνολογίας στην παραγωγή διέυρυνε τον ελεύθερο χρόνο του ανθρώπου.
4. Η άνοδος του μορφωτικού επιπέδου συνέτεινε στη συνειδητοποίηση της αναγκαιότητας της ξεκούρασης και της αναψυχής, καθώς αποτελούν βασικούς συντελεστές

της ψυχικής και πνευματικής ισορροπίας του ατόμου και της παραγωγικότητας στην εργασία του.

5. Η δημιουργία υποδομής και οργάνωσης στον τομέα του τουρισμού (τουριστικά κέντρα, γραφεία τουρισμού, συνεργασία με εταιρείες, συνεδριακά κέντρα κ.ά.) οδήγησε στην αύξηση της μετακίνησης των επισκεπτών-τουριστών.
6. Η ευρωπαϊκή ενοποίηση και η πολιτική σταθερότητα στη Γηραιά ήπειρο επέτρεψαν την επικοινωνία των λαών και την απρόσκοπτη μετάβαση από μια χώρα σε άλλη.

ΛΟΓΟΙ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Ένα σημαντικό μερίδιο της παγκόσμιας τουριστικής ανάπτυξης ανήκει στη χώρα μας, γεγονός που οφείλεται στις ιδιαίτερες γεωγραφικές, ιστορικές, πολιτιστικές, οικονομικές και πολιτικές συνθήκες που διαμορφώνουν τη φυσιογνωμία της πατρίδας μας:

1. Η ομορφιά του ελληνικού φυσικού χώρου με τα διάσπαρτα ελληνικά νησιά, τον αρμονικό συνδυασμό θάλασσας και βουνού και την ποικιλία των τοπίων.
2. Το μεσογειακό κλίμα και η συνεχής ηλιοφάνεια.
3. Τα ιστορικά μνημεία, τεκμήρια της πλούσιας πολιτισμικής μας κληρονομιάς, αποτελούν πόλο έλξης και συντελούν στην αύξηση της επισκεψιμότητας στη χώρα μας.
4. Η προβολή του ελληνικού πολιτισμού στο εξωτερικό μέσα από τις δραστηριότητες και τα πολιτιστικά δρώμενα της ελληνικής ομογένειας (μετανάστες).
5. Ο προσανατολισμός της οικονομίας μας στον τομέα των υπηρεσιών συνθέτει ένα ανταγωνιστικό τουριστικό περιβάλλον.
6. Η πολιτική σταθερότητα της ελληνικής κοινωνίας, στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τις τελευταίες δεκαετίες.

ΩΦΕΛΕΙΕΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΟ ΑΤΟΜΟ

Στη σύγχρονη εποχή των αγχωτικών ρυθμών ζωής και της τυποποίησης ο τουρισμός αποτελεί αγαθό που αναβαθμίζει την ποιότητα ζωής του ατόμου, γιατί:

1. Επιτρέπει την απόδραση από τη ρουτίνα και τη μονοτονία της καθημερινότητας.
2. Παρέχει έντονες συγκινήσεις και πλουτίζει με νέες εμπειρίες και διαφορετικές παραστάσεις.
3. Ενισχύει την ανέμελη διάθεση, εξασφαλίζει την ξεκούραση και τη χαλάρωση από τους έντονους ρυθμούς της ζωής και ανανεώνει τον άνθρωπο σωματικά και, κυρίως, ψυχικά.
4. Φέρνει τον άνθρωπο σε επαφή με νέους τόπους, λαούς και συνήθειες, συντελώντας στη διεύρυνση των πνευματικών του οριζόντων, την άρση των προκαταλήψεων και την ανάπτυξη της κοινωνικότητάς του.

ΩΦΕΛΕΙΕΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Ο τουρισμός αποτελεί ουσιαστικό συντελεστή της οικονομικής και της πολιτισμικής προόδου μιας χώρας, αφού κατά γενική ομολογία:

- 1. Προωθεί την οικονομική ανάπτυξη, καθώς χιλιάδες επαγγελματίες και ολόκληρες περιοχές συνδέονται άρρηκτα με αυτόν.
- 2. Προβάλλει τον εθνικό πολιτισμό και τα εθνικά θέματα, αφού οι ξένοι τουρίστες ως αποδέκτες της φιλοξενίας και της κοσμοπολίτικης στάσης ενός λαού μετατρέπονται σε διαφημιστές του, επηρεάζοντας τόσο την κοινή γνώμη όσο και τις κυβερνήσεις των χωρών τους.
- 3. Επιταχύνει τις πολιτισμικές ανταλλαγές διευρύνοντας την επικοινωνία των λαών και συμβάλλει ουσιαστικά στην ανάπτυξη οικουμενικού πνεύματος.
- 4. Γνωστοποιεί θετικά στοιχεία άλλων λαών, συντελώντας στην εξέλιξη του εθνικού πολιτισμού.

ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΠΟΥ ΠΡΟΕΡΧΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ
ΓΙΑ ΤΗ ΧΩΡΑ ΜΑΣ

Στον αντίποδα των ωφελειών, υπάρχουν πλευρές της σύγχρονης τουριστικής ανάπτυξης που συνιστούν απειλή για την οικονομική σταθερότητα και προοπτική μιας χώρας, καθώς και για τα κοινωνικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά ενός λαού. Πιο συγκεκριμένα, για τη χώρα μας, εξαιτίας της ανεξέλεγκτης τουριστικής ανάπτυξης:

- 1. Ενισχύεται η εξάρτηση της ελληνικής οικονομίας από την αστάθμητη και μεταβαλλόμενη τουριστική κίνηση.
- 2. Παραμελείται η παραγωγική βάση της οικονομίας, δηλαδή η βιομηχανία και η γεωργία, ενώ παράλληλα διογκώνεται ο τομέας των υπηρεσιών, με αποτέλεσμα η οικονομία να μη στηρίζεται σε σταθερές βάσεις ανάπτυξης.
- 3. Αναπτύσσονται αρνητικές συμπεριφορές και πρότυπα, όπως ο εύκολος πλουτισμός, η κερδοσκοπία, η δουλοπρέπεια, η εκμετάλλευση, η απληστία και ο τυχοδιωκτισμός.
- 4. Προωθείται η πολιτισμική αλλοτρίωση, αφού στην προσπάθεια προσέλκυσης τουριστών ολόκληρες περιοχές αποβάλλουν το «χρώμα τους» και προσαρμόζονται, ώστε να αποτελούν οικείο περιβάλλον για τους επισκέπτες.
- 5. Κακοποιείται η παράδοση και εμπορευματοποιείται, γιατί υποβαθμίζεται στο επίπεδο της γραφικότητας και μετατρέπεται σε είδος προς κατανάλωση για τους τουρίστες.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΑΡΝΗΤΙΚΩΝ ΕΠΙΔΡΑΣΕΩΝ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Είναι, επομένως, φανερό ότι ο τουρισμός αποτελεί έναν σημαντικό παράγοντα στήριξης της οικονομίας μιας χώρας. Το τίμημα, όμως, της **ανεξέλεγκτης** και καιροσκοπικής τουριστικής ανάπτυξης είναι βαρύ για την οικονομία και τον πολιτισμό. Γι' αυτό, κάθε κοινωνία πρέπει να αποβλέπει στη **λελογισμένη** ανάπτυξη του τουρισμού με **σεβασμό** στο **περιβάλλον**, τον **άνθρωπο** και τον **τοπικό πολιτισμό**. Για μια τέτοια ανάπτυξη χρειάζεται:

1. Αξιοποίηση και επέκταση των παραγωγικών τομέων (γεωργία, βιομηχανία κ.ά.) της οικονομίας, ώστε να εξασφαλιστεί η σταθερότητά της και να αποτραπεί η μονομερής εξάρτηση από τον αστάθμητο παράγοντα της τουριστικής κίνησης.
2. Μακροπρόθεσμος προγραμματισμός με στόχο τον εκσυγχρονισμό της τουριστικής υποδομής, τον αποτελεσματικότερο έλεγχο από την Πολιτεία των παρεχόμενων υπηρεσιών, τον περιορισμό της κερδοσκοπίας και, κυρίως, την παροχή εξειδίκευσης και τεχνογνωσίας μέσω μιας σύγχρονης και ποιοτικής τουριστικής εκπαίδευσης.
3. Μέτρα για την προστασία των μνημείων, των παραδόσεων, του πολιτισμού και της γλώσσας από τη φθορά και την αλλοτρίωση.
4. Υιοθέτηση από όλους (Πολιτεία, επιχειρήσεις, άτομα) μιας μακροπρόθεσμης πολιτικής για την τουριστική ανάπτυξη, η οποία θα σταθεί απροσπέλαστο εμπόδιο σε αυτούς που αντιμετωπίζουν τον τουρισμό ως πηγή ευκαιριακού κέρδους και πρόσκαιρων ωφελημάτων.
5. Ενίσχυση ήπιων μορφών τουρισμού (αγροτουρισμός, οικοτουρισμός, χειμερινός τουρισμός κ.ά.), που διασφαλίζουν τον σεβασμό στο περιβάλλον, τον άνθρωπο και τη φυσιογνωμία ενός τόπου.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ

ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

Πνευματική καλλιέργεια	Ολοκληρωμένος άνθρωπος
Αποκάλυψη γνώσης, ομορφιάς	Πρότυπο για τους νέους
Κριτική συνείδηση της κοινωνίας	Κοινωνική αποστολή
Υπέρυαχος των κατακτήσεων	Απουσία των διανοούμενων
Συμμετοχή στην κοινωνική προβληματική	Κρίση πνευματικής ηγεσίας

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΙΑΣΦΗΣΕΙΣ

Πνευματικός άνθρωπος: ο καλλιεργημένος και μορφωμένος, αυτός που έχει αναγνωρισμένο πνευματικό έργο, γενικά αποδεκτό κύρος και μπορεί να επηρεάσει τους συνανθρώπους του. Είναι, δηλαδή, ο άνθρωπος των γραμμάτων, των τεχνών και των επιστημών. *διανοούμενος*

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΔΙΑΝΟΟΥΜΕΝΟΥ

- Ολοκληρωμένη προσωπικότητα.
- Πολύπλευρη γνώση και ευρύτητα πνεύματος.
- Οξεία κρίση και δυνατότητα εμβάθυνσης.
- Στοχαστική διάθεση και ανήσυχο πνεύμα.
- Κοινωνικός προβληματισμός και ευαισθησία.

Ο ΡΟΛΟΣ ΚΑΙ Η ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Ο πνευματικός άνθρωπος συνδυάζει τα πνευματικά του ενδιαφέροντα με την κοινωνική πρόοδο και έχει σαφή αντίληψη του ρόλου που καλείται να διαδραματίσει στην κοινωνία. Πιο συγκεκριμένα, ο πνευματικός άνθρωπος έχει χρέος να:

1. Προάγει τον πνευματικό πολιτισμό

- Αποβλέπει στην ανάπτυξη της επιστήμης, της τέχνης, και την παραγωγή ιδεών.
- Επιδιώκει την αποκάλυψη της αντικειμενικής αλήθειας, την ερμηνεία του κοσμι-

κού μυστηρίου και την έκφραση του ωραίου.

2. Αποτελεί την κριτική συνείδηση της κοινωνίας και της εποχής του

- Αναλύει και στιγματίζει συμπεριφορές, κρίνει την εξουσία και τον λαό, όταν ενδίδουν στον λαϊκισμό ή τον φανατισμό.
- Δεν επιδιώκει να γίνει αρεστός στην εξουσία, αλλά να «ενοχλεί», να ελέγχει σύμφωνα με το σωκρατικό παράδειγμα.
- Αποστασιοποιείται από τα συμφέροντα των επιμέρους κοινωνικών ομάδων, για να μπορεί να κρίνει ανεπηρέαστος και να λειτουργεί με βάση τις διαχρονικές αξίες και το κοινωνικό συμφέρον.

3. Προασπίζει τις ηθικές και εγγυάται τη διαφάνεια στην πολιτική ζωή

Ο πνευματικός άνθρωπος οφείλει να εκφράζει την αντίθεσή του, όταν η εξουσία:

- Αυθαιρετεί, συμπεριφέρεται αλαζονικά και εκβιάζει με προπαγανδιστικούς και καταναγκαστικούς μηχανισμούς.
- Προσπαθεί να διαφθείρει ή να εξαγοράσει συνειδήσεις και να δαμάσει τους διανοούμενους με αξιώματα και παροχές, ώστε να τους καταστήσει συνένοχους των άνομων πράξεών της.
- Παραβιάζει τις πολιτικές ελευθερίες και τα ανθρώπινα δικαιώματα και προσβάλλει την ανθρώπινη αξιοπρέπεια.

4. Διαμορφώνει τα ποιοτικά κριτήρια της εποχής του

- Προτάσσει την ποιότητα, την εσωτερική του ανάγκη να εκφραστεί και όχι την εμπορικότητα, τα επαγγελματικά και οικονομικά κριτήρια.
- Αναδεικνύει με το έργο του τον προβληματισμό, τις ανησυχίες και τις αγωνίες των ανθρώπων της εποχής του.

5. Είναι ευαίσθητος δέκτης των κοινωνικών αναγκών

- Συλλαμβάνει πρώτος τα μηνύματα της εποχής και κατανοεί τις επερχόμενες αλλαγές και τις ανάγκες του κοινωνικού συνόλου.
- Αναλύει και ερμηνεύει την κοινωνική εξέλιξη προτείνοντας λύσεις, επισημαίνοντας κινδύνους, διαφωτίζοντας και καθοδηγώντας την κοινή γνώμη στο μέλλον.

6. Αποτελεί πρότυπο ήθους και δημιουργίας για τη νέα γενιά

- Επιδιώκει με τον λόγο και τα έργα του να καλλιεργήσει την εμπιστοσύνη των νέων στις διαχρονικές και πανανθρώπινες αξίες.
- Συναισθάνεται τις αγωνίες και τα προβλήματα των νέων και αντιμετωπίζει με αγάπη και κατανόηση την αμφισβήτηση και την κριτική τους στάση.
- Προσπαθεί να κατακτήσει τον σεβασμό της νεολαίας μέσα από την καθημερινή στάση ζωής του, τη συνέπεια και τη συμφωνία λόγων και έργων.
- Προσανατολίζει τους νέους σε δημιουργικές δραστηριότητες και σε πνευματικά αγαθά.

ΝΕΟΙ

ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

Αμφισβήτηση – κριτική	Αρνητισμός - αντιδραστικότητα
Επαναστατικότητα – προοδευτικότητα	Προοδοπληξία – ξενομανία
Υψηλό επίπεδο γνώσεων	Ανευθυνότητα – παιδισμός
Ιδεαλισμός - ρομαντισμός	Απουσία ρεαλισμού
Διαμόρφωση προσωπικότητας	Μιμητισμός – αρνητικά πρότυπα
Κοινωνικοποίηση	Κοινωνικά προβλήματα

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΝΕΑΝΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

Η μεταβατική περίοδος από την παιδική ηλικία ως την ενηλικίωση, δηλαδή η εφηβική και η πρώιμη νεανική ηλικία αποτελούν καθοριστική περίοδο για τη μελλοντική εξέλιξη κάθε ανθρώπου, καθώς στη διάρκεια της:

1. Διαμορφώνονται και σταθεροποιούνται τα γνωρίσματα της προσωπικότητας κάθε ανθρώπου

- Αναπτύσσεται η λογική σκέψη και η κριτική ικανότητα, οι οποίες αποτελούν προϋπόθεση για μια αυτόνομη και δημιουργική μελλοντική πορεία.
- Αποκτούνται γνώσεις και δεξιότητες, οι οποίες θα καθορίσουν την πνευματική συγκρότηση και την επαγγελματική εξέλιξη του ατόμου.
- Διαμορφώνεται το ήθος του, δηλαδή το σύστημα αξιών και ιδανικών που καθορίζει την κοινωνική του συμπεριφορά.

2. Πραγματοποιείται στον μεγαλύτερο βαθμό η κοινωνικοποίηση του νέου

- Λαμβάνονται κρίσιμες αποφάσεις που αφορούν στην επαγγελματική αποκατάσταση και στον τρόπο ζωής.
- Προσδιορίζονται τα ενδιαφέροντα και οι συνήθειες, επιλέγονται οι συναναστροφές που θα συνοδεύσουν το άτομο στην ενήλικη ζωή του.

- Πραγματοποιείται σταδιακά η ανεξαρτητοποίηση του νέου από το προστατευτικό οικογενειακό πλαίσιο και η ένταξή του στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο.
- Προσλαμβάνονται τα πρώτα ερεθίσματα πολιτικής σκέψης και προβληματισμού και αρχίζει να διαμορφώνεται η πολιτική συνείδησή του.

ΤΑ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

«Τὸ ἥθος τῶν νέων»

Ως ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα, η νεολαία διακρίνεται από ορισμένα γνωρίσματα που τη διαφοροποιούν από τις άλλες ηλικιακές ομάδες. Τα γνωρίσματα αυτά είναι προϊόν/ απόρροια της ηλικίας, δηλαδή των ιδιαίτερων σωματικών, βιολογικών και ψυχοδιαφορικών μεταβολών που χαρακτηρίζουν τη μετάβαση από την παιδική ηλικία στην ωριμότητα. Πρόκειται, επομένως, για διαχρονικά χαρακτηριστικά τα οποία συναντώνται στη συμπεριφορά των νέων κάθε εποχής και κοινωνίας. Με αφετηρία τον Αριστοτέλη, ο οποίος για πρώτη φορά παρουσίασε διεξοδικά «Τὸ ἥθος τῶν νέων», μπορούμε να διακρίνουμε τα εξής χαρακτηριστικά:

1. Πνευματικά χαρακτηριστικά

- **Διάθεση κριτικής και αμφισβήτησης** των καθιερωμένων ιδεών, αξιών και θεσμών (οικογένεια, σχολείο, παράδοση, φορείς εξουσίας κ.ά.), η οποία απορρέει από την ανάγκη των νέων να διαμορφώσουν τη δική τους προσωπικότητα και να αυτοπροσδιοριστούν. Επειδή, όμως, οι νέοι ενεργούν συνήθως σε ό,τι κάνουν με υπερβολή, συχνά διολισθαίνουν σε άγνοια άρνηση ακόμη και των θετικών στοιχείων και στον **μηδενισμό**.
- **Επαναστατικότητα**, δηλαδή υιοθέτηση ριζοσπαστικών ιδεών και επιδίωξη ριζικών μεταβολών στο εδραιωμένο κοινωνικό και πολιτικό σύστημα, εφόσον οι ίδιοι δεν αισθάνονται τμήμα του και πιστεύουν στη δυνατότητα ύπαρξης ενός ιδανικού κόσμου. Πολλές φορές, όμως, ο ριζοσπαστισμός τους οδηγεί σε **ακρότητες**, καταστροφική μανία και τυφλή βία.
- **Νεωτερισμός**, δηλαδή αγάπη για την πρόοδο, το καινούριο και αδοκίμαστο, το οποίο γοητεύει τη νεανική ψυχή και διεγείρει τη φαντασία. Όταν, όμως, χάνεται το μέτρο, οι νέοι καταλήγουν σε **προοδοπληξία** και στείρα άρνηση της παράδοσης.
- **Μίμηση προτύπων** και στάσεων ζωής από το κοντινό ή ευρύτερο περιβάλλον. Όταν η μίμηση αυτή δεν είναι άκριτη, βοηθά τον νέο στην αξιολόγηση συμπεριφορών και τη συνειδητή επιλογή της προσωπικής στάσης. Αντίθετα, η τυφλή αντιγραφή εμπεριέχει κινδύνους για τον νέο (π.χ. ξενομανία, υιοθέτηση αρνητικών συνθηκών, επηρεασμός και χειραγώγηση της προσωπικότητάς του).
- **Ευπιστία**, η οποία οφείλεται στην αθωότητά τους και την έλλειψη εμπειρίας.

2. Ψυχικά χαρακτηριστικά

- **Ενθουσιασμός**, δηλαδή έξαρση ευχάριστων συναισθημάτων που οδηγούν σε έντονες εκδηλώσεις. Ο ενθουσιασμός αυτός συχνά είναι υπέρμετρος και αδικαιολόγητος, εφόσον δε στηρίζεται στη λογική, ενώ συνήθως καταλαγιάζει γρήγορα, επειδή οι επιθυμίες των νέων είναι έντονες, αλλά παροδικές.
- **Αισιοδοξία**, δηλαδή πίστη σε ευνοϊκή εξέλιξη των πραγμάτων, η οποία ενισχύεται από το ελπιδοφόρο μέλλον που ανοίγεται μπροστά τους και την απουσία τραυματικών βιωμάτων προσωπικής αποτυχίας.
- **Δυναμισμός**, δηλαδή ενεργητικότητα και **μαχητικότητα**, στοιχεία που προσιδίζουν στη βιολογική δύναμη της νεότητας.
- **Αστάθεια συναισθηματική**, δηλαδή συνεχής μεταβολή της ψυχικής διάθεσης, πολλές φορές για ασήμαντους λόγους.
- **Ευαισθησία** και επηρεασμός της ψυχικής διάθεσης, εξαιτίας της απουσίας εμπειριών και ισχυρών ψυχικών αντιστάσεων.
- **Ρομαντισμός**, εφόσον οι νέοι λειτουργούν περισσότερο με το **συναίσθημα**, τη **φαντασία** και την ονειροπόληση. Η προσκόλληση όμως σε αυτά και ο **εξοβελισμός της λογικής** απομακρύνουν τον νέο από την πραγματικότητα και πολλές φορές τον οδηγούν σε ανορθολογικές αποφάσεις και επιλογές.
- **Υπερβολή**, επειδή οι νέοι λειτουργούν συναισθηματικά και παρορμητικά, συχνά υπερβαίνουν το μέτρο, τα συνηθισμένα και ανεκτά όρια όσον αφορά στα συναισθήματα και στις πράξεις τους.

3. Ηθικά χαρακτηριστικά

- **Ανιδιοτέλεια**, αφού οι πράξεις των νέων δεν υπαγορεύονται από το προσωπικό όφελος, επειδή λειτουργούν περισσότερο αυθόρμητα και συναισθηματικά.
- **Αλτρουισμός και ανθρωπιά**, που χαρακτηρίζουν τις πράξεις τους.
- **Φιλοτιμία** και επιδίωξη της αναγνώρισης από τους άλλους, επειδή οι νέοι αναζητούν την καταξίωση και την εκτίμησή τους στον κοινωνικό τους χώρο.
- **Αγνότητα**, δηλαδή απουσία υστεροβουλίας και δολιότητας στη συμπεριφορά τους, γεγονός που οφείλεται στο ότι δεν έχουν ακόμη αλλοτριωθεί από κακίες και ιδιοτέλειες.
- **Ιδεαλισμός**, καθώς οι νέοι πιστεύουν σε ιδανικά και επιδιώκουν να ζουν περισσότερο σύμφωνα με αυτά, παρά με το συμφέρον και τον υλιστικό χαρακτήρα της ζωής. Επειδή, όμως, το ιδεώδες /ιδανικό πολλές φορές βρίσκεται έξω από τον κόσμο της πραγματικότητας, η άκριτη προσκόλληση σε αυτό στερεί τον νέο από κάθε αίσθηση ρεαλισμού.

Σχηματικά, τα διαχρονικά χαρακτηριστικά των νέων παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα:

ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

	ΘΕΤΙΚΑ	ΥΠΕΡΒΑΣΗ ΜΕΤΡΟΥ/ΑΡΝΗΤΙΚΑ
Πνευματικά	Κριτική διάθεση Αμφισβήτηση Ριζοσπαστισμός Νεωτερισμός	Αρνητική κριτική Στείρα άρνηση, μηδενισμός Υπερεπαναστατικότητα, βία Απόρριψη παράδοσης Μιμητισμός, ξενομανία Ευπιστία
Ψυχικά	Αισιοδοξία Ενθουσιασμός Δυναμισμός Ευαισθησία Ρομαντισμός Αυθορημητισμός	Υπεραισιοδοξία Επιπολαιότητα Υπερενθουσιασμός Υπερευαισθησία Απουσία ορθολογισμού Συναισθηματική αστάθεια Παρορμητισμός
Ηθικά	Ανιδιοτέλεια Αλτρουισμός Αγνότητα Φιλοτιμία Ιδεαλισμός	Απλοϊκότητα, αφέλεια Έλλειψη ρεαλισμού

ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΙΝΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ

Πέρα από τα γενικά γνωρίσματα της νεανικής ηλικίας, κάθε εποχή αφήνει και το δικό της στίγμα στον χαρακτήρα και τη στάση ζωής των νέων. Οι επιστημονικές και τεχνολογικές εξελίξεις του καιρού μας και οι συνακόλουθες κοινωνικές και πολιτιστικές συνθήκες επιδρούν στον χαρακτήρα και την ταυτότητα των σημερινών νέων, διαφοροποιώντας τους σε πολλά σημεία από τους νέους παλαιότερων εποχών. Πιο συγκεκριμένα, οι σημερινοί νέοι έχουν ως:

1. Θετικά χαρακτηριστικά

- Παρουσιάζονται στην πλειοψηφία τους απαλλαγμένοι από στερεότυπα και προκαταλήψεις για τα δύο φύλα και επιδεικνύουν **ανεκτικότητα** και **ικανότητα να συμβιώνουν**, να συνεργάζονται και να δημιουργούν φιλίες με άτομα διαφορετικών εθνικών ή θρησκευτικών καταβολών.
- Επιδεικνύουν αξιοσημείωτη **άνεση με τις νέες τεχνολογίες** και εξοικείωση με τις άπειρες εφαρμογές τους στην πληροφόρηση, την επικοινωνία και την ψυχαγωγία.

- Διατηρούν **κριτική στάση** απέναντι στους φορείς της πολιτικής ζωής (κόμματα, πολιτικοί, αξιωματούχοι κ.ά.), αντιμετωπίζουν με **σκεπτικισμό** τις υποσχέσεις τους και επικρίνουν την αλαζονεία και τη διαφθορά των κυβερνώντων.
- Δείχνουν σε μεγάλο βαθμό ενδιαφέρον και **ευαισθησία για τα σύγχρονα προβλήματα**: συμμετέχουν σε εθελοντικές εκδηλώσεις, δραστηριοποιούνται για περιβαλλοντικά θέματα, ανησυχούν για την αυξανόμενη ανεργία και τον ρατσισμό κ.ά.
- Διακρίνονται για το **υψηλό επίπεδο γνώσεων**, γεγονός που οφείλεται στην ύπαρξη ποικίλων πηγών πληροφόρησης, οι οποίες τους επιτρέπουν να ελέγχουν, να κρίνουν και να αμφισβητούν οτιδήποτε προβάλλεται ως αυθεντία.

2. Αρνητικά χαρακτηριστικά

- Εκδηλώνουν συχνά **συμπεριφορά ανευθυνότητας** και παιδισμού στις σχέσεις τους με τους άλλους και κυρίως τους μεγαλύτερους –διεκδικούν για τον εαυτό τους τα πάντα, αλλά οι ίδιοι δεν αναλαμβάνουν τις υποχρεώσεις τους– ως αποτέλεσμα του υπερπροστατευτισμού και της ελευθεριάζουσας αγωγής από τους γονείς.
- Υιοθετούν στην πλειοψηφία τους τη **λογική της ήσσονος προσπάθειας**, είναι υπερκαταναλωτικοί και δίνουν ιδιαίτερη σημασία στο «φαίνεσθαι».
- Παρουσιάζονται ιδιαίτερα **ευάλωτοι στα μηνύματα των μέσων ενημέρωσης** και της διαφήμισης, λόγω της συνεχούς έκθεσής τους στην επίδρασή τους και της ανεπαρκούς αγωγής από την οικογένεια και το σχολείο.
- Υιοθετούν μια **ωφελιμιστική αντιμετώπιση** των πραγμάτων και σε μεγάλο βαθμό επιδεικνύουν **διάθεση ανταγωνιστική**, εξαιτίας του κυρίαρχου πνεύματος της εποχής μας.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΣΗΜΕΡΙΝΩΝ ΝΕΩΝ

Κατά γενική ομολογία οι σύγχρονες κοινωνικές συνθήκες δεν είναι ιδανικές για τους νέους της εποχής μας. Ο σημερινός νέος βιώνει μια διπλή κρίση: την κρίση της ηλικίας του, που συνοδεύει την πορεία του προς την ωριμότητα αλλά και την κρίση του πολιτισμού μας στις πολλαπλές αντιφάσεις του, έτσι όπως αυτές αναγνωρίζονται από τον νέο. Πολλοί μάλιστα μιλούν για μια αδικημένη γενιά, η οποία δε μπορεί να ελπίζει σε ένα καλύτερο μέλλον, όπως όλες οι προηγούμενες. Οι νέοι της εποχής μας αντιμετωπίζουν πολλά **προβλήματα**, μερικά από τα οποία είναι:

- Απογοήτευση από τις αντιθέσεις της σύγχρονης κοινωνίας, όπου κυριαρχεί η ανισότητα, η αδικία και το δίκαιο του ισχυρότερου.

- Άγχος, ανασφάλεια και αίσθημα αδυναμίας, τα οποία απορρέουν από τις σύγχρονες κοινωνικές συνθήκες: ανταγωνισμός, ανεργία, επαγγελματική ανασφάλεια, βία, κ.ά.
- Έλλειψη μέτρου και αδυναμία στάθμισης των συνεπειών της δράσης τους, εξαιτίας της ελευθεριάζουσας αγωγής εκ μέρους της οικογένειας.
- Απουσία συναισθηματικής κάλυψης, εξαιτίας της αποξένωσης των μελών της σύγχρονης οικογένειας και της απουσίας των γονιών από τα σημαντικά προβλήματα του νέου.
- Αίσθημα διαρκούς πίεσης και άγχους, που οφείλεται σε ένα εκπαιδευτικό σύστημα το οποίο εξουθενώνει τον νέο με τη μηχανική μάθηση αποσπασματικών γνώσεων, ελαχιστοποιεί τον ελεύθερο χρόνο του, καλλιεργεί τον ανταγωνισμό και περιορίζει τη δημιουργικότητα, την κριτική σκέψη και τον διάλογο.
- Αίσθημα κενού και ανικανοποίητου, το οποίο έχει τις ρίζες του στην αδυναμία του νέου να ανταποκριθεί στα προβαλλόμενα καταναλωτικά πρότυπα, που τον αποπροσανατολίζουν από την ουσία της ζωής, στερώντας του τη δυνατότητα να κατακτήσει την πραγματική ευτυχία.
- Απογοήτευση από τη λειτουργία του πολιτικού συστήματος –διαφθορά, υποκρισία, αλαζονεία, λαϊκισμός– η οποία οδηγεί στην πολιτική παθητικότητα και την αναζήτηση ατομικών λύσεων.

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

Αυτοβουλία/προαίρεση	Χειραγώγηση
Απουσία εξαναγκασμού	Αυταρχισμός/βία
Εθνική ανεξαρτησία	Εθνική υποδούλωση
Ισότητα	Κοινωνική αδικία/ανισότητες
Πολιτικά δικαιώματα	Ολοκληρωτικά καθεστώτα
Ανθρώπινα δικαιώματα	Ρατσισμός
Πνευματική καλλιέργεια	Προκαταλήψεις/δογματισμός
Ηθικοποίηση	Ελαστική ηθική/εξαχρείωση
Αυτοκυριαρχία	Καταναλωτισμός
Ανεκτικότητα	≠ Μισαλλοδοξία

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΙΑΣΑΦΗΣΕΙΣ

Ελευθερία: «Η δυνατότητα αυτόβουλης και απεριόριστης δράσης σύμφωνα με τις επιθυμίες (κάποιου), η απουσία εξαναγκασμού ή καταπίεσης».

(Γ. Μπαμπινιώτης, Λεξικό Νέας Ελληνικής Γλώσσας)

«Η απουσία περιορισμού, η ιδιότητα ή η κατάσταση εκείνου που δεν εμποδίζεται ή δε δεσμεύεται από κανέναν εξωτερικό ή εσωτερικό παράγοντα».

(Μ. Τριανταφυλλίδης, Λεξικό Νέας Ελληνικής Γλώσσας)

ΜΟΡΦΕΣ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

Η επιδίωξη της ελευθερίας συνοψίζει την ιστορία του ανθρώπινου πολιτισμού, αφού αυτή προσδιορίζει τον άνθρωπο ως «το ον που θέλει να είναι ελεύθερο». Κάτω από τη σημαία της διεξάγουν τις σκληρότερες μάχες και η φιλοσοφική θεωρία και η πολιτική πράξη, προσδίδοντας στο όνομά της και ένα διαφορετικό κάθε φορά περιεχόμενο. Η

πολυσημία της έννοιας δηλώνει και τις διαφορετικές μορφές που αυτή παρουσιάζει σε κάθε φάση της ιστορίας. Πιο συγκεκριμένα, η ελευθερία διακρίνεται σε:

A. Η εξωτερική ελευθερία, δηλαδή η απουσία περιορισμών που οφείλονται σε **εξωτερικούς** σε σχέση με τον άνθρωπο παράγοντες (πολιτικούς, εθνικούς, κοινωνικούς ή οικονομικούς). Ως τέτοιες μορφές ελευθερίας μπορούμε να διακρίνουμε:

- 1. Πολιτική ελευθερία:** η δυνατότητα του πολίτη να συμμετέχει στα κοινά, απολαμβάνοντας όλα τα πολιτικά του δικαιώματα, όπως να εκφράζει ελεύθερα τις απόψεις του, να συγκεντρώνεται μαζί με τους άλλους, να ιδρύει πολιτικές οργανώσεις και να συμμετέχει σε αυτές.
- 2. Εθνική ελευθερία:** η απουσία καθεστώτος ξένης κατοχής και η μη εξάρτηση ενός κράτους από την εξουσία άλλου.
- 3. Κοινωνική ελευθερία:** η εξασφάλιση ενός περιβάλλοντος ίσων ευκαιριών κοινωνικής δραστηριότητας και ανάδειξης για όλα τα μέλη μιας κοινωνίας, ανεξάρτητα από την κοινωνική τους θέση, το φύλο, το επάγγελμα κ.ά.
- 4. Οικονομική ελευθερία:** η δυνατότητα του ατόμου να δραστηριοποιείται ανεμπόδιστα στον επαγγελματικό και οικονομικό χώρο, να επιλέγει επάγγελμα, να εργάζεται, να συμμετέχει σε οικονομικούς συνεταιρισμούς και να συναλλάσσεται με άλλους, να προστατεύει και να απολαμβάνει την ιδιοκτησία του.

B. Η εσωτερική ελευθερία, η απουσία περιορισμών που οφείλονται σε **εσωτερικούς/υποκειμενικούς** παράγοντες, δηλαδή σε προσωπικές αδυναμίες και ελαττώματα (διανοητικά, ψυχολογικά και ηθικά). Ως τέτοιες μορφές ελευθερίας μπορούμε να διακρίνουμε:

- 1. Πνευματική ελευθερία:** η ανεξαρτησία της σκέψης από διανοητικές αγκυλώσεις και αδυναμίες που δεσμεύουν την κρίση και εμποδίζουν την προσέγγιση της αλήθειας.
- 2. Ψυχολογική ελευθερία:** η απελευθέρωση του ανθρώπου από άγχη, φοβίες και επιθυμίες που εμποδίζουν τη νηφάλια αντιμετώπιση των πραγμάτων και οδηγούν τον άνθρωπο σε μηχανικές συναισθηματικές αντιδράσεις.
- 3. Ηθική ελευθερία:** η αποδέσμευση της συμπεριφοράς του ανθρώπου από τα πάθη, τα συμπλέγματα και τα κατώτερα ένστικτα και ο εξευγενισμός / εξανθρωπισμός του εσωτερικού του κόσμου.

Η ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

Όλοι οι λαοί που έγραψαν μια λαμπρή σελίδα στην ιστορία του πολιτισμού, τίμησαν περισσότερο από κάθε άλλο επίγειο αγαθό την ελευθερία, αναγνωρίζοντας τη σημασία της για τον άνθρωπο και την κοινωνική ζωή, καθώς αυτή:

- Καταξιώνει τον άνθρωπο ως ύπαρξη και τον ωθεί σε έναν συνεχή αγώνα για τη βελτίωση του εαυτού του και του πολιτισμού.

- Συντελεί στην απαλλαγή του ανθρώπου από ελαττώματα, πάθη και αδυναμίες και στη διαμόρφωση ολοκληρωμένης προσωπικότητας και υψηλού ήθους.
- Διασφαλίζει τα αγαθά που είναι απαραίτητα για την αυτοπραγμάτωση του ανθρώπου (μόρφωση, υγεία, εργασία κ.ά.), την πρόοδο και την ανάδειξή του στο πλαίσιο της κοινωνικής ζωής.
- Συνιστά τον πυρήνα της Δημοκρατίας, όχι μόνο ως πολιτικού συστήματος αλλά και ως τρόπου ζωής, εξασφαλίζοντας τη δικαιοσύνη, την ισότητα και την αξιοπρέπεια του πολίτη.
- Διαμορφώνει ευνοϊκές συνθήκες για την ανάπτυξη του πολιτισμού –των γραμμάτων, των τεχνών και των επιστημών– την ανεμπόδιστη διακίνηση των ιδεών και την επικοινωνία των λαών.
- Συντελεί στην εύρυθμη λειτουργία και ανάπτυξη των κοινωνιών και στην εδραίωση του πνεύματος δικαίου και αλληλεγγύης.

Η ΥΠΟΝΟΜΕΥΣΗ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Αν και έχουν δοθεί τόσοι κοινωνικοί και πολιτικοί αγώνες για την ελευθερία, η κατάκτησή της συνεχίζει να αποτελεί ένα μεγάλο ζητούμενο για τον άνθρωπο. Και αυτό, επειδή η ελευθερία δεν αποτελεί δώρο ή παραχώρηση, αλλά κατάκτηση η οποία διαρκώς υπονομεύεται από ατομικούς και κοινωνικούς παράγοντες. Πιο συγκεκριμένα, οι παράγοντες που απειλούν την ελευθερία του ανθρώπου στην εποχή μας είναι:

Α. Εσωτερικοί/ατομικοί παράγοντες

- **Η μειωμένη κριτική ικανότητα** ευνοεί τον ετεροκαθορισμό του ατόμου και την υποταγή του σε ιδεοληψίες και δόγματα.
- **Το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και η άγνοια** δεν επιτρέπουν την κατανόηση των προβλημάτων και, επομένως, την ανάληψη υπεύθυνης προσωπικής στάσης απέναντί τους.
- **Οι ψυχολογικές αδυναμίες** (ανασφάλεια, συμπλέγματα ανωτερότητας, χαμηλή αυτοεκτίμηση/αυτοπεποίθηση, έλλειψη αυτοκυριαρχίας, υπερευαισθησία) περιορίζουν τη δυνατότητα του ατόμου να υιοθετήσει μια αγωνιστική και αξιοπρεπή στάση ζωής απέναντι στα καθημερινά προβλήματα και τις δυσκολίες.
- **Η εμπάθεια και η μισαλλοδοξία** επιδρούν αρνητικά στην κρίση του ατόμου και το κατευθύνουν στη σκληρότητα και τη βία.
- Η υιοθέτηση **αμοραλιστικής συμπεριφοράς** (έλλειψη ηθικών ^{φραγμών} ενδοιασμών) υποτάσσει το άτομο στα πάθη/ένστικτά του (φιλοχρηματία, εγωισμός, τάση επιβολής, ιδιοτέλεια κ.ά.) και το οδηγεί σε πράξεις ανηθικότητας και απανθρωπιάς (εκμετάλλευση συνανθρώπου, άσκηση βίας, βαρβαρότητα, εξαπάτηση).

Β. Εξωτερικοί/κοινωνικοί παράγοντες

- Η διαφήμιση και το καταναλωτικό μοντέλο ζωής υποτάσσει τον άνθρωπο σε έναν φαύλο κύκλο ικανοποίησης πλασματικών αναγκών, τον εξουθενώνει σωματικά και ψυχικά και τον αλλοτριώνει ηθικά.
- Ο φανατισμός (πολιτικός, θρησκευτικός ή εθνικός) οδηγεί στην καταπίεση ατόμων και λαών στο όνομα της ιδεολογίας, του έθνους ή της θρησκευτικής πίστης.
- Αυταρχικά καθεστώτα ανά τον κόσμο διατηρούν αναιδώς καταπιεστικούς και προσβλητικούς για τον άνθρωπο θεσμούς (λογοκρισία, περιορισμός πολιτικών ελευθεριών, βασανιστήρια).
- Ο ρατσισμός και οι προκαταλήψεις οδηγούν σε διακρίσεις και σε καταπάτηση των δικαιωμάτων των αδύναμων κοινωνικών ομάδων.
- Η τεράστια δύναμη των Μ.Μ.Ε. συχνά χρησιμοποιείται ως μηχανισμός χειραγώγησης των πολιτών και ακύρωσης των πολιτικών τους ελευθεριών.
- Οι ισχυροί του πλανήτη επιβάλλουν το «δίκαιο της πυγμής», καταστρατηγώντας τα εθνικά δικαιώματα και την αξιοπρέπεια των λαών.

ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

Πολίτευμα	Έλλειμμα Δημοκρατίας
Λαϊκή κυριαρχία	Χειραγώγηση της κοινής γνώμης
Ισονομία	Καταναλωτικό πρότυπο ζωής
Ελευθερία	Αναξιοπιστία της πολιτικής
Συμμετοχή στα κοινά	Πολιτική αποξένωση
Αξιοκρατία	Δημοκρατικός πολίτης
Ανθρώπινα δικαιώματα	Δημοκρατική Παιδεία
Αρχή της πλειοψηφίας	Κράτος Δικαίου

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΙΑΣΑΦΗΣΕΙΣ

Δημοκρατία: «Πολίτευμα με διαφορετικές μορφές κατά κοινωνίες και ιστορικές περιόδους, σύμφωνα με το οποίο η πολιτική εξουσία πηγάζει από τον λαό και ασκείται προς όφελός του. Βασικές αρχές του αποτελούν η ισονομία, η ισοπολιτεία, η κατοχύρωση των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η αρχή της πλειοψηφίας».

(Γ. Μπαμπινιώτης, Λεξικό Νέας Ελληνικής Γλώσσας)

«Πολιτικό σύστημα το οποίο στηρίζεται στην αρχή της λαϊκής κυριαρχίας και λειτουργεί με βάση τη βούληση της πλειοψηφίας των πολιτών».

(Μ. Τριανταφυλλίδης, Λεξικό Νέας Ελληνικής Γλώσσας)

ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Η Δημοκρατία χαρακτηρίζεται από ένα σύνολο αρχών και αξιών που θεμελιώνονται στα ανθρώπινα δικαιώματα και εξυπηρετούν το κοινό συμφέρον. Βασικές αρχές της Δημοκρατίας είναι:

1. Η αναγνώριση του ανθρώπου ως μοναδικής και ανεπανάληπτης αξίας

- Η Δημοκρατία συνδέεται με τον ανθρωπισμό, καθώς θέτει στο επίκεντρο της πολιτικής ζωής την αυτονομία της προσωπικότητας και την αξιοπρέπεια κάθε αν-

θρώπου και αναγνωρίζει το δικαίωμά του να καθορίζει την πορεία της ζωής του και της κοινωνίας.

2. Η υπεύθυνη ελευθερία

- Οι πολίτες είναι ελεύθεροι να αναπτύξουν ολόπλευρα την προσωπικότητά τους, να έχουν τις δικές τους απόψεις, να επιδιώκουν τις δικές τους φιλοδοξίες, να τρέφουν τα δικά τους όνειρα και να καλλιεργούν στον μεγαλύτερο βαθμό τις έμφυτες ικανότητες και τα ταλέντα τους, με την προϋπόθεση ότι η ελευθερία τους δε θίγει την ελευθερία των άλλων. Στη Δημοκρατία η έννοια της ελευθερίας συνδέεται με την **υπευθυνότητα**.

3. Η ισότητα και η αξιοκρατία

- Η Δημοκρατία διασφαλίζει στους πολίτες την ισότητα, παρέχοντας σε όλους τις ίδιες ευκαιρίες για ανάπτυξη των ικανοτήτων τους και για ανάδειξη μέσα στην κοινωνία. Με απλά λόγια, δεν μπορεί στη Δημοκρατία να υπάρχει διάκριση που να βασίζεται στην εθνικότητα, τη φυλή, το φύλο, τη θρησκεία, την οικονομική κατάσταση ή την κοινωνική τάξη. Βέβαια, οι πιο ικανοί αναδεικνύονται στις θέσεις και τα αξιώματά ανάλογα με την αξία τους (**αξιοκρατία**).

4. Το ενδιαφέρον για τα κοινά

- Η Δημοκρατία εξ ορισμού προϋποθέτει τη συμμετοχή του πολίτη στη λήψη των αποφάσεων που αφορούν το ^{ψεύτικη} σύνολο. Χωρίς αυτό το γνώρισμα, το πολίτευμα μετατρέπεται σε μια τυπική, κατ'επίφαση Δημοκρατία. Σε ένα τέτοιο πολίτευμα κυβερνούν οι μειοψηφίες, τα οργανωμένα συμφέροντα, οι επαγγελματίες της πολιτικής και οι τεχνοκράτες.

5. Η αρχή της πλειοψηφίας και η ελευθερία έκφρασης

- Η γνώμη των πολλών αποτελεί την κυρίαρχη ^{από το σύνολο} βούληση της Πολιτείας. Ωστόσο, οι μειοψηφίες δε διώκονται, αλλά προστατεύονται και είναι ελεύθερες να διαδώσουν τις ιδέες τους, αποβλέποντας στον προσεταιρισμό της πλειονότητας των πολιτών.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ

Στις μέρες μας οι δημοκρατικές αξίες έχουν κατακτήσει τις καρδιές των περισσότερων ανθρώπων και η Δημοκρατία αναγνωρίζεται ως το καλύτερο πολίτευμα από όσα έχουν εφαρμοστεί. Έτσι, δισεκατομμύρια άνθρωποι σε ολόκληρο τον πλανήτη απολαμβάνουν τα αγαθά της δημοκρατικής διακυβέρνησης. Ωστόσο, η ραγδαία τεχνολογική εξέλιξη διαμορφώνει νέας ποιότητας προβλήματα στα μεγάλα θέματα της ενημέρωσης, της συμμετοχής στα κοινά και της προστασίας των δικαιωμάτων του πολίτη. Πιο συγκεκρι-

κριμένα, για την κρίση των σύγχρονων δημοκρατιών ευθύνονται :

1. Ο έλεγχος της πληροφόρησης

Ο μεγαλύτερος κίνδυνος που αντιμετωπίζει η Δημοκρατία στην εποχή μας οφείλεται στην ανεξέλεγκτη δύναμη των Μ.Μ.Ε., επειδή:

- Η διασύνδεση των μέσων ενημέρωσης με την οικονομική και πολιτική εξουσία τα μετατρέπει συχνά σε όργανα προπαγάνδας, που συσκοτίζουν την αλήθεια και περιορίζουν την ελευθερία σκέψης.
- Η παραπληροφόρηση και η παραβίαση της δημοσιογραφικής δεοντολογίας οδηγεί στην καταπάτηση ατομικών δικαιωμάτων (κιτρινισμός, έλεγχος ιδιωτικής ζωής, συκοφαντία, σκανδαλολογία κ.ά.), τη μετατροπή της ενημέρωσης σε θέαμα και, τελικά, τον αποπροσανατολισμό της κοινής γνώμης.

Επομένως, τα πολιτικά δικαιώματα σε μια κοινωνία στην οποία οι απόψεις των πολιτών είναι «κατασκευασμένες», δεν έχουν κανένα ουσιαστικό περιεχόμενο.

2. Η κρίση του πολιτικού συστήματος/«το δημοκρατικό έλλειμμα»

Στην κρίση των σύγχρονων δημοκρατιών συντελούν και εγγενείς αδυναμίες της πολιτικής ζωής: ^{αύμενος = θύμνος}
^{κατάχρηση δημοσίου χρήματος}

- Εκφυλιστικά φαινόμενα στον χώρο της πολιτικής (η διαφθορά, η αναξιοκρατία, η αρχομανία, ο λαϊκισμός, η ιδιοτέλεια, η ασυνέπεια λόγων και έργων) αμαυρώνουν την εικόνα του πολιτικού κόσμου, κλονίζουν την εμπιστοσύνη των κριτικά σκεπτόμενων πολιτών και υποβαθμίζουν την αξία της πολιτικής συμμετοχής. ^{πλεγματικό σύστημα}
- Η έλλειψη αξιοπιστίας του πολιτικού κόσμου δημιουργεί στον πολίτη την αίσθηση ότι οι αποφάσεις λαμβάνονται ερήμην του λαού και των συμφερόντων του και ότι κάθε πολιτική δράση είναι μάταιη.

Επομένως, οι δυσλειτουργίες του πολιτικού συστήματος γεννούν την απογοήτευση και οδηγούν στην απομάκρυνση του πολίτη από την πολιτική.

3. Η καταπάτηση των ανθρώπινων δικαιωμάτων

Η κρίση της Δημοκρατίας είναι στο βάθος της κρίση κοινωνική, επειδή:

- Η ιδιαιτερότητα (εθνική, θρησκευτική, πολιτιστική, κοινωνική κ.ά.) συχνά αποτελεί κριτήριο διακρίσεων, εκμετάλλευσης και κοινωνικού αποκλεισμού.
- Οι ανισότητες, η αναξιοκρατία και η δυσμενής μεταχείριση αδύναμων κοινωνικών ομάδων ακυρώνουν στην ουσία τους το Κράτος Δικαίου και ισοτιμίας.
- Τα οξυμένα κοινωνικά προβλήματα (εγκληματικότητα, ρατσισμός, ανεργία, κ.ά.) δημιουργούν ένα ασφυκτικό πλαίσιο διαβίωσης για τον πολίτη και υποβαθμίζουν την ποιότητα της ζωής του.

Επομένως, ο κοινωνικός χαρακτήρας της Δημοκρατίας απειλείται από την αντίφαση ανάμεσα στη νομοθετική κατοχύρωση των κοινωνικών ελευθεριών και την παραβίασή τους στο επίπεδο της καθημερινής πρακτικής.

4. Ο σύγχρονος τρόπος ζωής και οι αξίες της εποχής μας

Αρνητικά επηρεάζουν την ποιότητα της Δημοκρατίας οι συνθήκες ζωής και οι κυρίαρχες αξίες της εποχής μας, καθώς:

- Το καταναλωτικό πρότυπο ζωής προσανατολίζει σε μια ^{συμμετεταλτική} ωφελιμιστική και ατομικιστική θεώρηση των πραγμάτων και οδηγεί στην ^{ιδιοτελεια, κοινωνιστελεια} ιδιωτέυση, την ^{= συμμετερον} ιδιοτέλεια και την πολιτική παθητικότητα.
- Οι απαιτητικοί ρυθμοί ζωής εγκλωβίζουν τον άνθρωπο στον καθημερινό αγώνα επιβίωσης, συρρικνώνουν τον ελεύθερο χρόνο του και περιορίζουν τη διάθεση του για συμμετοχή στα κοινά.

Με αυτόν τον τρόπο, η καταναλωτική αλλοτρίωση του σύγχρονου ανθρώπου καταλήγει σε αλλοτρίωση του πολίτη (αποξένωση από την πολιτική).

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Η Δημοκρατία δεν είναι ένα στατικό πολιτικό σύστημα, αλλά μια δυναμικά εξελισσόμενη ισορροπία, η οποία δοκιμάζεται καθημερινά στο πλαίσιο της πολιτικής και κοινωνικής ζωής από εσωτερικές αδυναμίες και εξωτερικούς κινδύνους. Η σωστή, λοιπόν, λειτουργία της εξαρτάται από την ύπαρξη ορισμένων προϋποθέσεων, οι οποίες επιτρέπουν την ουσιαστική πραγμάτωση των δημοκρατικών αρχών στην καθημερινή ζωή των πολιτών. Τέτοιες προϋποθέσεις είναι:

1. Ο υπεύθυνος δημοκρατικός πολίτης

Η ποιότητα της Δημοκρατίας συνδέεται πρωτίστως με την ποιότητα του πολίτη, δηλαδή την υιοθέτηση εκ μέρους του ενός συνόλου αρχών και αξιών που ρυθμίζουν την καθημερινή στάση ζωής του, τις σχέσεις του με τους άλλους και το σύνολο. Ένας τέτοιος πολίτης δεν μπορεί παρά να είναι:

- **Κριτικά σκεπτόμενος**, ώστε να προστατεύεται από τους κινδύνους ετεροκαθορισμού (προπαγάνδα, χειραγώγηση, λαϊκισμός, δημαγωγία) και να διαμορφώνει ανεξάρτητη πολιτική στάση.
- **Ενημερωμένος πολύπλευρα**, για να είναι σε θέση να κατανοεί ολόπλευρα τα γεγονότα και να προσεγγίζει την αλήθεια.
- **Καλλιεργημένος πνευματικά**, ώστε να μπορεί να διαλέγεται, να κρίνει και να λαμβάνει τις καλύτερες αποφάσεις για το μέλλον της κοινωνίας.
- **Υπεύθυνος**, όχι από τον φόβο του νόμου και των ποινών, αλλά από εσωτερικό σεβασμό και συνειδητοποίηση των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων.
- **Ενεργός, με συμμετοχή** όχι μόνο στις εκλογικές διαδικασίες αλλά με κοινωνική και πολιτική δραστηριότητα στα καθημερινά ζητήματα, αφού η έννοια του πολίτη δεν περιορίζεται σε αυτήν του ψηφοφόρου.
- **Διαλλακτικός και μετριοπαθής**, καθώς η δημοκρατία προϋποθέτει την ανεκτικό-

τητα και τον σεβασμό της διαφορετικής άποψης και αντιτίθεται στον φανατισμό και την εμπάθεια.

- **Αγωνιστικός και διεκδικητικός**, επειδή η υπεράσπιση των δικαιωμάτων του πολίτη συνιστά, σε τελική ανάλυση, προάσπιση της Δημοκρατίας.

2. Δημοκρατική Παιδεία

Παιδεία και Δημοκρατία είναι έννοιες αλληλένδετες, επειδή δημοκρατική παιδεία παρέχεται μόνο σε συνθήκες Δημοκρατίας και από την άλλη η δημοκρατία χρειάζεται τον ενεργό και υπεύθυνο πολίτη, τον οποίο μόνο η δημοκρατική Παιδεία μπορεί να διαμορφώσει. Μια τέτοια παιδεία:

- Μεταβιβάζει στον νέο τα στοιχεία του πολιτικού πολιτισμού, ώστε να τον εξοικειώσει με τις πολιτικές διαδικασίες και να τον εντάξει ομαλά σε αυτές.
- Αναπτύσσει την κριτική ικανότητα του νέου, η οποία είναι προϋπόθεση για τη δημιουργική και ανεξάρτητη πολιτική του στάση.
- Ενθαρρύνει τη συμμετοχή του νέου και καλλιεργεί την υπευθυνότητά του μέσα από σχολικούς θεσμούς και εκπαιδευτικές δραστηριότητες (μαθητικές κοινότητες, εκδηλώσεις κ.ά.).
- Εκπαιδεύει τους νέους στις αξίες που συγκροτούν τον δημοκρατικό τρόπο ζωής (διάλογος, μετριοπάθεια, ανεκτικότητα, υπευθυνότητα), πραγματώνοντας αυτές τις αξίες στην καθημερινή εκπαιδευτική διαδικασία και στη γενικότερη λειτουργία της.

3. Δημοκρατικά Μέσα Ενημέρωσης

Η έκθεση του πολίτη στη δύναμη των πανίσχυρων Μ.Μ.Ε. επιβάλλει την υπεράσπιση της ελεύθερης σκέψης του, γεγονός που αποτελεί και το κρίσιμο διακύβευμα των σύγχρονων δημοκρατικών κοινωνιών. Η αντιμετώπιση των αρνητικών πλευρών των Μ.Μ.Ε. προϋποθέτει:

- Ενημέρωση αντικειμενική, πολύπλευρη και ποιοτική.
- Σεβασμό της δεοντολογίας από τους δημοσιογράφους και τους ιδιοκτήτες των μέσων.
- Υπεράσπιση της ανεξαρτησίας των Μ.Μ.Ε. από οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα και αποτροπή του ελέγχου της ενημέρωσης με την εξασφάλιση της πολυφωνίας.

4. Δημοκρατικοί ηγέτες

Η λειτουργία του πολιτικού συστήματος επηρεάζεται από τη στάση και το ήθος των πολιτικών εκπροσώπων, οι οποίοι με τις αποφάσεις και τη συμπεριφορά τους καθορίζουν εντέλει τις πολιτικές εξελίξεις και λειτουργούν ως πρότυπο για τους πολίτες. Οι δημοκρατικές κοινωνίες χρειάζονται πολιτικούς οι οποίοι:

- Προτάσσουν το συλλογικό/εθνικό συμφέρον από το μικροκομματικό ή προσωπικό όφελος. $\Rightarrow$ ευμάρειαν
- Αποδεικνύουν την αξιοπιστία τους με τη συνέπεια λόγων και έργων.
- Χρησιμοποιούν το επιχείρημα και τον διάλογο και όχι το σύνθημα και τη δημαγωγία.
- Στηρίζονται σε αρχές και συγκεκριμένα προγράμματα, σε μελετημένες και αποτελεσματικές προτάσεις για την επίλυση των προβλημάτων του πολίτη.
- Προβάλλουν στόχους και οράματα, ικανά να εμπνεύσουν τον πολίτη.

ΜΕΣΑ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ

ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

Τέταρτη εξουσία	Εξυπηρέτηση συμφερόντων
Ενημέρωση του πολίτη	«Υπερπληροφόρηση» - παραπληροφόρηση
Ψυχαγωγία	Υποβάθμιση της αισθητικής
Έλεγχος της εξουσίας	Χειραγώγηση της κοινής γνώμης
Έκφραση της κοινής γνώμης	Κιτρινισμός του Τύπου - Λαϊκισμός
Πολιτιστικές αλληλεπιδράσεις	Πολιτιστική αλλοτρίωση
Διάδοση γνώσεων και τεχνών	Εμπορευματοποιημένη τέχνη

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΙΑΣΑΦΗΣΕΙΣ

Ως μέσα μαζικής ενημέρωσης προσδιορίζονται τα έντυπα, τα ραδιοτηλεοπτικά μέσα και τα δίκτυα πληροφορικής: εφημερίδες, περιοδικά, ραδιόφωνο, τηλεόραση, διαδίκτυο κ.ά.

Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ

Η τελειοποίηση των μέσων επικοινωνίας άνοιξε νέους ορίζοντες στη διάδοση και δημοσιοποίηση των πληροφοριών. Με τον πολλαπλασιασμό των τεχνολογικών μέσων διαπιστώνουμε την έκρηξη της πληροφόρησης, την ταχύτητα της επικοινωνίας και την ποικιλομορφία της προσφερόμενης ψυχαγωγίας. Τα Μ.Μ.Ε. αποτελούν το δυναμικότερο φαινόμενο της εποχής μας και συνακόλουθα επηρεάζουν βαθιά τη ζωή μας, τόσο την ατομική όσο και τη συλλογική. Πιο συγκεκριμένα, τα Μ.Μ.Ε., **όταν σέβονται τον ρόλο και την αποστολή τους**, έχουν τη δυνατότητα να:

1. Παρέχουν στο άτομο εικόνες και πληροφορίες από όλους τους τομείς της ανθρωπίνης δραστηριότητας.
 - Καθιστούν εφικτή τη γνώση των πολιτικών πραγμάτων –εθνικών και παγκόσμιων εξελίξεων– η οποία αποτελεί προϋπόθεση για την υπεύθυνη και ενεργό συμμετοχή των πολιτών στον δημόσιο βίο.

- Αποτελούν «παράθυρο στον κόσμο» μέσα από το οποίο ο άνθρωπος αποκτά μια ευρύτερη εικόνα της σύγχρονης ζωής, ενημερώνεται και ευαισθητοποιείται για τα σύγχρονα προβλήματα (πόλεμοι, παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων, μόλυνση του περιβάλλοντος, εξαθλίωση στις υπανάπτυκτες χώρες κ.ά.).
- Ενημερώνουν τους καταναλωτές για τα αγαθά και τις υπηρεσίες και παρέχουν πληροφορίες για την οικονομική δραστηριότητα, προσανατολίζοντας την οικονομική συμπεριφορά των καταναλωτών και των επιχειρήσεων.
- Διευκολύνουν τον άνθρωπο στην καθημερινή του ζωή, παρέχοντας προτάσεις και λύσεις σε πρακτικά ζητήματα, όπως τις μετακινήσεις, τις πολιτιστικές εκδηλώσεις, τις καιρικές συνθήκες, τις διακοπές κ.ά.

2. Συνιστούν βασικό πυλώνα της δημοκρατίας

- Ελέγχουν την εξουσία και τους πολιτικούς φορείς για φαινόμενα διαφθοράς, ασυνέπειας, αλαζονείας και αυταρχισμού.
- Εκφράζουν την κοινή γνώμη και προβάλλουν τις απόψεις, τις αγωνίες και τα προβλήματα του πολίτη, επιδρώντας στις πολιτικές αποφάσεις και τη διαχείριση της εξουσίας (αναπροσαρμογή πολιτικής, επίλυση προβλημάτων, λήψη μέτρων κ.ά.).
- Επιτρέπουν τη συστηματική επικοινωνία των πολιτικών με τους πολίτες και αποτελούν βήμα διαλόγου και ιδεολογικής αντιπαράθεσης.
- Παρέχουν γνώσεις για τη δομή, τη λειτουργία και τις αρχές του πολιτικού συστήματος, προωθώντας την πολιτική κοινωνικοποίηση των νέων.

3. Προσφέρουν εντυπωσιακές δυνατότητες ψυχαγωγίας

- Επιτρέπουν την απόδραση του ανθρώπου από τη ρουτίνα και την πεζότητα της καθημερινής ζωής, προσφέροντας έντονες συγκινήσεις και ενδιαφέροντα.
- Μεταδίδουν σε πραγματικό χρόνο πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες.
- Προτείνουν επιλογές για την αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου: χρονογραφήματα, διανοητικά παιχνίδια, διηγήματα, ψυχαγωγικές εκπομπές κ.ά.

4. Συμβάλλουν στη διάδοση και προαγωγή του πολιτισμού

- Εκπέμπουν μορφωτικά μηνύματα και μεταφέρουν εκλαϊκευμένες επιστημονικές γνώσεις (εκπαιδευτική τηλεόραση, επιφυλλίδες, επιστημονικά άρθρα κ.ά.), μετριάζοντας την αμάθεια και απομακρύνοντας τον δέκτη από την άγνοια και την προκατάληψη.
- Προβάλλουν τις τέχνες και τα γράμματα (μουσική, κινηματογράφος, λογοτεχνία, θέατρο), που αποτελούν σημαντικές πηγές αισθητικής απόλαυσης και έναυσμα για την καλλιέργεια της φαντασίας και του νου.
- Διακινούν ιδέες, ευνοούν τη γνωριμία με άλλους πολιτισμούς και έργα τέχνης και συμβάλλουν στη διεύρυνση των ενδιαφερόντων και των διανοητικών δυνατοτή-

των των ανθρώπων.

- Καταργούν τα σύνορα στην επικοινωνία και καθιστούν τους λαούς κοινωνούς της πολιτιστικής εξέλιξης που συντελείται σε όλα τα πλάτη και μήκη της γης.
- Επιτρέπουν τη γνωριμία των λαών και, επομένως, την άρση των αμοιβαίων προκαταλήψεων, ενισχύοντας με αυτόν τον τρόπο την προοπτική ενός κόσμου ανεκτικότητας και αλληλοκατανόησης.

ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΠΛΕΥΡΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ

Η παγκόσμια εξάπλωση των τεχνολογικών μέσων, και ιδιαίτερα της τηλεόρασης, οδήγησε σε μια κατάσταση κατά την οποία δισεκατομμύρια άνθρωποι σε ολόκληρο τον πλανήτη εκτίθενται σ' ένα φάσμα πανίσχυρων Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης. Αυτή η δύναμη των Μ.Μ.Ε. διαμορφώνει νέας ποιότητας προβλήματα στα μεγάλα θέματα της πληροφόρησης, της δημοκρατίας και του πολιτισμού. Πιο συγκεκριμένα, **πολύ συχνά τα Μ.Μ.Ε. εκτρέπονται από τον ρόλο τους**, με αποτέλεσμα να:

1. Μετατρέπονται σε όργανα παραπληροφόρησης και αποπροσανατολισμού του δέκτη

- Χειραγωγούν τον ανυποψίαστο πολίτη με την παραπληροφόρηση (σκόπιμη διάδοση ψευδών ειδήσεων με στόχο την καθοδήγηση της κοινής γνώμης), ακυρώνοντας στην πράξη την ελευθερία σκέψης, η οποία αποτελεί τον βασικό πυρήνα της Δημοκρατίας.
- Υιοθετούν μεροληπτική στάση κατά την παρουσίαση των ειδήσεων και κατευθύνουν τον δέκτη σε μια συγκεκριμένη ερμηνεία των γεγονότων, «κατασκευάζοντας» έτσι την κοινή γνώμη σύμφωνα με τις επιδιώξεις τους.
- Οδηγούν στη σύγχυση και τον αποπροσανατολισμό, αφού ο καταϊγισμός των εικόνων και των πληροφοριών δεν αφήνει στον δέκτη περιθώρια κριτικής επεξεργασίας και ανάλυσης των μηνυμάτων.

2. Υποβαθμίζουν την ποιότητα της ενημέρωσης και διολισθαίνουν στον κιτρινισμό

- Μετατρέπουν την ενημέρωση σε εμπορικό προϊόν προς κατανάλωση, εξαιτίας της επικράτησης του κριτηρίου της τηλεθέασης/ακροαματικότητας: οι ειδήσεις δραματοποιούνται –προκειμένου να συγκινήσουν– και συχνά προβάλλονται σε «συσκευασία ψυχαγωγίας».
- Ενισχύουν την ανασφάλεια και εθίζουν τους πολίτες σε αρνητικές συμπεριφορές (μίμηση βίας, ξενοφοβία, αποξένωση, συντηρητισμός κ.ά.), επειδή προβάλλουν μονόπλευρα την αρνητική εικόνα της κοινωνικής πραγματικότητας: μεγεθύνουν τη βία, κινδυνολογούν, αποσιωπούν θετικές ειδήσεις κ.ά.
- Παραβιάζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα, εισβάλλοντας στην ιδιωτική ζωή απλών ή επώνυμων πολιτών.

Κίτρινος τόνος:
ο τόνος που η κρέ-
ση γέ-
ται προ-
σποιη-
τική
των
αλυσ-
των

3. Παρέχουν υποβαθμισμένη μορφή ψυχαγωγίας και αλλοιώνουν τον πολιτισμό

- Επιβάλλουν την εμπορευματοποιημένη τέχνη και εθίζουν το κοινό σε μια τυποποιημένη και ευτελή μορφή διασκέδασης.
- Προσβάλλουν τη χρησιμότητα του δέκτη και υποβιβάζουν την αισθητική του με τα χαμηλής ποιότητας αναγνώσματα και ψυχαγωγικά τηλεοπτικά προγράμματα.
- Ενισχύουν την ομοιομορφία και την τυποποίηση της σκέψης και της συμπεριφοράς, αμβλύνοντας τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά ατόμων και κοινωνικών ομάδων.
- Συντελούν στην υποχώρηση της πολιτιστικής ταυτότητας των λαών, επιβάλλοντας παγκόσμια ένα κοινό πρότυπο ζωής (καταναλωτισμός), ξένο προς την παράδοση και τον ιδιαίτερο χαρακτήρα τους.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΩΣΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ Μ.Μ.Ε.

Η υπεράσπιση της ελεύθερης σκέψης του πολίτη αποτελεί το κρίσιμο ^{στοίχημα} διακύβευμα των σύγχρονων δημοκρατικών κοινωνιών. Η αντιμετώπιση των αρνητικών πλευρών των Μ.Μ.Ε. εντάσσεται σε αυτόν τον αγώνα για τον αυτοκαθορισμό και τη δημοκρατία. Το έργο αυτό δεν είναι, βέβαια, εύκολο, μπορούμε όμως να έχουμε θετικά αποτελέσματα με οδηγό την παιδεία και τη δημοκρατία. Πιο συγκεκριμένα, για την αντιμετώπιση των κινδύνων απαιτείται:

1. Κριτικά σκεπτόμενος και καλλιεργημένος πολίτης

- Επιφυλακτικότητα, κριτική επεξεργασία των πληροφοριών και εξακρίβωση της εγκυρότητάς τους με την ενημέρωση από πολλές πηγές και την αναζήτηση της «άλλης» άποψης.
- Συμμετοχή στον πολιτικό προβληματισμό της εποχής, ως προϋπόθεση μιας υπεύθυνης προσωπικής πολιτικής στάσης.
- Αναζήτηση και απαίτηση ποιοτικής ενημέρωσης, η οποία αποτελεί βασικό δικαίωμα του πολίτη και υποχρέωση των φορέων πληροφόρησης και των ανθρωπών του Τύπου σε μια δημοκρατική κοινωνία.
- Πνευματική και αισθητική καλλιέργεια του δέκτη, ως όρος για τη βελτίωση της ποιότητας της τηλεοπτικής ενημέρωσης και ψυχαγωγίας.

2. Η προετοιμασία των νέων για τον κόσμο της πληροφόρησης από την οικογένεια και το σχολείο

- Εκπαίδευση του νέου από την οικογένεια στην κριτική στάση απέναντι στα μέσα (διάλογος, ελεγχόμενη πρόσβαση στην τηλεόραση και το διαδίκτυο, συζήτηση για τους κινδύνους, ορθολογική χρήση των μέσων από τους γονείς κ.ά.).
- Ενσωμάτωση στο πρόγραμμα σπουδών του σχολείου μαθημάτων και δραστηριοτήτων που θα εξοικειώνουν τους νέους με τον χώρο των Μ.Μ.Ε. και θα τους βοηθούν να αναγνωρίζουν και να αντιμετωπίζουν τους κινδύνους.

3. Δημοκρατική λειτουργία των μέσων ενημέρωσης

- Αποτροπή του ελέγχου της ενημέρωσης από πολιτικά και οικονομικά συμφέροντα και διασφάλιση της ανεξαρτησίας του Τύπου.
- Υπεράσπιση της ελευθερίας του δημοσιογράφου από οικονομικές και πολιτικές εξαρτήσεις και της απρόσκοπτης επιτέλεσης του λειτουργήματός του.
- Αποδοχή από τους ανθρώπους των μέσων της ευθύνης τους για τη διάπλαση της προσωπικότητας των νέων και αποδέσμευσή τους από τους καταναγκασμούς της τηλεθέασης.

4. Σεβασμός της δημοσιογραφικής δεοντολογίας

Προσήλωση των ανθρώπων του Τύπου στις **αρχές της δημοσιογραφικής δεοντολογίας**:

- α.** Αρχή της αλήθειας και αντικειμενικότητας (παρουσίαση των γεγονότων χωρίς αλλοιώσεις και υποκειμενικές εκδοχές).
- β.** Σεβασμός του κοινού (δυνατότητα του δέκτη να σχηματίσει ελεύθερα άποψη, λαμβάνοντας όλες τις απαραίτητες πληροφορίες και ερμηνείες).
- γ.** Αποχή του δημοσιογράφου από κρίσεις και θέσεις που ανήκουν σε άλλους ρόλους, όπως π.χ. του ειδικού, του δικαστή, του αστυνομικού κ.ά.
- δ.** Συνειδητοποίηση της κοινωνικής ευθύνης (κατανόηση των επιπτώσεων στην κοινή γνώμη από τη δημοσιοποίηση μιας πληροφορίας).
- ε.** Διασταύρωση των πληροφοριών, πριν τη δημοσίευση μιας είδησης.
- στ.** Άρνηση μετάδοσης «δοτών» ειδήσεων, υπεράσπιση της ανεξαρτησίας και της αξιοπρέπειας του δημοσιογράφου.
- ζ.** Σεβασμός των ελευθεριών (ιδιωτικής ζωής κ.ά.) και των δικαιωμάτων των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων (αποφυγή ρατσιστικών σχολίων).
- η.** Σεβασμός της νοημοσύνης και της αισθητικής του κοινού.